

banka ve ekonomik yorumlar

BU SAYIDA :

Okurlara Mektup	3
Ekonomik Yorumlar	5
Prof. Dr. Erdoğan Alkin Prof. Dr. Mustafa A. Aysan Dr. Osman Nuri Torun Dr. T. Güngör Uras Prof. Dr. Yüksel Ülken Dr. Öztin Akgüç	
Kredi Düzenindeki Çarpıklıklar ...	29
Faik Y. Başbuğ	
Ayın Ekonomik Olayları	35
Doç. Dr. Yıldırım Kılış	
Söyleşi : Türk Ekonomisinde Yönetim Sorunları	39
Dr. Şahap Ş. Kocatopçu Besim Baykal	
Sermaye Piyasası	47
Doç. Dr. Şeref Türen	
Gerçekte Zannettiğiniz Kadar mı Kazandınız?	53
Dr. Ahmet Yüksel	
Enflasyonun Gerçek Yönleri	61
Dr. Walter W. Heller	
Euro-pazarlar ve Türkiye	67
Dr. İhsan Ersan	
Euromoney	73
Hülya Kabaalioğlu	

Yeni Hükümeti Bekleyen
Ekonomik Sorunlar ve
Devredilen Varlık Envanteri.

Ekonomik Yorumlar

ELEKTROLİTİK BAKIR ve ALÜMİNYUM MAMÜLLERİ İMALİNDE TEK İSİM

RABAK

R

MERKEZ :

RABAK

ELEKTROLİTİK BAKIR ve MAMÜLLERİ A.Ş.
İnönü Cad. No. 80/5-6 Taksim-İSTANBUL
Telgraf RABAKAŞ-İST. P.K. 447 Beyoğlu
Telex: 22465 Raku-Tr İst. Tel: 45 68 35 Santral: 4 hat

KÂĞITHANE FABRİKASI:

Silâhtar Cad. 37-Kâğıthane-İstanbul
Telefon: 46 70 30 Telex: 22287 bafa tr.
P.K. 354 Şişli-Telg. RABAK Kâğıthane-İstanbul

İSTANBUL SATIŞ MAĞAZASI:
Yemeniciler, Koseoğlu İş Hanı Karakoy
Telefon: 44 81 13

ANKARA SATIŞ MAĞAZASI:
Çankırı Cad. 58 A Tel: 11 10 70
Telex: 42726 tepe tr.
Telg: RABAK - ANKARA

İZMİR FABRİKASI:

Kosekoy-İzmit Telefon: 1408-4260- 2
Telex: 33125 alka tr. P.K. 106 İzmit
Telg: RABAKAL-İZMİR

İZMİR SATIŞ MAĞAZASI:
Anafartalar Caddesi No. 143
Tel: 134 220 - İZMİR

MAMÜLLERİMİZ:

- Elektrolitik bakırdan mamül:
Tel, çubuk, lama ve borular
- Princ; tel, çubuk ve borular
Yataklık bronz çubuklar
(İci dolu ve boş)
- Alüminyumdan; levha, disk, tel
- Alüminyum ve Çelik özlü alüminyum
enerji nakil İletkenleri.
- Galvanizli çelik tel ve yaylık çelik
- Altın-Gümüş
- Külçe alüminyum alaşımlar (her nev)
- Granüle alüminyum
- Enerji nakil hatlarında kullanılan
alüminyum İletken ek parçaları
- Göztaşı (bakır sülfat)
- Alüminyum Plâtna
- Alüminyum Kütük (Bilet)

Çağdaş baskı anlayışının ülkemizde yaygın bir biçimde yerleşmesine öncülük eden, konusunda uzmanlaşmış yetkili elemanları ve güçlü örgütü ile, yoğun basım işlerini gerçekleştiren Hürriyet/Ofset, şimdi de ülkemizin dört büyük kentinde İstanbul, Ankara, İzmir ve Adana'daki, kurulu baskı tesislerinden, geniş yararlanma olanağı yaratıyor. Ofset baskı konusundaki tüm gereksinmelere yanıt verebilecek boyutta ve nitelikteki Hürriyet/Ofset tesisleri, kapılarını tüm kuruluşlara, iş adamlarına ve yöneticilere açıyor. Çok renkli dergi baskısından yüksek tirajlı günlük yayın organına, ambalaj kağıdından takvim ve afişe kadar her türlü kağıda ofset baskı için sorumluluğunuzu ve sorunlarınızı güvenerek aktarabileceğiniz yetkili uzman kuruluş olarak Dizgisinden pikajına, renk ayırımından montajına kadar ofset baskının içerdiği tüm hizmetleri, Hürriyet/Ofset güven-cesi ile gerçekleştiriyor...

basım

sanayiinde

öncü ve önder.

tüm teknik
baskı olanakları ile
emrinizde ...

HÜRRIYET/OFSET

başvurular için telefon; 28 50 20

dilkur, 10. kuruluş

Dilkur, ayrıca personeline İngilizce öğretmeyi amaçlayan kurumlara kendi iş yerlerinde ya da okulumuzda özel sınıflar düzenlemektedir. Dilkur'un özel sınıflar düzenlediği kurumlar alfabetik sıra ile şunlardır : Akbank müfettişleri, Akdoğan Reklam, Çapa Fakültesi doktorları, Denizcilik Bankası mühendisleri, Denizcilik Bankası personeli, Deniz Nakliyat A.Ş., Devlet Mimarlık ve Mühendislik Akademisi, Farmakoloji Enstitüsü, İlim Yayıma Vakfı, İş Bankası Otomasyon A.Ş., Pendik Tersanesi mühendis, teknisyen ve işçileri, Profilo Holding, PTT Araştırma Laboratuvarı mühendis ve teknisyenleri, PTT Teleks teknisyenleri, Singer Sanayi A.Ş., Singer Dikiş Makinaları Kumpanyası, Süpürge A.Ş., Türk Petrol Vakfı bursiyerleri, Yedek Parça Satış Şirketleri, Yüksek Denizcilik Okulu öğrencileri, Yüksek İslam Enstitüsü asistanları...

...Özellikle Türkler için geliştirilmiş, özel bir yöntemde yalnız İngilizce öğretim yapan Dilkur, üstün başarısının belgesi olan 10.kuruluş yılının kıvancını yaşıyor. Ülkemizde, yabancı dil öğretiminde özel kurumlara saygınlık ve süreklilik kazandıran Dilkur, 10 yıl önceki cesur atılımının olumlu sonuçlarının mutluluğunu duyuyor. Güç olanı başarmanın ve yaygınlaştırmanın onuru ile... Dilkur, Dilkur'u yaratan öğrencilerine ve yöneticilerine İngilizce öğretme sorumluluğunu yüklediği Türkiye'nin seçkin büyük kuruluşlarına ve tüm öğretim topluluğuna şükran borcu sunmayı kaçınılmaz bir görev sayar....

yılının kıvancını yaşıyor...

DILKUR
"İngilizce öğretiminde uzman"

DILKUR, EKİM DÖNEMİ KAYITLARI BAŞLAMIŞTIR.

Taksim, Aydede Caddesi No.9 Tel.45 21 82 - 49 89 29 - 42 26 59

banka ve ekonomik yorumlar

Ekonomik ve Sosyal Yayınlar A. Ş.

Adına Sahibi
Bülend Çorapçı

Yazı İşleri Müdürü
Dr. Öztin Akgüc
Danışma Kurulu

Prof. Dr. Mustafa A. Aysan (Başkan) • Erol Aksoy • Prof. Dr. Erdoğan Alkin • Dr. Orhan Altan • Prof. Dr. O. Fikret Arkin • Besim Baykai • Prof. Dr. Nasuhi Bursal • Mehmet Gün Çalika • Şinasi Çelikkol • Ahmet Demirel • Necdet Durakbaşı • Aydın DüNDAR • Kaya Erdem • Özhan Eroğuz • Oktay Ersoy • Prof. Dr. Cumhuriyet Ferman • Prof. Dr. Emre Gönensay • Memduh Güpgüpoğlu • Prof. Dr. Zeyyat Hatiboğlu • Erhan İşil • Av. Dr. Halûk Kabaalioğlu • Adnan B. Kafaoğlu • A. Nazif Keyman • Doç. Dr. Yıldırım Kılıç • Kemal Kurdaş • Doç. Dr. Kemal Kurtuluş • Nuh Kuşçulu • Ziya Nebioğlu • Ergin Neng • Rahmi Önen • Erhan Özgür • Ertuğrul Soysal • Dr. Osman Nuri Torun • Prof. Dr. Kemal Tosun • Prof. Dr. Baran Tuncer • Av. Fikret Tuncer • Doç. Dr. Gül G. Turan • Turhan Tümay • Dr. T. Güngör Uras • Dr. Halûk Ünal • Doğan Yalın • Prof. Dr. Yüksel Koc Yalın •

Basım-Yayım Danışmanı
M. Tarık Yaşa

OKURLARA MEKTUP

L.VII. 1979

Sevgili Okurlarımız,

Bir yayın organının yaşamını sürdürmesi, okurlarından göreceği ilgi ve desteğe bağlıdır. Banka ve Ekonomik Yorumlar Dergisi, bu bakımdan şanslıdır. 16 yıldan beri aralıksız çıkmakta oluşu, Dergi'nin okunan ve izlenen bir yayın organı olduğunu kanıtlamaktadır. Bu, okurların gösterdiği ilginin ifadesidir.

Destek ise, maddi katkı şeklinde kendisini göstermektedir. Bir başka deyişle okur, parasını ödeyerek ya bir bayiden dergisini almakta ya da abone olmaktadır. Derginiz bu bakımdan da şanslıdır. Çünkü, çok sayıda seçkin aboneleri vardır ve abonelerinin sayısı her geçen ay artmaktadır.

Bu girişten sonra sevgili okurlarımıza bir noktayı hatırlatmak istiyoruz: Abone süreleri genellikle yıl sonlarında bitmektedir. Bunu göz önünde tutarak, 1980 yılı için, gerek kişisel abonelerinizi gerek grup abonelerinizi lütfen yenileyiniz. Sizi daha iyi hizmet edebilmek, daha kaliteli bir dergi sunabilmek için, desteğinize ihtiyacımız olduğunu içtenlikle belirtiyoruz.

Saygılarımızla,

AYLIK DERGİ ARALIK 1979 YIL : 16 SAYI : 12 30 LİRA

İDARE YERİ: Çatalçeşme Sokak No.17, Kat: 4; Cağaloğlu-İstanbul • TELEFON: 26 34 11
• YAZIŞMA: P.K. 769; Karaköy - İstanbul • AÇIKLAMA: Dergimizde çıkan yazılar kaynak göstermek şartıyla iktibas edilebilir • YILLIK ABONE: 360.— TL; Öğrenciler: 180.— TL. • İLÂN FİYATLARI: Arka kapak 6.000.— TL., Kapak içleri 4.500.— TL., Tam Sayfa 3.500.— TL., Yarım Sayfa 2.000.— TL., Renk Farkı 1.000.— TL. • BASKI: Met/Er Matbaası, Çemberlitaş-İstanbul; Telefon: 28 28 90 • TARİHİ: 10 Aralık 1979.

Tasarruf sahipleri için yepyeni ve değer artışı çok yüksek bir yatırım olanakları:

MYF

Meban Yatırım Fonu

MYF, Batıda 100 yılı aşkın süredir başarıyla uygulanan yatırım fonlarının ülkemizdeki ilk ve tek örneğidir. Haziran 1979'da MYF/Birinci Dilim, Aralık 1979'da da MYF/ikinci Dilim hizmete sunuldu.

- Tek başına verimli bir yatırım yapamayacak tasarruflar, MYF'de birleşmenin gücüyle ve sermaye piyasamızın önderi Meban'ın uzmanlığıyla büyük bir güç kazanıyor.
- Temel ilke olarak "o anda piyasada bulunan ve en fazla değer artışı göstermekte ya da gösterecek olduğu saptanan menkul ve gayrimenkul alanlarının tümüne birden yatırım yapma" yı benimsiyor MYF. Bu dinamizmi sayesinde de, her yatırım alanında bulunabilecek muhtemel rizikolar asgariye, değer artış olanakları ise azamiye yükseltilmiş oluyor.
- MYF/Birinci Dilim'in aylık değer artışları yılda % 50'yi aşan bir değer artışını ifade etmektedir.
- 10 bin, 25 bin, 100 bin liralık katılma olanakları sunan MYF iştirak belgeleri, tüm değer artışıyla birlikte, istendiği anda paraya çevrilebiliyor.

MYF, Meban uzmanlığının ve hizmet anlayışının kanıtlarından biridir.

MYF

"bilinçli tasarruf sahiplerinin yararlandığı olanak"

ekonomik yorumlar

AÇIK OTURUM

KATILANLAR :

- Prof. Dr. Erdoğan ALKİN
- Prof. Dr. Mustafa A. AYSAN
- Dr. Osman Nuri TORUN
- Dr. T. Güngör URAS
- Prof. Dr. Yüksel ÜLKEN

YÖNETEN :

- Dr. Öztin AKGÜÇ

Yeni Hükümeti Bekleyen Ekonomik Sorunlar ve Devredilen Varlık Envanteri

AKGÜÇ — Efendim toplantıya geldiğiniz için çok teşekkür ederim. Bugün tartışmak istediğimiz konu, yeni hükümeti bekleyen ekonomik sorunlar ve yeni hükümete devredilen varlık envanterinin bu sorunları çözmeye ne ölçüde katkısı olabileceğidir. Hükümetin karşındaki sorunlar listesini isterseniz söylece bir özetliyeyim. Hızlanmış bir enflasyon hükümetin en önemli sorunlarından biridir. Gittikçe büyüyen KİT açıkları, çarpıklaşan bir sınıai yapı, özellikle tüketim endüstrisinin yatırım ve ara malları endüstrisine kıyasla hızlı bir şekilde gelişmiş olması, imalât sanayiinde de altyapı yatırımları ile üretken yatırımlar arasındaki bir dengesizlik, gittikçe çarpıklaşan sınıai yapının en önemli simgeleri olmaktadır. Dış ödemeler darboğazı ve petrol faturasına ilave olarak gelecek yıllarda özellikle petrol faturasına yakın bir büyüklüğe ulaşacak dış borç faiz ödemeleri, henüz çözüme bağlanmamış toplu sözleşmeler, gerek kamu kesiminde gerekse özel kesimde büyük boyutlara ulaşabilecek işçi-işveren uyuşmazlıkları, gizli ve açık işsizlik, gelir dağılımının çarpıklığı gittikçe dengesizleşen bir vergi yükü, enerji yetersizliği yeni hükümeti bekleyen önemli sorunlar olarak görülmektedir. Buna karşılık yeni hükümete devredilen varlık envanteri arasında, ertelenmiş dış borçlar, sağlanmış olan bazı dış kredi olanakları, petrol alım anlaşmaları, hâlen Merkez Bankası'nda mevcut 900 milyon dolar dolayında altın ve döviz rezervi, artan ihracat ve işçi dövizleri dikkati çekmektedir. Tartışacağımız konu, kısaca özetlemeğe çalıştığım bu sorunları yeni hükümet nasıl çözebilir ve varlık envanteri sorunlarının çözümüne ne ölçüde katkı yapabilir? İlik sözü isterseniz Sayın Alkin'e verelim. Buyurun Sayın Alkin.

ALKİN — Sayın Akgüç belki sizin için tekrar niteliğinde olacak ama envanter sözü çok moda olduğu için son günlerde, bu envanterin sayımını, özellikle varlıkların envanteri kısmını biraz daha ayrıntılı görerek, önce onun dökümünü yapalım. Ben kendime göre öncelik sırası yaptım; dilerseniz, sorun yaratma açısından ve sorun çözme açısından, öncelik sırasına göre ben de sizin gibi bir kere sayayım.

Sorunlar ve varlıklar

Genellikle envanter dediğimiz işlemi iki açıdan yapabiliriz. Sorunların envanteri, varlıkların envanteri. Sorunların envanteri sizin söylediğiniz gibi birincisi enflasyon, ikincisi gelir dağılımında bozulma. Üçüncüsü siyasi literatürde yokluklar diye geçen fizik mal dengesizlikleri, dördüncüsü sizin de söylediğiniz gibi döviz darboğazı, beşincisi içinde yaşadığımız enerji yetersizliği, altıncısı bu enerji darboğazının petrol bölümü dışında bir de alt yapı eksikliği olarak ortaya çıkışı var; ayrıca alt yapı yetersizliği sadece enerji bakımından değil, başka açılardan da ortada. Yedinci sorun olarak düşündüğüm vergileme. Biliyoruz, vergileme önceliği çok olan gelir dağılımı ile yakından ilişkili, fakat çözüm açısından onu biraz gerilere koymayı yeğledim. Sekizinci sorun, kamu kesiminin dengesi. KİT'ler bunun içinde çok önemli bir yer tutuyor. Dokuzuncu sizin çok isabetli olarak belirttiğiniz fakat şimdilik pek farkına varılmıyan faiz yükü ki, petrol faturasının üstüne hakikaten büyük bir ekleme getirecek. 1,5 milyar dolarlık miktarı aşacaktır bu faiz yükü. Tecil edilen borçların da faizi dahil olmak üzere. Nihayet onuncusu, endüstri ilişkilerinde önümüzdeki aylarda ortaya çıkacak olan sorunlar. Daha bir sürü sorun var; tabii... Onları sizin söylediğiniz sorunlar listesine ekleyebiliriz. Varlık envanteri, gerek eski Başbakan Sayın Ecevit'in deyişleriyle gerek elimizdeki rakamlara göre,

gerek karşı görüşlü olanların söylediklerine göre şöyle sıralayabiliriz. Merkez Bankasında rezervler 930 milyon dolar dolayında. Oysa 1977'de bu rakam, yani Ecevit Hükümeti işbaşına geçtiği zaman 547 milyon dolardı. Bu tabii çok büyük boyutlarda olmasa da bir olanak; ancak içinden ne kadarının hemen kullanılabileceğini kesin olarak bilmiyoruz. Ama dar boyutlarda da olsa, belli bir olanak artışı demektir. Yine de 1977'nin dış satımı ile 1979 yılı sonu itibarıyla tahmin edilen dış satım arasında oldukça önemli bir fark var. 1978'deki 1 milyar 800 milyon dolara karşın, 1979'da 2,5 milyar dolarlık bir olasılık gözüküyor. İşçi dövizinde de oldukça önemli bir yükselme var. 1978'deki 980 milyon dolara karşılık, 1979'da 1 milyar 800 milyon dolarlık bir işçi döviz girişi bekleniyor. Nihayet 5,5 milyar dolar dolaylarında borç ertelenmesi sağlandı, daha doğrusu kısa dönemli borçların yaklaşık % 60'ı ertelenmiş oldu; ve bu dönemde 1 milyar dolar kadar bir borç da ödendi.

Yeni proje ve program kredileri sağlandı. Tabii, proje ve program kredileri özgür bir dış alım getirmemekle birlikte ekonomiye bazı katkılar getirebilir. Yağ ve gübrede bazı stokların olduğu ve bu konuda bazı bağlantıların da yapılmış olduğu açık. Fizik mal dengesizlikleri var. Bunların dağıtımındaki aksamaların nasıl sorunlar getirdiği, ekonomik tartışma aynı zamanda bir siyasal polemik konusu, ama bu polemikğin üstünde bu stokların varlığı da açık. Ama dağıtımındaki aksaklıklarının fizik mal dengelerini nasıl bozduğunu da biliyoruz. Bazı tarımsal mal stokları bu sene içerisinde ortaya çıkacaktır. Buğday, fındık ve tütünde hem stok hem dış satım olanağı var. Buğday, fındık ve tütünde iç talebin üstünde ihraç edilebilir, dışa satılabilir üretim fazlalıkları olacağı veya olduğu tahmin ediliyor. Bunlar tabii yeni dış satım olanakları getirecektir ki bazı tahminlere göre bu dış satım olanakları 600 milyon dolar ile 1 milyar 200 milyon dolar arasında olabilir. Yine 16 milyon ton dolayında

AÇIK OTURUMA KATILANLAR: Yukarıdaki fotoğrafta, soldan sağa doğru; Dr. T. Güngör Uras (Türk Sanayicileri ve İş Adamları Derneği Genel Sekreteri), Prof. Dr. Erdoğan Alkin (İ.Ü. İktisat Fakültesi Öğretim Üyesi), Dr. Osman Nuri Torun (Türkiye Şişe ve Cam Fabrikaları A.Ş. Mali Koordinatörü), Prof. Dr. Yüksel Ülken (İ.Ü. İktisat Fakültesi Öğretim Üyesi), Dr. Öztin Akgüç (Banka ve Ekonomik Yorumlar Dergisi Yazı İşleri Müdürü); görüşme sırasında görülmüyorlar. Prof. Dr. Mustafa A Aysan (İ.Ü. İşletme Fakültesi Öğretim Üyesi), açık oturuma sonradan katıldığından, fotoğrafta yer alamamıştır.

1980'i de içine alan petrol bağlantıları yapılmış durumda. Tabii buna karşı yine bir siyasal eleştiri var. Paranın, bunun finansmanın sağlanıp sağlanmadığı; ama bugünün zor dünya koşulları içerisinde bu bağlantıların yapılmış olmasını da bir başarı kabul etmemiz gerekiyor. Nihayet başka bir varlık, ancak bunu sayıya dökmenin olanağı yok. Uluslararası ekonomik ilişkilerde çok yönlü bir takım bağlantıların yapılmış olması... Yine rakama dökülemeyen fakat olumsuz bir gelişme olarak Avrupa Ekonomik Topluluğu ile ilişkilerin 5 yıl süre ile dondurulmasını gösterebiliriz. Benim kanıma göre bu envanterin negatif hanesine yazılacak gelişimlerden bir tanesi, onu ileride gene isterseniz ayrıca ayrıntılı biçimde tartışabiliriz. Benice bu dondurma kararı ve ilişkilerin gelişmesinde bel-

li gecikmeler, Türkiye'nin ileride özgürce verebileceği bir kararı ipotek altına almıştır. Yani ileride gireriz veya girmeziz bunun kararını biz özgürce vermiyorduk. Ama şimdi dondurma kararı ve arkadan ilişkilerin gelişmesinde ortaya çıkan gecikmeler nedeniyle ağır ağır bu özgürlüğümüzü kaybediyor gibiyiz. İzin verirseniz enflasyona bağlı olarak büyüyen göstergeler üzerinde durmayalım, çünkü bunları olumlu olarak nitelemek biraz güç olacak. Örneğin vergi gelirlerindeki artış diğer bazı parasal göstergelerdeki artış ve bu artışların gelişmesindeki en önemli etken enflasyondan kaynaklanıyor. Onun için bunlar üzerinde pek durmamak lazım. Eğer bu parasal büyüklükler üzerinde duracaksak, kamu kesiminin genel dengesine bakmamız gerekiyor ki onun da, bilan-

cosu çok çok olumlu gözüküyor. Şimdi kısaca bu envanteri yaptıktan sonra sorduğunuz soruya geleyim.

Acaba bu varlıkların envanteri ile daha önce sizin sonra benim de yinelediğim sorunların envanteri dikkate alınınca, sorunların çözülmesine yeterli olabilir mi? Fizik mal dengelerinin, ki bu yokluk olarak nitelendiriliyor siyasi literatürde, bir kısmında bozulma önlenemez. Yani yokluklar, bir ölçüde, kısa dönem içerisinde kaldırılabilir. Dış ekonomik göstergelerle ilgili rakamlara baktığımızda, dış satımda, işçi dövizlerinde ve borç ertelemelerinde ortaya çıkan rakamları birer olumlu gelişme olarak nitelendirmekle birlikte döviz darboğazı sorunumuz uzun dönemli nitelik gösteren bir sorun. Belli bir olumlu katkıda bulunmakla beraber bu envanterle bu sorunun kısa dönemde üstesinden gelinmesine olanak yok. Dış ödemeler, ekonomimizin en büyük sorunlarından biri olarak devam edecektir.

Yine uluslararası ekonomik ilişkilerde çeşitlenmenin de böyle kritik bir dönemde çok büyük olanak sağlayacağını söyleyemeyiz. Kısa dönemli bazı çözümler getirilebilir, bazı katkılar getirilebilir ama; enflasyon gibi, gelir dağılımında bozulma gibi, döviz darboğazı gibi, alt-yapı, vergileme, kamu kesiminin dengesi, endüstri ilişkilerinin yaratacağı sorunlar gibi sorunlara bu varlık envanterinin önemli bir boyutta katkıda bulunması beklenemez. Aksine eğer kamu kesiminin dengesine gerekli özen gösterilmezse, faiz politikasına gerekli önem verilmezse, kaynak yaratılmadan ve kaynak aktarılmadan gelir dağılımı düzeltilmeye kalkılırsa; sorunların boyutlarının aynen devam edeceği, hatta bazı sorunların daha da büyüebileceği rahatlıkla ileri sürülebilir. Özetlemek gerekirse, varlık envanterinde olumlu bazı veriler göze çarpıyor, fakat sorunların envanterine baktığımızda bu varlık envanterinin el değiştirmesi ile kısa dönemde bu büyük sorunların üstesinden gelinmeyeceği gayet açık. Bu varlık envanterinin yanısıra yeni hükümetin bir

takım politikaları ele alması, hatta kısa dönemde özellikle kamu kesiminin dengesi ile ilgili bazı politikaları ivedilikle ele alması gerekecektir. Bütçenin hazırlanmasından başlayarak bu ilkeleri ilerde daha da rahat tartışabiliriz.

AKGÜÇ — Çok teşekkürler Sayın Alkin. Sayın Ülken, gerek sorunların, gerekse varlıkların bir envanterini yapmaya gayret ettik. Eğer bu konuda bir ilaveniz olacak ise, gerek sorunlar listesine veya varlık envanterine bunu rica edelim. Fakat esas tartışmak istediğimiz konu, Sayın Alkin'in bıraktığı noktada, acaba hükümet bu sorunları çözmek için nasıl bir politika izlemelidir, ne gibi kısa ve uzun dönemli önlemler almalıdır? Ölkönce sorunlar ve varlıklar konusuna ilavelerinizi daha sonra da bu sorunların çözümü konusundaki görüşlerinizi rica ediyorum.

Enflasyon ve ötesi

ÜLKEN — Teşekkür ederim Sayın Akgüç. Aslında gerek sorunların gerek varlıkların envanterinde sanıyorum ki herhangi bir ihtilâfımız yok. Belki eksikliği vardır, ama fazlası yoktur. Bu bakımdan, varlık envanterinin önümüzdeki bu yeni açılan dönemde bize ne gibi ipuçları verebileceği üzerinde durmak gerekir. Türkiye Cumhuriyet tarihindeki en büyük bunalımında acaba bize bazı ümit ışıkları verebilir mi? Sanıyorum ki bunun üzerinde daha çok durmakta yarar var. Sorunlar, gerek iç sorunlar olsun, gerek dış sorunlar olsun bunları birbirinden ayırma olanağı yoktur. Diğer bir deyişle bir ekonominin iç görünüşü ve dış görünüşü arasında son derece yakın bir bağlantı vardır. Daha kesin bir deyişle ekonominin iç görünüşü, ödemeler bilançosu dediğimiz dış görünüşüne bir yansımadır. Onun için sorunları böyle bir bütün içinde ele almak zorunluğu açıktır.

Şimdi bu sorunlar içinde hiyerarşik bir sıra yapmak gerekirse hiç kuş-

kusuz enflasyon başta geliyor. Ancak enflasyonu baş sıraya koymuş olmamıza rağmen enflasyon sorunu, aslında diğer sorunların kaçınılmaz bir sonucu olarak da karşımıza çıkmaktadır. Şöyle ki; bir KİT sorunu var... KİT sorunu dediğimiz sorun, bugünkü görünümü ile Türk ekonomisi üzerinde olumsuz etki yapma durumuna girmiş ve Türk ekonomisine adeta bir yük durumuna geçmiştir. KİT'lerin bu durumunun Türkiye'deki enflasyon olayında etkisi vardır. Sanayi yapısı aynı şekilde enflasyonun hızlanmasında etkilidir. Dış ödemeler darboğazının varlığı, gerek bazı zorunlu ara ve hammaddelerin ithalatında, gerek bunların üretilmesindeki zorluklar nedeniyle mal kısıtlıklarının ortaya çıkması, tabii bu dengeleri bozmuş ve fiyatları yukarıya doğru itmiştir. Bunlara bağlı olarak çok büyük bir sorun, gelir paylaşımı sorunu geliyor. Gelir paylaşımının bozulmasında en önemli etken, doğrudan doğruya enflasyonun varlığıdır. Bütün bunların sonucu olarak fiyat artışları karşısında gelir paylaşımının bozulması kaçınılmaz bir sonuctur. Aradaki ilişkileri göstermek ve bunları somutlaştırmak için söylemeye çalışıyorum. Aynı şekilde vergilemedeki adaletsizlik bugün artık son derece büyük ölçüde sergilenmiştir ve vergilemedeki adaletsizlik bir bakıma enflasyonun sonucu gibi gözüküyor; fakat diğer taraftan da gelir paylaşımında en büyük olumsuz etkileri yapan unsurların başında geliyor. O halde bütün sorunları belki bir yumağın içiçe geçmesi gibi görmek gerekecektir.

Türkiye'nin sorunları kesinlikle ya-
kın geçmişin sorunları değildir. Bu-
nun kökleri derindir ve uzun geçmiş-
lere dayanır. Türkiye'de uygulanan ikti-
sat politikalarının başarı derecesini gös-
teren en büyük gösterge, içinde bulunduğumuz bu iktisadi bunalımdır. İktidar değişimleri karşısında özellikle varlık envanteri dediğimiz bu durumda bazı ümit ışıkları arayabiliyoruz. Şimdi eldeki son rakamlara göre, Sayın Alkin ve sizin de belirttiğiniz gibi, varlık envanteri yönünden olumlu olabilecek bazı göstergeler

ortaya çıkmıştır. Bunların içinde dövizin, eldeki kullanılabilir altın ve döviz mevcudunun 900 milyonu geçmesi önemli bir olanaktır. Bunun dışında petrol bağlantılarının yapılması önemli bir durumdur. Diğer bazı varlıklar belirtildi; onları tekrar etmiyorum. Bunların hepsi birer önemli olanaktır. Ancak Türkiye'de iktisat ve siyaset ilişkilerini de çok sıkı bir biçimde ele almak gerekir. Şu soru akla gelebiliyor ve çok soruluyor da... Mademki varlık envanteri bu kadar olumlu gelişme gösterdi, o halde sıkıntılar

Prof. Dr. Yüksel Ülken

niçin arttı; bu bunalıcı hava ve nihayet iktidar değişmesine varan sonuçlar niçin ortaya çıktı? Sanıyorum ki burada söylenecek Türkiye'ye özgü bazı durumlar vardır. 14 Ekim seçimleri, bilindiği gibi bir ara seçim niteliğini taşıyordu ve bir iktidar değişmesi sonucunu yaratması beklenmiyordu. O bakımdan esas ana hedef genel seçimler olduğuna göre, ara seçime göre bir stratejinin uygulandığını sanıyorum. Bütün bu toparlanmalar, bütün bu varlıkların elde tutulması hep 1981'e doğru hedeflenmiş çalışmalar gibi geldi bana. Fakat 14 Ekim seçimleri siyasal sonuçlar yaratınca, bu varlıkların ortaya dökülüşü tabii bir çelişki gibi gözüküyor.

Şimdi yeni iktidar açısından meseleyi ele almağa çalışıyorum. Acaba bu sorunların çözümünde bu varlık envanteri ne kadar etkili olabilecektir? Türkiye'de yeni kurulan hükümet bilindiği gibi bir azınlık hükümetidir ve Türkiye'de ilk denenen hükümet şeklidir. 14 Ekim seçimlerinden sonra adeta bir zorlama ile kurulmuştur. Fakat bugünkü hükümetin azınlık hükümeti olmasına karşın içinde bulunduğu durum ile geçmiş hükümetin içinde bulunduğu durum arasında şu fark bulunmaktadır. Geçmiş hükümet gitmemek için büyük fedakârlıklarda, belki beklenmeyen bazı davranışlarda bulunuyordu. Bugünkü hükümet ise beiki deyim yerinde ise gitmek için bazı fırsatları değerlendirmek isteyecektir. Ve bu son derece rasyoneldir. O bakımdan davranış açısından şimdiki iktidarın, deyim yerinde ise çok daha fazla pazarlık gücüne sahip olduğu söylenebilir.

Seçim ve geçim

Sorunların çözümünde 14 Ekim seçimlerinin sonucunu da dikkate alarak şöyle bazı yorumlar aklıma geliyor. Siyaset bilimcilerine göre, kısa dönemlerde radikal oy değişimleri oftaya çıkmaz. En azından iki seçim döneminde seçmenlerin tercihi yön değiştirmeye başlar. Fakat Türkiye'de 21 ay gibi çok kısa sayılabilecek bir dönem içinde bir tercih değişmesi kendini göstermiştir. Bu bakımdan, siyaset biliminin verilerine göre adeta çellskili ters bir durum ortaya çıkmıştır. Bunun izahı nasıl yapılabilir? Türkiye'nin uzun dönemli bazı yapısal sorunları vardır. Demin bahsettiğimiz ana sorunlar. Bu sorunların kısa dönemde çözümünü halk pek beklemiyor sanıyorum, veyahutta bunların uzun dönemde çözüleceği bilincini taşıyor. Ancak kısa dönemde daha doğrusu günlük yaşantısında kendisini sıkıntıya sokan bazı durumların giderilmesini de bu arada mutlaka istiyor. İşte 14 Ekim seçimlerinin en önemli, belki siyaset bilimine ters düşen sonuçlar yaratması dediğimiz du-

rumlardan biri bu... Halk, günlük yaşantısını sıkıntıya boğan ve bunaltan yağ sorunu gibi, tüpgaz sorunu gibi halledilmesini kolay gördüğü sorunların çözülmemesini affetmemiştir. Ve dolayısıyla çok kısa dönem içinde siyasal tercihini değiştirme eğilimine girmiştir. Eğer bizim siyasetçiler bunu gözardı edilemeyecek bir gerçek olarak kabul ediyorlarsa, şimdiki iktidarın bu gerçeği unuttan bazı davranışlara girmesi ve kısa dönemli ferahlıklar peşinde koşması son derece doğaldır. İşte bir parça kuşum belki bundan ileri geliyor. Kuşum bu iki yıllık bir süre sonunda elde edilen mal varlıklarında veyahut varlık envanterindeki olumlu gelişmelerin, kısa dönemli hesaplarla, halkın günlük sıkıntılarını geçici bir süre hafifletmek için kullanılması ve bu kısa dönemi yüzeysel önlemlerle anlatmak eğiliminin hâkim olmasıdır. Çünkü bugün Türkiye'nin durumu çok ilginçtir. Türkiye'nin iktisadi durumu o derece bozuktur ki bu bir bakıma siyasiler için ümitsizlik doğurabilir; ancak, çok ufak çaplı başarılar da bir iktidarın şansını artırabilir. En ufak olumlu davranışlar bile başarı niteliğini kazanabilir. Bu nedenle kısa dönem, yeni iktidarın bu açıdan değerlendirecek davranışlara girmesini bekleyebiliriz. Eğer çok ufak çaplı olsa dahi prestij artıracak başarılar sağlanabilirse, iktidarın yıpranmaması ve genel seçimlere kendisini şimdiki kadar büyük oy desteği ile götürmesi sonucu doğabilir.

O bakımdan eldeki olumlu göstergeler taşıyan varlık envanterinin bu yönde kullanılmasını beklemek sanırım ki aşırı bir yargı değildir. Yine bu açıdan eğer erken genel seçimler ana hedefse, ki doğaldır; bu varlık envanterinin sağladığı olanaklarla bazı ilişkilerde, özellikle uluslararası ilişkilerde bir tutum değişmesi de olabilir. Kısa dönemde bu olanakları harcıyarak günlük sıkıntıları giderecek bazı davranışlar, sanırımki IMF ile olan ilişkilerde bir soğukluk, bir umursamazlık getirebilir. Genel seçim normal olarak 1981 yılında; fakat daha öne alınma olasılığı her zaman

icln mümkün... Dolayısıyla yeni iktidarın IMF ile ilişkilerinde bu açıdan biraz daha soğuk davranması, elindeki olanaklara güvenererek kısa dönemde bazı ferahlıklar sağlayarak genel seçime girme havasını yaratması mümkündür. Şimdi bu açıdan baktığımızda Türkiye'nin seçim havasına gireceğini ve seçim ekonomisinin bütün hızı ile yürüyeceğini söylemek mümkündür. Bu nedenle, yapısal sorunlarının halinin veyahut da ele alınmasının bu sürenin arkasına itileceği kuşkusunu taşıyorum. Türkiye'nin sorunlarını kısa dönemde çözmek gibi hayalle hiç kimse kapılmıyor. Fakat siyasal iktidarlara, siyasal konjonktüre uyararak bu davranışları çizebiliyorlar.

Kime niyet, kime kısmet

AKGÜC — Çok teşekkür Sayın Ülken. Sayın Torun, Sayın Ülken'in yaptığı açıklamalardan, önümüzdeki kısa dönemde izlenecek ekonomik politikanın daha çok siyasal kaygılardan kaynaklanacağı ve siyasal bazı beklemeleşlerin ekonomik politikaya yön vereceği sonucunu çıkartabiliyoruz. Acaba sizin de önümüzdeki dönemler için beklemeleşiniz aynı yönde mi, yani izlenecek ekonomik politika bir ölçüde seçim endişesinden mi kaynaklanacak ve meselelere daha çok kısa yörülü mü bakılarak çözüm aranacaktır?

TORUN — Sayın Akgüc teşekkür ederim. Efendim, sorunuz bir bakıma kehanette bulunmayı gerektiren zor bir mesele. Yalnız olayların gelişmesine ve buraya kadar nerelerden geçerek gelmiş olduğumuza bakarsak belki bazı tahminlerde bulunabiliriz. Önce büyük eksiklik, benim şahsen gördüğüm, 14 ekim seçimlerinde önceki iktidara neden hayır denildi? Bundan önceki 1977 genel seçimlerinde o zamanki iktidara neden hayır denilmedi? Bunların analizini tam yaptık mı? Daha doğrusu yeni gelen iktidarlara, giden iktidarların neden gitmiş olduklarının tahlilini tam yaptılar mı?

Ben burada bir eksiklik görüyorum. Bu tahliller tam yapılmış değil. Bizim kamuoyu, seçmen gerçekten olayların gelişmesine karşı beklenilenin çok daha üstünde bir duyarlılık göstermiş bulunuyor. Nitekim Sayın Ülken'in belirttiği gibi, iki seçim döneminde bu büyüklükte ve bu genişlikte oy kaymaları normal sayılması gerekirken bizde bunun dörtte biri hatta beşte biri kadar bir zamanda çok önemli oy kaymaları olduğunu görüyoruz. Bunun nedenleri olması lâzım. Bizim seçmenimiz bir bakıma hikâyedeki şarap uzmanı gibi. Sadece kötü olanı istemediğini beyan ediyor, yeni gelen de kendisinin istenmiş olduğu ve haretle istenmiş olduğu kanaatiyle, gidenin neden istenmediği üzerinde hiç dur-

Dr. Osman Nuri Torun

madan meselelere yaklaşıyor. Bugün de aşağı yukarı aynı durumu görüyorum. Daha önce, 22 ay kadar önce gitmiş olan bir iktidar biraz şekil değiştirmek suretiyle tekrar gelmiş durumda. 22 ay önce neden gitmişti? Ancak 22 ay kalabildikten sonra bir iktidar neden değişti? Ve kamuoyunun, seçmenin beklentileri nelerdi? Nelerle karşılaştı? Hangi beklemeleşlerin, hangi hayal kırıklığının sonucu bu siyasal olaylarla karşılaştık?

Burada benim kanaatime göre, Türkiye'de son zamanlarda sosyal değişme çok büyük bir dinamizm kazandı. Ekonomik değişme, sosyal değişme iç içe büyük bir dinamizm ve büyük boyutlar kazandı. Ve bu büyük değişme sonunda, değişmenin nimetlerinden faydalananlarla külfetlerini taşıyanlar açıkça farklı şekilde ortaya çıktılar. Bir büyük kitle, bu değişikliğin külfetini ağır bir şekilde taşıdığını hissediyor ve değişiklik de daha çok onlarda kendisini gösteriyor. Bu büyük kitle, başta devlet memurları olmak üzere işçiler ve genellikle sabit gelirli lerdir. Bir de nimetlerden çok fazla faydalanmakta olanlar var ki bunlar da kontrol edilemeyen bir kesim olarak karşımıza çıkıyor. İki yıldanberi TÜSİAD'ın üzerinde ısrarla durduğu ve tekzip edilemeyen bir rakkam son derece önemli.

Türkiye'ye resmi kayıtlara geçmeyen yılda 2 milyar dolarlık ithalât yapılıyor diye bir tahmini var TÜSİAD'ın. Bu aynı zamanda 2 milyar dolarlık da gizli döviz çıkışı var demektir. Eğer Türkiye gibi toplam dış alımları resmen 5 milyar dolar civarında olan bir ülkede % 40'ın üzerinde bir sızma varsa ve bu kontrol edilemeyen döviz giriş ve çıkışları da kırk yıldan beri kontrol ediliyor varsayımından hareket edilerek politikalar belirleniyorsa; orada bir temel yanlışlık var, çok açık bir çelişki var demektir. Evvelâ bunun üzerine ciddi olarak eğilmek lâzım. Ya bunu yönetelim veya bunun yönetimini başka güçlere yani piyasa kuvvetlerine bırakalım. Son yıllarda en önemli sorunlardan birisi bu. Biraz evvel Sayın Alkin ve Sayın Ülken, varlıkları ve potansiyelleri belirttiler. Gerçekten imkânlar var. Ama bunlar çok dikkatli, çok hesaplı kullanıldığı takdirde var. Ne kadar bugünkü varlıklar ve imkânlar bol dersek diyelim, 1973'deki kadar değil. Halbuki 1977'ye 1973 yılından gelindi. Bu gelişin nedeni de bizim öteden beri kısa süreli politika ile uzun süreli politika arasında tam bir köprü kuramamış olmamızdır. Biraz evvel seçim politikası ve seçim ekonomisinden bahsetti Sayın Ülken. Biz aşağı yukarı

30 yıldanberi seçim ekonomisi yaşıyoruz. Ve sürekli olarak, kısa süreli tercihleri uzun süreli olanların önünde tutuyoruz. Uzun süre geldiği zaman veya kısa süre bittiği zaman imkânlarımız da bitmiş oluyor ve o zaman yepyeni olaylarla ve sürprizlerle karşılaşmış gibi hayret ediyoruz, olanlar konusunda. Halbuki uygulamanın tabii sonucu bizi oralara götürmektedir. Önce, kısa süreli politika ile uzun süreli politika arasında sağlam köprüler kurmak gerekiyor. Daha doğrusu ikisi arasındaki çelişkiyi ortadan kaldırmak gerekiyor. Kısa sürede, evet, zorunlu ihtiyaç maddelerini sağlamak, halkı fazlaca sıkıntı konuları çözümlenmek gerekir; ama bunları çözümlerken de ekonomide bir daha düzeltme kaldırmıyacak veya çok zor düzeltilecek şekilde ekonomiyi saptıracak olayları sahneye getirmememiz gerekir

Su yerine petrol

Bu hataları nerelerde yaptık? Önce bunu enerji politikasında yaptık. 1960'larda bir açıklanmış politika vardı; «Türkiye'nin uzun sürede kullanacağı en sağlam enerji kaynağı su kaynaklarıdır» diye. Ve bunun üzerinde ısrar edilmesi ve bilhassa petrole dayalı enerjiye gidilmesi konusunda 1960-1961'de alınmış politika kararları vardı. 1962'de ve 1963'de Elektrik İşleri Etüd İdaresinden gönderilen termik santral projelerinin tamamı iade edilmişti, bunları hidroelektrik santrallere çevirin diye. Ancak bu politika 1965'den itibaren terk ediliyor. Çünkü termik santralleri, özellikle petrole dayalı termik santralleri süratle devreye sokmak mümkündür. İşletme maliyetleri yüksekti, uzun sürede bizim ihtiyaçlarımızı güvenilir bir şekilde karşılamaları ihtimalleri çok zayıftı; petrol kaynakları dışarıya bağlı olduğu için bu herkes tarafından bilinen bir olaydı. Ama buna rağmen, kısa sürede petrole dayalı termik santrallerden hemen sonuç alındığı için,

malîyetlerine ve süreklilikteki güvencesi- ne bakılmaksızın o yola gidildi. Bugün petrol sorununun altında yatan hikâye budur aslında. Bir diğer soruna bakalım. Türkiye'de ulaştırma sorunu. Türkiye'nin üç tarafı denizle çevrili ama biz en uzak yerlere karayoluyla ulaştırma yaptık. En zengin petrol ülkelerinde dahi yapılmayan şeyleri yıllarca devam ettirdik. Kars - İstanbul arasında yolcu ve yük nakliyatı hâlâ karayolu ile yapılır. İskenderun - İstanbul arasında aynı şekilde nakliyat yaparız. Piyasadaki fiyatların, bazı müdahaleler sonunda gerçek ekonomik değerlerden saptırılmış olması, ekonomiyi buraya doğru yönlendirdi ve ondan sonra da ekonomide ortaya çıkan problemleri acaba nasıl çözümleriz diye düşünmeğe başladık. Bu boyutlar büyüdükçe de çözümler daha güç bir duruma gelmeğe başladı. Onun için önce geçmişteki hatalarımızın bir envanterini yapmamız gerekir. Biz nerelerde yanlışlıklar yaptık? Ve bu yanlışlıkları nasıl düzeltebiliriz? Kısa sürede nasıl düzeltebiliriz? Uzun sürede nasıl düzeltebiliriz? Kısa sürede, bugün büyük kitleyi baskı altında tutan bazı yoklukları çözümleriz. Bir veya iki yılda çözümleriz. Fakat bu uzun vadede de bir çözüm getirdiği takdirde başarılı olacaktır. Yoksa seçime kadar çözümleriz, seçimden sonra bu defa aynı sorunların daha büyümüş daha büyük boyutlar kazanmış şekilleriyle veya onlarla birlikte yeni sorunlarla karşı karşıya kalacak isek, bu başarılı bir politika değil. Hükümet programının bugün açıklanmış olması gerekiyor. Fakat gazetelere yansıyan haberlere baktığımız zaman, bugüne kadar alıştığımız programların dışında, kısa vadeyi uzun vadeye birleştiren sağlam uzun vadeli bir politikanın izlerini göremiyoruz.

Biraz evvel bahsedildi. Kamu kesiminde genel dengeyi kurma meselesi. Programı göreceğiz. İlk söylenen şeylere ve yapılan beyanlara göre en az geçim indirimi yükseltilecektir. Çok doğru bir şey, yükseltilmesi lâzım. Gelir vergisi dilimleri genişletilecektir. Çok doğru, genişletilmesi lâzım. Fakat ne getirecek

onların yerine? Bunların yerine getirilecek olanlar da yeterli değil. Daha fazlasının getirilmesi lâzım. Kamu kesimindeki açığı kapatmak ve kamu kesimindeki açığı kapatırken de külfetlerin ve nimetlerin dağılımına kabul edilebilir bir çözüm getirmek istiyorsak, bu vazgeçtiğimiz kamu gelirleri yerine neleri getirmeye düşüyoruz? Ve kamu giderlerinden de hangilerini kısmayı düşüyoruz? Bunları açıklıkla ortaya koymak gerekir. Ama kamu gelirini arttırıcı teklifler antipatiktir. Kamu gelirini azaltıcı tedbirler ise sanıyorum sempattiktir. Kamu giderlerini arttırıcı teklifler de sempattiktir. Kamu giderlerini azaltıcı teklifler ise tepki ile karşılanır. Bunları cesaretle ortaya koyamazsak, hem kısa hem de uzun vadede sorunları çözecek bir tutum içine giremezsek kamu kesiminin sorunlarını halledemeyiz. KİT'ler sorununu aşağı yukarı 30 yıldanberi tartışırız. Son 20 yıldanberi ise KİT'ler güncel bir sorundur. KİT'ler konusunda ne yapılacaktır? Belli yapılacak olan şey. KİT'ler İşletmeler Bakanlığının kaldırılması ile tekrar ilgili bakanlıklara dağıtılacaktır. İlgili Bakanlıklar da, bütçe sınırlarının kendilerine getirdiği kısıtlamalar ve yetki daralımı giderir birer alet olarak bunları kullanmaya devam edeceklerdir. Kısa vadede sübvansiyonların verilmesi, yeni rantların dağıtılması için birer alet olarak kullanılacaktır. Eğer böyle kullanılırlarsa kamu ekonomisi kesiminde bir fon yaratma yerine kamu finansman açığının artması olayı ile gene karşı karşıya kalacağız demektir.

Harcama ve denge

Enflasyonla mücadele edeceğiz. Enflasyonla nasıl mücadele edilir? Enflasyonla mücadele etmek için yapılması gerekli iş bir yerde basit. Önce her türlü harcamayı, özel ve kamu harcamalarını kısacaksınız, arz ve talep dengesini bir yerde sağlamaya çalışacaksınız. Acaba hangi harcamaları kısma konusunda bir

hazırlığımız var? Ben hiç göremedim. Kamuda da bir hazırlık yok. Kamuoyu da bu yönde oluşturulmuyor. Ne basın tarafından ne de üniversitelerimiz tarafından ne de sorumlu olması gereken diğer kuruluşlar tarafından... Kamuoyu sürekli olarak devletten karşılıksız birşeyler bekliyor. Devlet versin. Devlet almadan birşey verme gücüne sahip değil. Ancak kamudan aldığı bir başka şekilde kamuya iade edebilir. Kamudan aldığından daha fazlasını kamuya iade edemez. Siz daha hâlâ talebi kamçulamaya devam ederseniz ve fedakârlık yapmadan, yorulmadan kalkınma sağlamaya kalkarsanız mucize peşinde koşuyorsunuz demektir. Bu mucize olmuyor. Ekonomik ve sosyal olaylarda mucize denilen şey yok.

Bunu kimse keşfedemediği gibi biz de keşfedemeyeceğiz. O halde ne yapmak istiyoruz? Ve yapmak istediğimiz şeyin bedelini ödemeğe hazır mıyız? Bunu da çok açık bir şekilde kamuoyuna yansıtmak lâzım. Diğer ve aynı derecede belki çok daha önemli bir olay da Türkiye'de, Türk toplumunu ve Türk ekonomisini yönetilebilir olmaktan çıkarmışız. Kamu yönetimi, ne Türk toplumunu ne de Türk ekonomisini yönetebilir kapasitede görülüyor bugünkü haliyle. Ne sosyal olaylara, ne de ekonomik olaylara hâkim bulunuyor kamu yönetimi. Biraz evvel döviz meselesinden bahsettim. Aynı şeyi daha büyük ölçüler içinde kamu gelir ve giderlerinde görebiliyoruz. Gelir sahiplerinden kamu masraflarına katılanlar âdeta bir azınlık halindedir Türkiye'de. Büyük kitleler kamu giderlerine katılmakta veya sembolik olarak katılmaktadır. Ama kamu giderlerinden pay almakta herkes bir yarış halindedir. Ve kamunun bütün imkânlarının âdeta karşılıksız bir bağış şeklinde kullanacağı vaadleri sürekli yapılmaktadır ve kamu buna âdeta hak kazanılmışçasına alıştırmıştır. Halk, iş adamı ne istiyor, ne bekliyor? Devlet çimento, şeker, petrol, demir çeliği ve benzerlerini bedava veya çok ucuza versin. Buna karşılık devlet, tarım ürünlerini dünya fiyatlarının daha üstünde alsın, «sıralı mamûlleri piyasaya

istediğimiz fiyatla satalım»; denge böyle kurulsun isteniyor. Böyle bir denge de kurulamıyor. Böyle bir denge kurulmadığı zaman da acaba bu işin yanlışlığı nerededir diye dönüp bakıyoruz. Yanlışlık gayet açık... İsteddiğimiz şeyle onun karşılığı olarak vermeyi kabul ettiğimiz şey arasında dengeyi evvelâ biz kendimiz kurmalıyız. Bu dengeyi kurmak için de kamu yönetimi herhangi bir çaba içinde görülüyor.

İhracat ve kontrol

Kamu yönetiminde aşağı yukarı 1974'lerden beri, dış satımı özendirme sözleri en sık olarak söyleniyor. Acaba ne yaptık bu konuda? İhracat rejimini biraz daha bürokratik formalitelere soktuk. Devalüasyon yaptık, arkasından vergi iadelerini kaldırdık. «İhracat acaba daha kârlı mı oluyor?» diye bütün kamu yönetimi neredeyse ihracatın fazla kârlı olmaması için özen gösteriyor. İthalâtın kârlı olmasını zaten kontrol etme gücüne sahip değil. Bir taraftan ihracatı arttıralım diyoruz; öte yandan teşvik tedbiri verebilmek için, imâl edilecek malların en az % 50'sinin ihrac edilmesi şartını koyuyoruz. Dünyanın neresinde yeni kurulan bir sanayi, ürettiği malın % 50'sini ihraç edeceğini hemen taahhüt edebilir? Hele iç talep baskısı bu kadar yüksek olan bir ekonomide, üretimin % 50'sini ihraç etme taahhüdünü ne kadar ciddiye alabilirsiniz? İhracatın teşvik edilmesinin başlıca şartından birisi de, «vergi indirimleri yaparız ama yatırımı geri kalmış bölgelere götürürseniz» şeklinde olursa. Tamam, geri kalmış bölgeye götürüyorsunuz ihracata dönük yatırımınızı; ama ne alt yapı var

◆ Birisine bir balık versen, doyar bir defa. Balık tutmayı öğret, doysun ömür boyunca.

Kuan-tzu

ne kamu hizmetlerinin oraya götürülmesi için bir hazırlık var. Bu kamu hazırlıkları yapılmadan gerice yörelere sadece şu veya bu kişinin veya teşebbüsün gayreti ile sanayi gitmezki. Nitekim bu hazırlıkların yapılmış olduğu yerlere yatırımların çok kolaylıkla gitmiş olduğunu görüyoruz. Bunun gibi diğer bütün politikalarda etkili tutarlı bir kamu yönetimi gerekir herşeyden önce ve kamunun kontrol etmek istediği konulara özellikle hâkim olması zorunludur. Bugün kontrol edilen şeylerden biri de fiyatlardır. Kamu hangi malın fiyatını kontrol ediyorsa, o malın ticaretiyle Türkiye'de en büyük rantlar ve en büyük kârlar sağlanmaktadır. Demir çelik bunlardan birisidir. Çimento bir diğeri... Şeker nisbi fiyat olarak ele alındığı zaman komiktir. Şeker bir kilo pırasa fiyatından daha ucuza satılmaktadır. Devletin sattığı ara mallarının fiyatıyla, bunlardan üretilen nihai mamûllerin fiyatlarına bakın, arada bazen dört-beş misli hatta daha fazla fark var.

Bu kadar anormal fiyatlar dünyanın hiçbir yerinde yoktur ve olamaz. O halde biz neyi kontrol ediyoruz? Hangi amaçla kontrol ediyoruz? Ve bu kontrollerden hangi sonuçları alabiliyoruz? Bunlara bir açıklık getirmek gerekir. İkinci olarak da gerçekten kontrol edebileceğimiz şeyleri kontrol edip, kontrol edemeyeceklerimizi de, daha az faydalı olmakla daha az etkili olmakla beraber hiç değilse piyasa kuvvetlerinin kontrolüne bırakmakta yarar vardır. Mademki kontrol edemiyoruz, o halde daha az etkili olan diğer bir kontrol mekanizmasına bırakalım. Ben şahsen kamu yönetimi eğer kontrol edebiliyorsa, kamu yönetiminin kontrolünü piyasa kuvvetlerinin kontrolüne tercih ederim. Ama edemiyorsa, kontrol edemediği bir konuda kontrol ediyormuşcasına davranmak sadece o kontrolün dışına çıkanlara bir kaçakçılık primi vermekten ve lüzumsuz rantlar sağlamakdan öteye hiçbir şey getirmemektedir. Özetlemek gerekirse, rasyonel bir politika belirleyebilmek için, son iktidarların başarısızlıklarının nereden ve hangi noktalardan kaynaklandığını çok iyi bilme-

miz ve bunu açıklıkla ortaya koymamız lâzımdır. Ancak uzun ve kısa vadeli politikalar birbirlerinin tamamlayıcısı olduğu takdirde ve seçimi kaybetme korkusundan kurtulabildiği ölçüde iktidarlar başarılı olacaklardır. İzlenen politikalarda seçimi kaybetme korkusu birinci derecede hâkim olduğu takdirde, seçimi kaybetmek âdeta kaçınılmaz bir sonuçtur. Bu durum da seçimlerde Türk toplumuna hiçbir şey getirmeyecektir. Sadece başarısız iktidarları üstüste denemekten öteyö.

URAS — Türkiye'de hidrolik enerjiden yararlanmak konusunda 1960'lardaki iyiniyetin sonradan değişik nedenlerle ortadan kalktığını Sayın Torun vurguladılar. Bu husus, özellikle Halk Partisi'nin son iktidar döneminde de çok açık bir şekilde devlet yetkilileri tarafından vurgulan-

Dr. T. Güngör Uras

miştir. Hem hükümet başkanı hem de enerji konusunda sorumlu bakan tarafından vurgulanmış ve enerjinin suya ve kömüre dayandırılması gereği üzerinde durulmuştur. Ne var ki Türkiye'de sorumluluk mevkiinde olanların inançları doğru yönde de olsa, Sayın Torun'un 1960 başlarında belirttiği doğrultuda da

olsa, uygulamaları tamamen ters yönde geliyor. Örneğin, bu iki senelik dönem içinde Halk Partisi iktidarının enerjiden sorumlu bölümleri, Keban'ın kullanılmayan türbinlerinin bir an önce devreye girmesi için büyük bir yatırım yüklemesi yapabilecek durumda iken bunu yapmadılar. İkincisi, hidrolik enerjiden faydalanma yolunda ve hatta başlamış yatırımların devamı yolunda teşvik edici değil tam tersine caydırıcı oldular. Size iki örnek vereceğim. Çok önemli hidrolik projede bir Türk yatırımcı şirketinin 460 milyon lira alacağı varken ve 65 milyon lira zararı da bunun üzerine ekleyerek 465 milyon liralık hakkından vaz geçip o projeden ayrılması, bu dönemde olmuştur. Bu projede gecikme, hükümet ve bu inşaatçı firma arasındaki uyumsuzluktan doğmuştur. İkincisi, tamamlanmak üzere ve hemen devreye girmesi söz konusu olan bir barajı yürütmekte olan ve bir başka çok önemli bir baraj yatırımını da yapmakta olan bir müteahhit firmaya, bu dönemde devletten 680 milyon liralık alacağı ödenmemiştir; bu müteahhit işi tasfiye etme hakkına sahip olduğu halde başladığı işi bitirme uğruna, namus uğruna inşaatın bir tanesini tamamlamış, öbürünü de yürütmektedir, ama bunun yükünü çok acı bir şekilde duymaktadır.

Yozlaşan gelir dağılımı

AKGÜÇ — Teşekkürler Sayın Uras. Sayın Alkin, Sayın Torun'un hakikaten çok doyurucu açıklamalarını dinledik. Bugünkü karşılaştığımız sorunlar hiç şüphesiz ki geçmişin hatalarının bir ölçüde de halen devam eden hatalı politikaların sonucudur. Kalkınmanın el kitaplarına kadar giren tanımı var. Kalkınma sürekli olsun, kendi kendini beslesin ve aynı zamanda gelir dağılımını da düzenletici olsun şeklinde... Sanıyorum ki biz şimdiye değin kalkınmanın tanımına giren temel unsurları ihmal ettik. Nitekim belli yıllarda yüksek sayılabilecek büyüme hızlarına ulaştıkça hızla kalkınıyoruz zan-

nettik. Aslında kalkınma bu değil tabii...

Yine teori bir yerde çok haklı olarak şunu ortaya koyar: Kısa dönemde tüketim sanayiine fazla ağırlık verirseniz belki hızlı büyümeye ulaşabilirsiniz ama bir süre sonra ekonomide öyle darboğazlar ortaya çıkar ki netice itibariyle büyüme hızı uzun vadede düşer. Bence, son yıllarda seçim ekonomisi politikası izlenmeseydi dahi Türkiye'nin büyüme hızı düşecekti. Bu kaçınılmaz bir sonuçtu.

1950'den beri Türkiye'nin izlemiş olduğu ekonomik politikanın zorunlu bir sonucu idi bu. Gerçi İnci Plan döneminde Türkiye, bu politikayı biraz değiştirmeye çalıştı ama tümüyle değiştiremedi. Şimdi sizin, Sayın Torun'un açıklamalarına ilişkin görüşlerinizi rica edebilir miyim Sayın Alkin?

ALKİN — Sayın Akgüç, belli sorunları kısaca da olsa tartışmaya Sayın Torun cesaret verdi, sizin katkınız da cesareti artırdı. Ben özellikle şu kısa döneme ilişkin bazı endişelerimi söyleyeyim. Bu kaygıları dile getirmek belki çok erken ama belli göstergeler var. Özellikle gelir dağılımı açısından. Büyüme hızındaki yavaşlama ile enflasyonun hızlanmasının birbiriyle ilişkili tarafları da var.

Hızlı enflasyon gelir dağılımının son yıllarda büyük boyutlarda bozulmasına, yozlaşmasına yol açtı. Şimdi öyle bir durumda gelir dağılımını düzeltmek gereklidir. Ama korkum şu ki, belli bir seçim ekonomisi içerisinde gelir dağılımını düzeltmek için büyümeyi tekrar hızlandırmak konusu bir yana, belli güçlükler var. Kısa dönemde gelir dağılımını düzeltmek için yapılacak doğrudan müdahalelerin daha da büyük çıkmazlar yaratacağından ben endişe duymaktayım. Örneğin bazı girişimler var. Maaş katsayısındaki artış, en az ücretin vergi kapsamı dışında bırakılması gibi. Eğer bunları kısa dönemde bir gelir dağılımı politikası olarak görüyorsak bence bu girişimler, gelir dağılımını büsbütün bozan bir politika olarak ortaya çıkabilir. Çünkü gelir dağılımını düzeltmek için ya yeni kaynak yaratacaksınız yahutta vergi-

leme yapısını değiştirerek bir gruptan öbürüne kaynak kaydıracağız. Eğer vergileme yapısını kısa dönemde değiştiremiyorsanız ki bunun olasılığı hemen hemen yok; eğer yeni kaynak yaratamıyorsanız, ki bunun da kısa dönemde olasılığı yok; nerden alıp nereye kaynak aktaracaksınız ki gelir dağılımı düzelsin. Yoksa tam tersine, kısa dönemde gerçek bir kaynak yaratmadan ve vergileme yapısını değiştirmeden, gerçek bir kaynak kaydırması yapmadan, gelir dağılımını düzeltmeye kalkışırsanız; enflasyonu büsbütün hızlandırıp gelir dağılımının bir adım daha bozulmasına neden olursunuz.

Şimdi, kısa dönem için böyle endişelerimiz var. Yani seçim ekonomisi,

Prof. Dr. Erdoğan Alkin

özellikle erken seçim olasılığı yeni hükümeti böyle birtakım girişimlere sokabilir. Fizik mal dengelerinin sağlanmasında, ilk aylarda belli beceri ile başarılar gösterilebilir, gösterilecektir de buna inanıyorum. Ancak hükümetin de tahmin etmediği kadar kısa bir sürede tekrar fizik mal dengesizliklerine dönülebilir. Böyle bir sonuçla karşılaşmamak için, para, maliye, faiz hatta kambiyo politikasında çok kısa dönemde de rasyonel bir-

takım ilkeler uygulanabilir. Negatif faizi biraz hafifletmek, kambiyo politikasında, kambiyo kontrolünde biraz daha gerçekçi davranmak, para politikasında etkili birtakım denetimlere girmek, maliye politikasına büyük yapısal değişiklikler getirmeden bazı kaynaklar yaratmak kısa dönemde de mümkündür. Ama bunlar tabii güçtür. Kolay değildir. Eğer bunların güçlükleri gözde çok büyütülüp daha kolay yollara gidilecekse, hiç ummadığımız biçimde, kısa dönemde derlere çare bulup belli ferahlıklar yaratalım derken o kısa dönemin içerisinde bile yapay birtakım sorunlar yaratabiliriz. Benim endişem budur. Çünkü halkın belli beklentileri, özipleri var. Çok kısa dönemde de bazı rasyonel politikaları halka anlatmak çok kolay olmayabilir. Yahut politik iktidar bunu yeğlemeyebilir. Kısa dönemli perspektif içerisinde benim endişem budur, bu endişemi söylemem için bana cesaret verdiniz. Gerçekten benim belli bir karamsarlığım var. Bu karamsarlığımın göstergeleri de mevcut...

Gerek sorunların envanterine, gerek varlıkların envanterine, gerek yeni hükümetin yapısına baktığımızda kısa dönemde belli güncel sorunların çözülebileceğini anlıyoruz. Bunu teslim etmek gerekir. Ama tekrar ediyorum, benim endişem, Türkiye o kadar hızla değişiyor, Türkiye'de öyle dinamik koşullar yürürlükte ki bu çok kısa dönemlerde dahl sorun çözüyorum derken sorun yaratabiliriz. Örneğin, bu kadar kısa sürede vergileme yapısında bir değişiklik olmadan, gerçek bir kaynak kaydırmadan, gelir dağılımını düzeltmek son derece güçtür. 1981 yılına kadar süreceği dahl tartışılabilir. Çok kısa dönemli bir hükümetin, bazı reel dengeleri düzeltmekten öteye gelir dağılımını doğrudan düzeltmek gibi birtakım politikaları uygulamaması lüzum; düzeltelim derken daha da bozacaktır, korkum bu...

AKGÜÇ — Sayın Alkin bir şey sorabilir miyim? Acaba vergi yapısını düzeltmeden de bugün devlet, vermiş olduğu sübvansiyonları başka kesimlere

kaydırabilir mi? İkincisi, devlet rant yaratmaktan vaz geçebilir mi? Bu da gelir dağılımını düzeltir. Vergi sistemimizi istediğimiz ölçüde düzeltemesek bile elimizdeki araçlarla gelir dağılımını düzeltebiliriz, sanıyorum... Kanımca devlet iş âlemini ve fiyat politikası yolu ile de bazı tarım ürünlerini sübvansiyone ediyor. Bir de devlet rant yaratıyor bazı müdahaleleriyle. Sayın Torun da bunu vurguladılar. Acaba rantları ortadan kaldırsak, sübvansiyone etmiş olduğumuz kesimleri değiştirsek gelir dağılımında nisbi bir düzeltme yapamaz mıyız?

ALKİN — Benim söylemek istediğim mi çok daha açık bir şekilde ortaya koydunuz. Benim az önce şu kısa dönem içerisinde bile belli iktisat politikalarında daha gerçekçi davranılarak gelir dağılımını düzeltebilir derken kastettiğim, hemen hemen sizin söylediğinizdir. Daha gerçekçi bir para, maliye, faiz, kambiyo politikası ile belli ilkeler saptanarak çok radikal değişiklikler yapmadan da bu kısa dönemde bile gelir dağılımında, doğrudan müdahale ile değil bu tür dolaylı müdahalelerle, bazı düzeltilmeler sağlanabilir. Ama bunlarla hiç uğraşmadan ve belli yönde belli ilkeler saptamadan doğrudan doğruya gelir dağılımına müdahale etmeye kalkarsak, yani kaynak yaratmaz ve gerçek kaynak kaydırılmasına başvurmazsak; bunun sonucu yine gelir dağılımının bir adım daha, bir kademeye daha bozulmasıdır.

Değişik sorunlar ve Çözüm yolları

AKGÜÇ — Çok teşekkürler. Sayın Uras, sizin gelecek hakkındaki beklentileriniz nelerdir? Şimdiye kadarki tartışmalarımızda ortaya çıkan, geleceğin çok parlak olmadığı... İyimser bakamıyoruz geleceğe. İzlenen seçim ekonomisi, bürokrasinin kapasitesi, politikacıların sorunlara bakış açıları bizi bir ölçüde karamsarlığa itiyor. Acaba sizin yakın bir gelecek için beklentileriniz nelerdir, bu

konudaki görüşlerinizi rica edebilir miyim?

URAS — Sayın Akgüç, sizin sorduğunuz şekilde en kısa zamanda yapılabilecekleri, bugün programını Meclise veren hükümetin değil de herhangi bir hükümetin sorunu olarak ele alıyorum ben. Türkiye'nin sorunlarının dört grupta toplanabileceği kanısındayım. Bir tanesi eskidenberi süregelen altyapı sorunları, öbürü altyapısı geçmiş iktidar döneminde bozulan sorunlar, üçüncüsü geçmiş dönemde altyapısı düzeltilen sorunlar ve nihayet yönetim beceriksizliğine dayalı sorunlar olarak dörde ayırıyorum. Ta geçmiş dönemlerden gelen altyapı sorunları, enerji sorunu, işsizlik sorunu, sanayi çarpıklığı, kentleşme, gelir dağılımının bozukluğu, konut sorunu; bunların çok kısa dönemde çözümü imkânsız. Bunları bir kenara itelim. Ancak bütün politikaların bu doğrultuda olması da lüzumlu. Bir de geçmiş kısa dönemde bozulan altyapı sorunları var. Ben bunların da önemli olduğuna inanıyorum. En başında devlet otoritesinin yıpratılması, bürokrasinin zayıflatılması, devlet itibarının bürokrasi olarak zayıflatılması, üretim dengesinin bozulması —her anlamda tarımda tarım içi dengenin bozulması, sanayide sanayi içi dengenin bozulması— fiyat dengesinin bozulması, KİT'lerin yönetiminin elden çıkması, iş barışının giderek bozulması, nihayet elektrik ve kömürde mevcut kapasitelerin kullanımında yapılan hatalar.

Bunların akılcı bir politika ile orta dönemde düzeltebileceğine, ülkenin yararına yönlendirilebileceğine inanıyorum. Bir de geçmiş yakın dönemde altyapısı kurulmuş olan bazı sorunlar var ki bunlar önemli potansiyeldir. Bunları da ortaya koymak lâzım. Bir kere Türkiye'nin dış borç tahkimi az çok yapılmıştır. Türkiye'nin para değeri büyük sıçrama ile belli bir yere getirilmiştir. Borçların tahkimi, paranın tekrar devalüasyonu hiç olmazsa kısa dönemde işbaşına gelecek hükümetleri zorlamayacaktır. Eskiden çok büyüttüğümüz birtakım sorunların küçük sorunlar olduğu da ortaya çıkmıştır. Ö-

neğin garanti edilmemiş ticari borçların 2-3 milyar dolar dolayında olduğu, bunun bizim ithalâtımızı engellediği söyleniyordu. Bunların böyle olmadığı ortaya çıktı. Bunlar halloldu. Yabancı ticari bankalarla ilişkiler az çok kuruldu. Yani kısa dönemde doğru politikalar uygulayabilecek bir hükümetin bu altyapıdan yararlanması bu altyapıyı sağması imkânı var.

Nihayet geçmiş kısa dönemde yönetim beceriksizliğine dayalı olarak ortaya çıkan bazı sorunlar var ki bunların da kısa dönemde düzeltilmesi önemli ve mümkün... Örneğin yağ darlığı, tüpgaz darlığı v.s. gibi. Şimdi, acaba işbaşına gelmiş hükümet kısa dönemde nereden başlamalıdır? Bence, biraz önce saydığım dört tür sorun içinde, geçtiğimiz kısa dönemde altyapısı bozulmuş olanların öncelikle ele alınması ve onarılması önem taşımaktadır. Çünkü eğer bunlar kısa dönemde onarılamazsa, müzmin sorunlar haline gelir ve bizim uzun yıllardır süregelen o ayıp listemize bunlar da eklenir. Devlet itibarının yenilenmesi, bürokrasi-deki bozulmanın önlenmesi, üretim dengesinin tekrar kurulması, fiyat dengesinin kurulması, iş barışının sağlanması, elektrik ve kömür kaynaklarının iyi kullanılması, yönetime dayalı olarak ortaya çıkan sorunların çözümü doğrultusunda bir şeyler yapılmalıdır. İlk hedef, bu bozulmaya yüz tutan altyapı meselelerine acil müdahaledir.

Benden önceki sayın konuşmacıların da belirttiği gibi, yönetim becerisine dayanan sorunların çözümü o kadar önemli değil, bunlar çözülebilir. Bütün bunlar yapılırken de, biraz önce değindiğim gibi dış imkânlarda ortaya konulan altyapının sağlanması da oldukça yardımcı olur. Bir endişeye ben katılmıyorum. Türkiye'de seçim ekonomisi acaba tekrar devam eder mi? Ben burada daha iyimserim. Çünkü bundan önceki hükümet hakikaten iki yıl boyunca bir seçim ekonomisi uygulamaya çalıştı ve bu seçim ekonomisinin kısa zamanda o hükümete yarar getirmediğini parti sorumluları gördüler. Şimdi Türkiye'de olaylar

dan daha fazla ders alınabilir. Gerçi Sayın Torun; «Bundan önceki iktidar niçin gitmiştir, bu iktidar niye geldi, bunların objektif, bilimsel analizini yaptık mı?» dedi ama bundan sonra büyük bir iyimserlikle ümit ediyorum ki politikacılarımız, kendilerinden önceki iktidarların yaptıkları hatalardan biraz ders almaya başlayacaklardır. Türkiye'de özellikle bu kadar duyarlı oy potansiyelinin ortaya çıkması benim bu ümidimi kuvvetlendiriyor. Şöyle ki bu duyarlı oy potansiyeli bundan böyle enflasyonist bir politikanın bu kadar kolaylıkla önümüzdeki dönemde sürdürülmesine imkân vermeyecek gibi geliyor.

Eğitim eksikliği ve Yanlış uygulama

AKGÜÇ — Çok teşekkürler Sayın Uras. Tartışmalarımız sırasında fazla vurgulanmayan bir noktaya dikkati çekmek isterim. Bizim altyapı eksikliklerimiz arasında eğitim eksikliği çok önemli bir noktadır. Aslında bizim kullanabileceğimiz en önemli ekonomik güç olan insan gücümüze yeterli beceri ve yetenek kazandırmamışız. Türkiye'nin karşılaşmış olduğu ekonomik, sosyal hatta politik sorunların birçoğunun temelinde bu olgu yatar. Türkiye'de son 10-15 yılda eğitimde de gittikçe bir düşüş görülmektedir. Bu durum Türkiye'nin sorunlarını önümüzdeki dönemlerde daha da büyütecektir. Gerek kamu kesiminde gerek özel kesimde sorunları büyütecektir. Altyapı sorunları dediğimiz zaman eğitim sorununun, halka belli bir yetenek ve beceri kazandırma sorununu ihmal etmememiz lazımdır. Bu çok önemli konudur benim kanaatime göre. İkincisi geçen hükümet belki bir seçim ekonomisi izlemiştir ama yanlış izlemiştir. Kendisine oy vermeyecek olan kesimlere büyük yararlar sağlamış buna karşılık kendisine oy veren kesimleri desteklememiştir. Örneğin, kendisine oy vermesi olasılığı zayıf olan kırsal kesimi desteklemiş, ayrıca kendisine

oy vermeyecek kesimlerde büyük rantlar yaratmıştır. Buna karşılık bu olanakları kendisini destekleyecek olan gruplardan esirgemiştir. Nitekim hatalı bir seçim stratejisinin sonucu da 14 Ekimde görülmüştür. Önemli olan benim gözlemime göre yağ ve tüpgaz kuyrukları veya yokluklar değildir. Aslında Halk Partisi iktidarının kendisine oy vermiş olan kesime bir şey vermemesidir.

Bir asgari geçim indirimi artırılıysaydı, az da olsa ücretlilere bir vergi imkânı sağlansa idi, bir de yokluklarda adalet sağlanabilseydi yani karaborsa olmasaydı; zannediyorum ki seçim neticesi böyle olmazdı. Bence hata kırsal kesimden kalkınma başlar diye büyük olanakların oraya verilmesi, iş âleminde vergisiz büyük rantlar yaratılması, enflasyonun hızlandırılmasıdır. Pekâlâ Halk Partisi'ni destekleyecek kesimlere gerçek kaynak aktarılması yapılabilir, gelir dağılımı iyileştirilebilirdi. Seçim ekonomisi ama parti açısından yanlış bir seçim ekonomisi izlenmiştir. Bence Adalet Partisi bu konuda kendi açısından çok daha tutarlı bir seçim ekonomisi politikası izleyecektir. Sayın Ülken, sizin bu konudaki görüşlerinizi rica edebilir miyim?

ÜLKEN — Efendim hak veriyorum. Gerçekten seçim ekonomisi içinde devamlı yaşamak bu ülkenin kaderi ve maalesef büyük bir şanssızlığı. Ama bu seçim ekonomisinde tercihler yanlış olabilir. Son söylediğinizden sözüme başlayayım. Örneğin seçime çok az kala kırsal kesime büyük bir kaynak transferinin yapılması bir bakıma belki geriye tepen bir silâh olmuştur. Çünkü onun mucidi karşı partidir. Çok iyi becermiştir. Ve kırsal kesimdeki seçmenler belki psikolojik açıdan şöyle de düşünmüş olabilirler. «Halk Partisi bu kadar veriyorsa esas bunun sahipleri ne kadar verir?» şeklinde bir davranış içine girmişlerdir. Geçen iktidarın kendisini destekleyen kentlerin sorunlarını ihmal etmesi, tabii bir ölçüde kentliler tarafından affedilmiştir. Halk bunu oyları ile belirtmiştir. Bunun dışında işaret ettiğiniz eğitim so-

runu aslında üzerinde durmadığımız fakat son derece ağırlıklı bir sorun. Türk ekonomisinin çeşitli çıkmazları içinde eğitim sorununun da var olduğunu unutmamak gerek. Eğitim sorunu gerçekten yapısal bir sorundur ve bugünkü eğitim sistemini eğer Türkiye değiştiremiyorsa ve bu yapı ile devam edecekse aslında okumuşların işsizliği gibi çözümünü son derece güç bir sorunun içine düşmüştür. Gerek sanayi yapımızın işlerliği bakımından, gerekse gereksinme duyulan kalifiye emek bakımından, eğer Türkiye, ağırlığını orta-öğretime ve teknik öğretime verecek şekilde eğitimde yapısal değişimlere gitmezse, bunun yaratacağı sorunları ve sonuçlarını acı acı çekeceğiz. UNESCO'nun koyduğu ölçülere göre, ilkokulda okuyanların % 20'si orta öğrenimde, onun % 2'si de yüksek öğrenimde yer alır. Böyle bir piramidi vardır. Benim bir araştırmama göre, bu piramidi Türkiye'ye uyguladığımızda, Türkiye'de yüksek öğretimde okuyanların sayısının hiç de az olmadığını, bu oranı aştığını görüyoruz. Ayrıca orta öğretimdeki % 20 oranı da aşağı yukarı tutuyor, ancak orda da yapısal bir bozukluk var. Çünkü bunun % 80'i yani % 20'nin % 80'i klasik liselerde okuyor. Geri kalan mesleki ve teknik okullarda. Ancak mesleki ve teknik okullar, orta öğrenimdeki öğrencilerin ufak bir bölümünü kapsamaktadır. Eğitimle kalkınma arasındaki ilişkileri incelediğimizde, çok tipik örnek olarak burada belirtmekte yarar var: Japonya'nın durumu. Japonya'da bu orta öğrenimdeki oran meslek ve teknik okullar lehine % 65'e kadar çıkmaktadır. Türkiye ile Japonya'yı karşılaştırsak, Türkiye'nin ne kadar bozuk bir eğitim yapısı içinde bu işi sürdürdüğünü ve dolayısıyla bu işin son derece önemli bir yapısal sorun olduğunu belirtmekte yarar var.

Kısa dönemli önlemler

Bunun dışında bir de, bazen unuttuğumuz yahut geçiştirdiğimiz veya lâf arasında söylediğimiz ve bütün sorunların ortaya çıkmasında az çok katkı

olan bürokrasi sorunumuz var. Bunu da mutlaka eklemeliyiz. Ve her türlü sorunda bunun da olumsuz katkısı olduğunu unutmamalıyız. Şimdi acaba bu eldeki olanaklarla ve bu durumda alınacak kısa dönemli önlemler neler olmalıdır?

Devletin müdahale ettiği alanlar, fiyatını bizzat saptadığı kendi ürünleri ve fiyatını dolaylı olarak saptadığı bazı endüstri ürünleri var. Bunlardan KİT mamullerinin fiyatlarında belli bir gevşemeye, hatta belirli bir süre için kontrolleri tamamen kaldırmaya yönelmesi gerekecektir. Çünkü uzun zamandır üzerinde ısrarla durduğumuz ve Türkiye'de rant ekonomisi dediğimiz durum, büyük ölçüde bu fiyat müdahalelerinden kaynaklanmaktadır. Bilindiği gibi, olmayan bir şeyin ne planlaması olur, ne de fiyat müdahalesi olur. Ve dolayısıyla olmayan şeylere müdahale yapmak, onun üzerinde fiyat tespitine gitmek doğrudan doğruya bunun başarısızlığını önceden kabul etmek, daha doğrusu daha teknik deyişle rantların oluşmasına meydan vermektir. O halde devletin gerek kendi ürünlerinde gerek dolaylı olarak fiyat saptadığı alanlarda bir fiyat gevşemesine hatta deyim yerinde ise belirli bir zaman için tamamen bu müdahalelerin bırakılmasında sanyorumki yarar olacaktır.

Gelir paylaşımı Türkiye'nin çok önemli bir sorunudur. Ancak kesinlikle bunun aynı zamanda sanayi yapısı ile de ilgili olduğunu belirtmek gerekir. Sanayi yapısında yapılacak düzenlemeler, mutlaka gelir paylaşımındaki yapılacak düzeltmelerden sonra ortaya çıkacaktır. Çünkü sanayi yapısı, belli bir gelir paylaşımının bir yansımasıdır. Orta gelirli-ler yahut düşük gelirli-lerin çok olduğu bir gelir paylaşımı piramidi mutlaka ona uygun bir sanayi yapısını ortaya çıkartır. Dolayısıyla buradaki hareket noktasını iyi saptamak gerekir. Enflasyonun temposunu azaltmadan, vergilemede düzenlemelere gitmeden gelir paylaşımında da olumlu bir değişim yapmak söz konusu olamaz. Ancak bu bir özlemden ibaret kalabilir. Ben Türkiye'nin sorunları konusunda son olarak şunu söylemeye ca-

lışayım. Uzun dönem, kısa dönem diyoruz ama, hiç bir zaman uzun döneme geçemiyoruz. Türkiye'nin değişmez hâletiği. Ben bunu İstanbul'un metrosuna benzetiyorum. Öğrencilik yıllarımdan beri İstanbul'un metrosu üzerinde konuşulur, çok uzun zaman alır dedikleri İstanbul metrosuna 30 sene önce başlanabilseydi belki şimdi o sorun büyük ölçüde çözülmüş olurdu. O halde Türkiye'de kısa dönem, uzun dönem ayırımına bir de üçüncüsünün eklenmesi lâzım. Gerçekten bir de günlük dönemler var. Onun için Türkiye, galiba kısa dönemden de öte, daha çok günlük politikalara ağırlık veren bir davranış içindedir. O bakımdan kısa dönemde bahsettiğiniz önlemler aslında uzun dönemli önlemlerin de ilk basamakları, ilk ayakları olmalıdır ki, uzun dönem önlemlerine geçmek ve yapısal sorunlarımızı halletmek olanağını bulmak mümkün olabilsin.

AKGÜÇ — Çok teşekkürler Sayın Ülken. Sayın Torun sizin de değinmiş olduğunuz bir-iki nokta üzerinde durmak

Dr. Öztin Akgüç

istiyorum. Kanımca Türkiye şöyle bir acmaz içerisinde, devlet fiyatlara müdahale ederse bürokraside belli bir beceri

olmadığı için veyahut politikacılar ekonomik gerekleri dikkate almadan fiyatlara müdahale ettikleri için, bu tür müdahaleler birtakım çarpıklıklar, sorunlar yaratıyor. Öbür yandan ekonomimizde gelir dağılımında bir dengesizlik var. Böyle bir dengesiz gelir dağılımında, kaynak dağılımını fiyat mekanizmasına bırakırsak, demin Sayın Ülken'in de değindiği gibi ekonomide başka bir çarpıklığa yol açmış olabiliriz. Yani fiyat mekanizmasına bırakırsak bu gelir dağılımı dengeliliği içerisinde kaynakların sadece varlıklı kesimlerin ihtiyaçlarını karşılamaya yönelmesi gibi bir durumla karşılaşırız ki Türkiye'de kısmen bu durum gözleniyor. Özetlemeye çalışırsam, Türkiye'nin içinde bulunduğu koşullarda, kaynak dağılımını, fiyat mekanizmasına da bırakırsak devlet müdahalesine de bırakırsak iyi bir şekilde çözemeyeceğimiz kanısını taşlıyorum.

Elden kaçan ortam ve Fiyat kontrolü

ÜLKEN — Sayın Torun siz cevap vermeden önce bir açıklamayı yanlış anlaşılmasın diye eklemem de yarar var. Aslında Sayın Akgüç'ün bahsettikleri ve benim vurguladığım belli bir fiyat müdahalesini gevşetmek hatta belli bir süre sonra tamamen kaldırmaya gitmek, bana göre liberal bir politika değildir. Türkiye o kadar karışık bir duruma girmiştir ki müdahale yapılabilecek ortam elden kaçmıştır. Yani her şeyin yerli yerine oturması için müdahalenin nasıl yapılacağı, hangi yönden yapılacağını anlaşılabilmesi için, önce bu müdahalelerin kaldırılması zorunludur diyorum ve dolayısıyla, fiyat müdahalelerinin gevşetilmesini liberal bir politika olarak görmüyorum.

TORUN — Efendim çok eski ve çok yaygın bir söz. «Demokrasi çok kolay demogojiye kayabiliyor». Çok canlı örneklerini yaşadık. Bu, fiyatların kontrolü üzerinde özellikle kendisini Türkiye'de çok

yakından hissettiriyor. Türkiye'de kontrol edilmeyen, devletin kontrol etmediği fiyat yok aşağı yukarı. Piyasa fiyatı dediğimiz kavram aslında büyük bölümüyle karaborsa fiyatı oluyor. Devlet neleri kontrol etmiyor ki ekmekten - otomobile kadar... Ve bunları bir araya koyduğumuz zaman «hangi amaçla bu fiyatları kontrol ediyoruz?» sorusunu sorduğumuzda ben tatmin edici bir cevap alamıyorum.. Bütün Kamu İktisadi Teşebbüsleri'nin fiyatlarını kontrol ediyor, dayanıklı tüketim mallarının fiyatını kontrol ediyor, lüks malların fiyatlarını kontrol ediyor, zaruri ihtiyaçların fiyatlarını kontrol ediyor. Peki niye kontrol ediyor bunları? Ondan sonra da piyasa mekanizması işliyor bunun yanında. Örneğin Türkiye'de otomobil fiyatlarının kontrolü hangi vatandaşın problemidir? Ve Türk Devleti'ne, Türk ekonomisine Türk toplumunun sosyal sorunlarına hangi çözümlü getirecektir? Ve kimin yararına işlemektedir? Diğer bazı dayanıklı ve lüks tüketim mallarının fiyatlarının kontrolü hangi amaçla yapılmaktadır ve ne sonuçları vermektedir? Bunun yanında 440 sayılı Kanunu çıkarmışız. İktisadi Devlet Teşekkülleri, karma ekonomi kurallarına göre piyasa düzeni içinde fiyatlarını kendileri serbestçe tayin edeceklerdir demişiz; fakat en fazla kontrolün dışında kalması gereken Kamu İktisadi Teşebbüsleri'nin ürünlerinin fiyatlarını dahi bugün kontrol eder duruma gelmişiz. Piyasada çok rahatlıkla rekabet etmesi lâzım gelen mallarının fiyatlarını dahi Kamu İktisadi Teşebbüsleri'nin kendilerinin tayin etmesine imkân yok. Büyük rantlar da buradan doğuyor zaten.

Fiyat kontrolünü geçici mi yapıyoruz? O halde fiyatını kontrol ettiğimiz malların üretim kapasitesini artıracak hangi tedbirleri beraberinde düşünüyoruz fiyat kontrolünün? Fiyat kontrolü sürekli midir bazı mallarda? O halde burada verilecek olan sübvansiyonun sürekliliğini sağlamak için neler yapıyoruz? Örnekler alalım. Devlet demir çelik fiyatlarını kontrol eder. Demir çelik fiyatlarını kontrol ederken de bunun yan etki-

lerini, ileri ve geriye doğru etkilerini dü-şündüğü farzedilir. Evvelâ devlet fiilen bu kontrolü yapamıyor; kontrol edemedi-ğine göre fiyat kontrolünü hiç yapma-ması lâzım. Eğer bazı malları belli amaçlar için kontrol etmek durumunda ise fiyat kontrolünü yalnız bu mallara inhisar etirmesi onun dışına taşmaması gerekli. Toparlarsak fiyat kontrolü son derece anlamsız, tutarsız ve amacı bel-li olmayan bir olay olarak Türkiye'de sürüp gitmektedir ve bunun sonunda da gereksiz kimselere gereksiz sübvansiyon- lar, rantlar dağıtılmaktadır. Asıl sanayii teşvik etme yerine araçılara ve kontrol dışına çıkmış olanlara gereksiz gelir ak-tarmaları yapılmaktadır. Gelir dağılımı fi-yat mekanizmasına bırakılırsa acaba adil bir çözüm olur mu? Bırakılamaz Türki-ye'de. Mümkün değil çünkü gelirlerin za-ten aşağı yukarı tamamı kontrole tabi konulardan geçmektedir. Devlet memur-larının, ücret alanların gelirleri, işçilerin gelirleri, tüccarın, sanayicinin gelirleri, tarım kesiminin gelirleri devletin kontro-lüne tabidir. Ya taban fiyatı yoluyla kontrol edilmektedir bu gelirler ya dev-let tarafından doğrudan doğruya verilen ücretlerle kontrol edilmektedir veyahut toplu sözleşmelerle kontrol edilmektedir.

Türkiye'de gelirleri kontrol edilmeyen grup aşağı yukarı yoktur. Ama bu kont-roller anlamsız kalmaktadır aynen fiyat kontrollerindeki gibi. Devlet memurlarının ücretlerinin tayin ve tespiti ile, toplu söz-leşmelerle belirlenen ücretler arasında herhangi bir bağ kurulamamakta ve ku-rulması da mümkün görülmemektedir Türkiye'de. Bu imkânsızlık dolayısıyla da işgücü kaynaklarının en rasyonel şekil-de kullanılması, özel ve kamu kesimi arasında ve hatta bu kesimlerin kendi içlerinde işgücünün rasyonel dağılımı mümkün olamamaktadır. Bugün devletin en önemli, en zor işlerinde çalışanların gelirleriyle, yapılmasa da olacak işlerle uğraşanların piyasada elde ettikleri ge-lirler arasında, yapılmasa da olacak iş-lerle toplu sözleşmelere girmiş olan ki-şilerin elde ettikleri gelirler arasında hiç

bir bağlantı kalmamıştır. Gelir dağılımı-nın düzenlemesini zaten piyasa ekono-misine bırakmaya imkân yok. Taban fi-yatlarımız var bir taraftan, diğer taraftan toplu sözleşmelerimiz ve devletin karar-ları var. Bütün buralarda oluşan fiyat-lardan sonra piyasada farklı fiyatlar te-şekkül ediyor. Binaenaleyh «Gelirler piya-sada teşekkül etse nasıl olur?» diye dü-şünmek, sadece % 3-5 gibi çok kısıtlı bir kesimin, o da tamamiyle kontrol dışın-daki bir kesimin, gelirleriyle meşgul ol-mak demektirki, onlar zaten kendi mese-lelerini kendileri çözümlüyorlar. Ya çok iyi çözümlüyorlar veya hiç çözümlüyor-lar. Çözümleyemeyenlere örnek, göz al-tından kaçan bir sefalet olayı, bazı yer-lerde özellikle büyük şehirlerde yeni te-şekkül eden gecekondularda maalesef cereyan etmektedir. Bunların büyüklü-ğünü ve bunların şidetini sosyal olaylardaki patlamalarla zaman zaman gördüğümüz-de, «Bu da nereden çıktı?» diyoruz. Ge-lir dağılımını düzeltme meselesi ancak bir uzun vadeli politika ve tutarlı bir po-litikanın sonucu olarak ele alınabilir. Kısa vadede gelir dağılımını düzeltmek bizim kesin olarak yapabileceğimiz bir olay ol-maktan çıkmıştır. Belki şunu yapabiliriz. Kamu kesiminde, işgücü tedarikinde güc-lük çekilen alanlarda hiç değilse üst kademe ücretlerinde bazı ayarlamalar yapmak yoluyla yetişmiş işgücünün bir kısmını kamu kesiminin önemli ve zor işlerine çekme işini halledebiliriz. Kamu kesimindeki tabanı da en azından toplu sözleşmelerdeki en düşük ücretler sevi-yesine getirmeye çalışmamız gerekir.

AKGÜÇ — Çok teşekkürler. Sayın Aysan, sizin, önümüzdeki dönemde olay-ların nasıl bir gelişme göstereceği, Türk ekonomisindeki kısa ve uzun vadeli so-runların yeni kurulan hükümetin çözüm getirmede katkısı olup olamayacağı ko-nusundaki görüşlerinizi rica ediyorum. Türkiye'nin kısa ve uzun vadeli ekono-mik sorunlarının çözümünde hükümetin yaklaşımı ne olmalıdır ve ne gibi ön-lemlerle bu sorunları çözümlenmeye gay-ret etmelidir?

Önlemler alınacak mı, Alınmalı mı?

AYSAN — Önümüzdeki dönemde benim en çok endişe ettiğim ekonomik olay, enflasyonun hızlanmasıdır. Bunun için alınacak önlemler belli. Ama ne dereceye kadar hükümet bu önlemleri alabilir, bilemiyoruz. Onun için önümüzde bir süre daha herhalde hızlanacak bir enflasyon var. En belirgin olarak görebildiğim olay p. Hükümet Programı'ndan basına sızan haber ve bilgiler enflasyonu durdurma açısından henüz bir önem ifade etmiyor. Aksine biraz daha geliri azaltıcı, buna karşılık harcamayı arttırıcı izlenimini veriyor. Böyle olunca, bu izlenimler enflasyonun kontrol altına alınması bakımından fazla ümit vermiyor. Ama herhalde hükümet, güvenoyu aldıktan sonra yerine oturduğunda, bu enflasyonun çapını daha iyi ölçecek ve bu konuda bazı tedbirler alacaktır.

AKGÜÇ — Alacak mıdır? Almalı mıdır?

AYSAN — Zannediyorum ki alacaktır. Ama almalıdır da tabii... Almaması, Türk Lirası'nın elden gitmesine neden olur. Emisyon artışı büyük boyutlara ulaşmıştır. Son rakamlara göre yıllık emisyon artışı % 80 dolayındadır. İşte bu hızlı emisyon artışı tabii önümüzdeki aylarda fiyatlara yansıyacaktır. Üstelik çok önemli bazı temel mallarda fiyat artışına gitmek kaçınılmaz oldu. Açıkları günlük gazeteler bile yazıyor. Petrolde, gübrede, çimentoda, şekerde şu kadar diye... Açıkları ortadan kaldırmak için, hükümet herhalde fiyat artışları yapacaktır. Alınacak tedbirler arasında vergi alanında yapılması gerekenler var. Ama, programdan sızan bilgilerden, geçim indiriminin asgari ücrete eş tutulması tedbirli, biraz hasılatı azaltır gibi görünür. Gerçekte bu çok zaruri bir tedbirdir. Geciktirilmemesi lâzımdır. Ancak salt enflasyon açısından iyi bir tedbir değildir. Enflasyon konusunda alınabilecek en

önemli tedbirlerden biri, devlete memur, KİT'lere personel alımının durdurulması var. Bence en önemli tedbir bu. Ancak o konuda bir işaret görmüyorum henüz. Kamu kesiminde personel alımının durdurulması işi kesinlikle yapılmalıdır. Bir süre kamu kuruluşları, hiç personel almadan da idare edilebilir. Derece derece her kademede fazlalık vardır. Bu tedbire yönelmeden enflasyonun kontrol altına alınması söz konusu değildir. Biz genel olarak, banknot hacmini sınırlarsak, belki enflasyon kontrol altına alınır diyoruz. Muhakkak alınır da, bunu nasıl yaparın hükümet? Bunun yolu harcamayı kısmaktan geçer. Devlet, geliri arttırıcı ve harcamayı azaltıcı tedbirleri almalıdır. Yatırımlarda çok önemli bazı güçlükler, bir kısmı durmuş, onları harekete getirmek lâzımdır; deniliyor. Bu konuda da alınacak her tedbir harcamayı arttırır. Bu koşullar altında önümüzdeki altı ayda ben fiyat artışlarında yavaşlama beklemiyorum. Şimdiden tedbir alınırsa altı ay sonra belki yavaşlama başlayabilir. Bilhassa yaz konjonktürüne gireceği zaman ekonomide fiyat yavaşlaması beklenebilir. Önümüzdeki günlerde hükümet, benim beklediğim ve yapması lâzım gelen şeyler üzerinde, özellikle enflasyon ve anarşi üzerinde herhalde çalışacaktır. Öyle görülüyor. Bizim tartıştığımız ekonomik konularda alınacağı ifade edilen tedbirlerde bir olağanüstü durum görmüyorum. Klasik bazı tedbirlerin alınacağı sızıyor hükümetten. Oda enflasyonu yavaşlatmak konusunda fazla etkili olmaz zannediyorum.

AKGÜÇ — Şimdiye kadarki tartışmalarımızda, Türkiye'de uzun süredir seçim ekonomisi izlendiği, seçim ekonomisi psikolojisinden yeni iktidarın da pek kurtulamayacağı konusunda bir eğilim belirdi. Siz de acaba bu görüşe katılıyor musunuz? Çok kısa dönemli birtakım önlemlerle, uzun vadeyi ihmal eden bir politika izlediler, bugüne kadarki iktidarlar. Acaba yeni hükümet de aynı yola devam edecek midir? Açıkçası kısa vadede günlük sorunları çözmek, fakat uzun vadeli sorunları ertelemek, uzun vadeli

sorunlara el atmamak... Böyle bir tehlike görüyor musunuz?

Neler yapılabilir?

AYSAN — O tehlike her zaman var. Herhalde olacaktır da... Önümüzdeki günlerde uygulamasını da göreceğiz. Kamu harcamalarını artırma yarış halini almıştır. O yarıştan bu hükümetin uzak kalması temenni edilir; ama kalacağını tahmin etmiyorum. Bu harcama yarışının bir göstergesini yakın bir gelecekte 1980 bütçesiyle göreceğiz. Memurların katsayısı da bu konuda bir göstergedir. Bildiğiniz gibi önce katsayı 19 öngörüldü. Sonra eski hükümet giderayak 22 yaptığını açıkladı. Memurun hali malûm. Enflasyon karşısında perişan durumdadır. O baskılarla belki katsayı 20'nin üzerinde olacaktır. Ama bütün bunlar, bir toplu istikrar tedbiri içinde anlam kazanabilir. Yeni personel alımlarını durdurup, emeklilik teşvik edilip, katsayı 20'nin üstüne çıkarsa, çok önemli tedbir olur. Ama zannederimki katsayı artırılacak, fakat öbür taraftan, personel giderlerinde tasarruf tedbiri alınmayacaktır. Bu bizim memleketin bir şanssızlığıdır. Bu politik yarış durdurulmalıdır. İnşallah bu hükümet durdurur. Ama bu bir istektir, tahmin değil.

Öte yandan anarşi, ekonominin de bir temel sorunudur. Bunun ilk nedeni, bu boyutları bulmuş anarşi ortamında ekonomik heveslerin, yeni yatırımların ve üretimin hızlanması beklenemez. İkincisi, anarşiyi önlemek için İçişleri Bakanlığı harcamalarının ve Sıkıyönetim harcamalarının artırılması gerekecektir. Bütün hükümetin toplu olarak bu büyük meseleye yönelmesi gerekecektir. Yeni hükümetin başarı koşullarından biri, eski hataları tartışmaya yönelmemektir. Hükümet kurulduğundan beri bu alanda iyi bir sınav vermiştir; vermektedir. Serinkanlılıkla bu olumlu durum sürdürülmelidir.

Hiç zaman geçirilmeden, bütün KİT fiyatlarını ayarlama yetkilerinin KİT Yönetim Kurulları'na lade edilmesi gerekli-

dir. Bu yapılmadan ve hükümetçe yapılan fiyat denetimlerinin bütünü kaldırılmadan, tamamen ortadan kalkmış bulunan piyasa düzeninin kurulması olanağı yoktur. Piyasa düzeni kurulduktan sonra, mal darlıklarının kısa sürede ortadan kalkacağı görülecektir. Piyasanın dağıtım düzenine, malların dağıtım konusunda verilmiş önceliklerin hepsine son verilmelidir. Asgari ücret, Gelir Vergisi'nde asgari gecim indirimine eşitlendiği ve vergi dilimleri 1963'den bugüne kadar yaşanan enflasyona göre düzeltildiği takdirde; vergi yükümlülerinin sayılarında ve

Prof. Dr. Mustafa A. Aysan

bu nedenle devlet gelirlerinde önemli artışlar da sağlanabilir. Bu iki vergi tedbirinin geciktirilmesi, çok sakıncalıdır. Bu yüzden ortaya çıkacak devlet geliri azalmaları, yükümlü sayısındaki azalmalar ve KİT fiyatları artışından sağlanacak gelirlerle karşılanabilir.

Karamsarlığa, ümitsizliğe ve kadercî görüşlere yer olmadığı kanısındayım. Keban'ın hidroelektrik santrallerinin sipariş sırasında yanlış yapılmamış olsa idi, ülkemizde bugün elektrik sıkıntısı olmazdı ATAS Rafinerisi, son yıllarda tam çalıştırılabilseydi, ülkemizde petrol sıkıntısı

olmazdı. Benzin, motorin ve benzeri son ürünler ithal edileceğine ham petrol ithal edilmesi, ATAŞ Rafinerisini tam çalıştırabilirdi. Söylemek istiyorum ki, ekonomik sıkıntılarımızın nedenleri, çok basit ekonomik karar yanlışlarından kaynaklanmıştır. Bu yanlışlar düzeltilirse, ekonomi, 6 ayda düzlüğe çıkabilir.

Dış ekonomik ilişkilerdeki darboğaz, 1930'da 3 yıl için yürürlükte kalması öngörülen ve Dünya Ekonomik Buhranı süresince olağanüstü koşullarda geçici olarak uygulanması düşünülen, ancak 50 yıl yürürlükte kalmış çağdışı Türk Parasının Kıymetini Koruma Kanunu ve ilgili kararnamelerden kaynaklanmaktadır. Bu kanunun bütün kararname ve kararlarıyla birlikte tamamen yürürlükten kaldırılması ve Türk Lirasının dalgalanmaya bırakılması, döviz darboğazı sorunumuzu kökten çözecektir. Bu kanunun yokluğunda Türk ekonomisi bir-iki yıllık süreler sonunda ihracat ve ithalatını 10 milyar dolar düzeyine yükseltebilir. Elimizde bu tahminlerin yapılmasını kolayca sağlayacak araştırmalar vardır.

Tarım ürünleri destekleme alımları, birkaç üründen öteye gitmemelidir. Bugün desteklenmeyen tarım ürünü kalmamış gibidir. Bu uygulamaya son verilmeli, verilen destekleme taban fiyatları da «Dünya Fiyatları» düzeyinde ayarlanmalıdır. Ekonominin sorunları, kesinlikle yapısal değildir. Bunlar, temel ekonomik politikalarda yapılan basit ve ısrarlı yanlışların sonucudur. Yanlışlar düzeltilirse, ekonomik sorunlar ortadan kalkacaktır. Ama ekonomi politikasının saptanması bir uzmanlık işidir. Yeni hükümetin başarısı, ekonomik işlerini uzmanlarına danışmada sağlayacağı başarıya bağlı olacaktır. Sadece adı bilinen büyük özel kesim kuruluşlarında değil, Anadolu'nun her yanında ortaya çıkan özel girişim işletmelerinde büyük potansiyel vardır. Bu potansiyel şimdi hemen hiç yönlendirilmeden kendi dinamizmine bırakılmış gibidir. Daha da kötüsü, özel girişim işletmeleri her alanda devlet kurumlarıncaya önemli engellerle karşılaştırılmaktadır. Bu engellemeler kısa sürede kaldırılabilirse,

bu kesimde büyük bir atılım ortaya çıkabilir. Bu atılım potansiyelini gösteren çok sayıda araştırma vardır.

Yeni hükümetin güç koşullar altında görev aldığını biliyorum; ama ekonomik alandaki başarısı için yapılması gerekenleri çok güç olmayan kararlar olarak görüyorum. Ekonomik sorunları, uzman görüşlerine göre, ekonomik önlemlerle çözmeye yönelirlerse, başarısız olmaları için neden görmüyorum.

Genel değerlendirme

AKGÜÇ — Tartışmadan çıkan sonuçları şöyle özetlemeye çalışayım :

Türkiye'nin bugün karşılaşmış olduğu ekonomik sorunların kökeni, geçmiş yıllarda izlenen hatalı politikadır. Geçmişte izlenen yüzeysel, palyatif tedbirlerle günü kurtarma politikaları, Türkiye'nin uzun vadeli sorunlar listesini kabartmış ve ağırlaştırmıştır. Geçmişte kısa dönemle ilişkin önlemlerle, uzun vadeli amaçlar arasında bir bağ kurulamamıştır. Enerji darboğazı, işsizlik, sanayiın çarpıklığı, dış ödemeler açıkları, enflasyon; hep geçmiş hatalı politikaların izlerini taşıyor ve bu hatalı politikadan kaynaklanır.

Geçmiş Ecevit Hükümeti, yeni hükümete bir sorunlar bir de varlıklar envanteri devretmiştir. Varlıklar envanteri, olanak sağlamakla beraber, Türkiye'nin uzun hatta kısa süreli sorunlarını çözmeye yeterli bulunmamaktadır. Yeni hükümetin, varlık envanterinden de yararlanarak, ekonominin uzun süreli sorunlarını da gözden kaçırmadan, altyapıyı güçlendirmesi, yerinde bir tutum olur. Kısa dönemli bir seçim ekonomisi stratejisi, olanakların, kısa süre için de olsa halkın günlük sıkıntılarını hafifletmek için kullanılması, Türkiye'nin sorunlarına bir çözüm getirmeyeceği gibi, gelecekte bu sorunların daha da ağırlaşmasına yol açar. Yetkililerin açıklamaları, hükümet programından basına sızan bilgiler; köklü önlemlerin alınmayacağı, kısa vadeli bir seçim ekonomisi politikası izleneceği izlenimini vermektedir. Bu tür politikalar, zaman kaybına yol açmaktan, sorun-

ların çözümünü gelecek dönemlere er-
telemekten öte bir yarar sağlamamak-
tadır.

Hükümet, öncelikle enflasyon soru-
nu üzerine yürümelidir. Sorunların önemli
bir bölümü enflasyon olayından kaynak-
lanmaktadır. Enflasyonun hızı kesilmeden,
diğer sorunların çözümüne olanak yoktur.

Ekonomik tartışmalar arasında genel-
likle üstü kapalı geçilen önemli bir alt-
yapı sorunu, Türkiye'de eğitim düzeyinin
düşüklüğü ve çarpıklığıdır. İşgücümüze
yeterli bir beceri, yetenek kazandırama-
dığımız takdirde, en önemli üretim fak-
törü olan bu gücümüzden gereği gibi ya-
rarlanmamıza olanak yoktur. Türkiye'de
uzun vadeli olmakla beraber eğitim so-
runu üzerine, tezelden eğilmek zarureti
vardır. Gözden kaçan diğer bir etmen,

Türk bürokrasisinin son yıllardaki duru-
mudur. Olumsuz her gelişmede bürokra-
sinin de politikacılar kadar sorumluluk
payı vardır. İleri görüşlü politikacılar,
yargı organları ve bizzat haysiyetli bü-
rokratlar, Türk bürokrasisine saygınlık ve
etkinlik kazandırabilir. Sağlam, yetenekli
bürokrat ve teknokratlar olmadan, hükü-
metlerin başarı kazanma olanakları yok-
tur.

Tutum, açıklanan önlemler ve niyet-
ler, geleceğe fazla iyimser bakmaya ola-
nak vermemektedir.

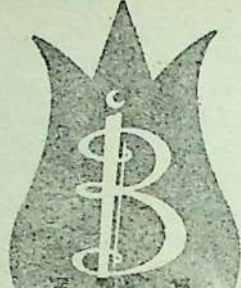
Hepinize teşekkür ederim.

Dergi'nin Notu: Yukarıda sunulan «Açık
Oturum» 19 Kasım 1979 tarihinde düzen-
lenmiştir.

Dünyanın her yerindeki muhabirleri
Yurdun dört köşesindeki şubeleriyle
Dahili ve harici bütün bankacılık işlerinizde

**“emekli dostu”
İstanbul Bankası'ndan**

emeklilere

çağın

Sağlık sorunlarınıza ücretsiz çözümler...

Birikmiş paranızı en iyi şekilde nasıl değerlendirebilirsiniz.

Alım satım ve kira ile ilgili konut sorunları...Ucuz gıda maddeleri...

Emekli yaşantısının getirebileceği psikolojik sorunların çözümleri...

Hayata yeniden nasıl başlamalı... Olağandışı özel indirimli satışlar...

Tatilinizi daha zevkli ve daha ucuz geçirebilmenizi sağlayacak yenilikler...

Emekliliği yaklaşanlara danışmanlık...

yepyeni hizmet

Hemen her türlü sorununuzun çözümü için sizlere yepyeni bir hizmet hazırlıyordayız.

Lütfen şubelerimizden birinde birlikte olalım.

BANKACILIK

KREDİ DÜZENİNDEKİ ÇARPIKLIKLAR

FAİK Y. BAŞBUĞ

TÜRK para piyasasına ödünçleme anlamında Bankalar Kanunu ve Merkez Bankası Kanunu'nun egemen olduğu tartışmasız. Bunlar dışında bir de genel nitelikli ödünçleme olanakları var ki; gücünü, Türk Ticaret Kanunu'nun geniş tabanlı hükümlerinden almakta olup, tahvil çıkarma suretiyle finansman yollarının açılması şeklinde belirginlik kazanmaktadır.

Bu iki yasal olanağın dışında yer alan üçüncü bir yol ise herhangi bir yasal dayanağı olmayan, aksine yasa dışı operasyonlarla diğer iki uygulamanın çok üstünde bir gerçekleştirmiş olanağı bulan tefeci piyasası işlemleri şeklinde kendini göstermektedir.

Sonuç ne olursa olsun, bu üç uygulamanın kesiştiği bir ortak noktada vardır. İşletme içi ölçeğinden hareketle yanıtlanırsa, bu ortak özellik her üç yöntemin de firmalar açısından «dış borçlanma» olduğu şeklinde özetlenebilir.

Ne var ki bu genellenebilecek paydaşlık dışında gözden kaçırılmaması gereken bir başka ortak yön daha bulunmaktadır. İster yasal ödünçleme alanı olsun, isterse de doğal olarak tefeci piyasası olsun, özü itibarıyla yönlendirme ve denetleme anlamında büyük sızıntılara yol açan ve çeşitli başlıklardan yararlanılarak kendi kanunlarını egemen kılan bir ödünçleme şekilleridir. Bir farkla, ilk iki şekilde az da olsa sızıntıları sezinleme olanağı varken üçüncüsünde yani tefeci piyasasında bu olanak pek bulunmamaktadır.

Onun içindir ki, bugün tefeci piyasasında gözlemlenen başıbozukluğa ve önlem çerçevesizliğine karşın, yasal ödünçleme alanlarında çok karışık ve çelişkili de olsa çeşitli hükümet kararları sık sık boy göstermektedir. Amacımız, daha önce işleyiş şeklini somut örneklerle ortaya koyduğumuz tefeci piyasasını ele almak değildir. Bu piyasa-

nın tüm ekonomik değerleri yaşamsal önemde ve sürekli etkileyen çarpıklıkları, neredeyse büyük bir olağanlık bile kazanmıştır. Biz bu kez yasal ödünçleme hükümlerinin yeni kurumsallaştırmalara tanık oluşunu ve bu gelişim içinde de bu alan çarpıklıklarının devamlılık gösterdiğini belirtmek istiyoruz.

Ancak bu konuya geçmeden önce tefeci piyasası ile ilgili bir iki noktayı özetlemek gerek. Maliyetin % 90'ın üzerinde bulunduğu bu alanın giderek tabanını genişletmesi şu bir kaç soruyu hiç bir zaman düşünlerden uzaklaştırmamaktadır: Bu maliyetle fon isteminde kimler ve hangi cesaretle bulunuyorlar? Eğer cesaret, maliyetleri yansıtabilme olanağından kaynaklanıyorsa, kesim ayırımı yapmaksızın bu yapıda bir ekonomide güdümlü devlet politikasından bahsedilebilir mi? Enflasyon ile savaş nutukları başarı şansına sahip midir? Ve son olarak ta gerçekten etkin bir para piyasası oluşturulsa, ulusal tasarrufun kişi ya da ailelere anajeye olmayan birikim ve dağılımı sağlansa, aynı zamanda da bu fonlar devlet politikası ile desteklense idi olağanlık kazanmış tefeci piyasasının boyutları ve başarı şansı ne olurdu?

Hiç kuşkusuz bu son soru aynı zamanda incelemeyi esas aldığımız yasal kredi düzeninin ortaya konması ve yanıtlanması anlamına gelmektedir.

Yasal Uyumsuzluklar

Değindiğimiz gibi kredi piyasasını üst düzeyde disipline eden yasaların başında Bankalar Kanunu gelmektedir. İlgili hükümlerinin kapalılığı nedeniyle, özellikle uygulama sonuçlarının gözlemlenmesine dayalı olarak çeşitli değişikliğe tabi tutulmuş ve son olarak da 31 Ağustos 1979 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan ve yürürlüğe giren Kanun

Hükümündeki Kararname ile fon kullanımını açısından ilginç ve yepyeni bir düzen yaratılmıştır.

Şunu hemen vurgulayalım: Gerçekte sorun belli ve kredi düzenindeki aksaklıkların yasal dayanağı 1958-79 dönemi uygulaması ile belirginlik kazanmış iken, yeni düzenleme konuyu daha belirsiz ve çelişkili bir ortam içine itmiştir.

Diğer bir deyişle, kredi tavanındaki sınırsızlık anlamında konuya belirginlik getirilmemiş ve fon kullanımını tekelliliği büyük ölçüde engellenmiş gibi gözükmemektedir; ama yılların sorunu «dolaylı» kredi kullanımı, ağırlaştırılmış bir çelişki içinde bırakılmıştır.

Oluşumu yeni Kararname çerçevesinde yakından görelim: Değişik 38. maddenin 4'üncü bendinde dolaylı kredi kullanımı hali, eski şekilden bir ileri adımla; bir gerçek kişinin lehine kredi açılmamış olsa bile, bu şahsın sınırsız sorumlulukla katıldığı ortaklıklara kredi açılması durumlarını kapsıyacak şekilde tanımlanmıştır. Böylece (A) şahsının (B), (C) ve (D) kolektif ya da komandit şirketlere ortaklığı halinde, bu şirketler arasında (A) gerçek kişi bağıntısı nedeniyle kullanılan krediler toplanacak ve % 10 ve % 25 sınırları içersinde mütalâa edilecektir.

İsabetli, ancak denetimi ve gözetimi çok güç bir konudur. Çünkü gerçek kişinin şahıs şirketlerine bağıntısını izlemek subjektif etkenlerin ağırlığı nedeniyle olanaksızdır. Tamamen beyana dayalıdır.

Eğer gerçekten bu açıdan başarılı olunmak isteniyorsa, banka denetimi ve bankanın işlemleri ile vergi dairesi ve diğer maliye kurumları arasında yakın bir bağ kurmak ve şahısların bankalarla olan ilişkilerinin başlangıcında resmi dairelerden tasdikli beyannameler aranmalıdır. Ayrıca istihbarat servisi kuvvet-

lendirilmelidir. Aksi taktirde (A) şahsının Ağrı'da bulunan (B) kollektif şirketi ve Konya'daki (C) komandit şirketi arasında yakın bir bağ kurulamayacak ve kredi düzeni sınırlamaya otadan kalkacaktır.

Dolaylı kredi kullanımını açıklayıcı ikinci bir tanımlama da, gerçek ya da tüzel kişinin sermaye şirketlerine olan ortaklıkları dolayısıyla getirilmiştir. Maddeye göre; bir gerçek ya da tüzel kişinin sermayesinden en az % 40'ına sahip olduğu ortaklıklara ve yine bu şahısların sermayesinin % 50'sine sahip olduğu ortaklıkların geçişmeli şekilde sermayesinin çoğunluğuna sahip oldukları ortaklıklara kredi kullandırılması halinde; tüm bu kuruluşların kullandığı kredi, gerçek kişinin kredi kullanımına bakmaksızın genel sınırlar içinde düşünülecektir. Böylece (A) gerçek kişisi kredi kullanmasa da, sermayesine % 40 oranda sahip olduğu (B) şirketi ve yine sermayesinin % 50'den fazla hissedarı bulunduğu (D) şirketine kredi [(C)'nin kullanımına bakmaksızın]] kullandırılması durumunda toplam krediler % 10 ve % 25'i geçmiyecektir.

Daha önce de değindiğimiz gibi, bu tür bir düzenleme yılların sorunu dolaylı kredi kullandırımının açıklığa kavuşturulmamış olması ve çeşitli aksaklıklara yol açışı nedeniyle.

Ne var ki, bu kez de, gerçekte tanımsal anlamda bir birliğe kavuşturulurken fon temerküzü konusunda daha genişletilmiş özgür bir kredi ortamı yaratılmıştır.

Diğer bir deyişle, gerçek kişinin kredi kullanımına bakılmaksızın tüzel kişilerin böyle bir birlikte hesap içine alınışı, getirilen oranların son derece büyüklüğü nedeniyle pratik değerliliğini büyük ölçüde yitirmiştir. İlk aşamada öngörülen % 40 oran ve sonra şirketlerin sahip olduğu şirketlerin dikkate alınması halinde % 50 oran son derece yüksektir. Bü-

yük ölçüde hissedarlık bu oranların altında oluşturulmuştur ya da oluşacaktır. Sonuçta sınırlandırmadan kurtulduğu gibi, oranın yüksekliği nedeniyle diğer bir açıdan da gerçek anlamda anonimleşme yolunda pek somut bir sonuç alınamayacağına benzemektedir.

Sonuç olarak şunu söylemek gerek: Kredi düzeni şirketlerin tekelden kurtulsun ve ulusal hedeflerin gerçekleştirilmesinde daha bilinçli yatırım yolları açılabilir denirken görünen odur ki, getirilen kurumlar pek o amaca hizmet edecek nitelikte değildir.

Kaldı ki genel olarak yeni kredi sistemine bakıldığında ve özellikle iştrakler yönünden sınırsız kredi kullandırımı konusu yeni hükümle getirilen sınırlandırmalar kapsamında değerlendirildiğinde, esasen oturmuş eski düzenin öngörülen düzene nasıl dönüşeceği konusunda açık bir hükme yer verilmemiş ve ayrı bir yaptırım maddesi ile güçlendirilmemiş, olduğu görülür. Bu ise yüzeysel anlamda da başarı şansını gidecek eksiklikler.

Kredi Düzeni mi Para Piyasası mı?

Kredi düzenini salt yasal sorunlar konusu ve bir kamu hukuku alanı olarak görmemek gerekir. Üzerinde durduğumuz Bankalar Yasası hükümleri konunun sadece bir yönünü yansıtmaktadır. Oysa bu büyük kuruma bir para piyasası ögesi ve makro ekonomik büyüklük olarak bakmak kaçınılmazdır. Bu nedenle de tüm para piyasası operasyonları sırasında girişimlerin kredi düzeni açısından olası sonuçları iyice hesaplanmalıdır. Ancak hemen belirtelim, bu özdeşlik gözden kaçırıldığı için bugün bir seri parasal girişimler sektörü büyük ölçüde etkileyecek yan gelişmelere kaynak oluşturmaktadır. Ve sonuçta da yasal birlikten yoksun kredi piyasası bu karışıklığın ötesinde yan piyasalar tü-

remesine, tefeci piyasası yanında ayrıca normal ticari ilişkilerin de çıkmazına yol açmaktadır.

Bu girişimlerin en belirgin ve güncel bir tanesi yedek akçelerin, devlet tahviline yatırılmasını öngören Kanun Hükmündeki Kararnamedir. Ayrım yapmaksızın yasal akçelerin tümünün devlet tahviline yatırılmasını istemekte, bu istek daha önce biriktirilmiş olan kısımia ilgili olarak 18 ay gibi sınırlı bir yatırım süresi tanınmaktadır. Sanıldığı kadarıyla bu tür mevcut birikimler 12 milyar TL. dolaylarındadır.

Büyük bir rakkamdır ve kuruluşlardan sert tepkiler gelmeye başlamıştır. Ne var ki yasal bir zorunluluk sadece eleştiri ve tepkiyle geçiştirilmemekte, ikinci bir tepki ticari piyasada kendini göstermektedir. Ne olursa olsun, zorlamalarla, bu yükümlülüğün kaynağı ilişkide bulunan piyasalarda, müşterilerde aranmaktadır.

Bu yönden gelişim, şöyle olmaktadır: (A) anonim şirketi bilâncosunda yer alan 30 milyon TL. yedek akçeyle ilgili taksit dönemlerinde, bu fonlar esasen atıl kasada beklemeliklerinden (yatırıma yönelmişlerdir) mal verdikleri (B), (C) ve (D) kuruluşlarına bu kez yepyeni bir öneriyle mal vermekte ve onları avanslı çalışmaya zorlamaktadır. Diğer bir deyişle, esasen piyasada kıtlığı çekilen mallarla ilgili olarak (üretim darboğazında arz sınırlı talep çok yüksek) gelecekte teslim koşuluyla önceden % 10 - % 15 gibi bir peşin (avans) ödemeyi zorunlu kılmaktadır.

Daha önce yasal yönünü ortaya koyduğumuz kredi piyasası ise, özellikle bankalardaki görünümüyle yaşadığımız süreç içinde enflasyonla mücadele aracı olarak kullanılıp tıkalı bulunduğundan, avanslı çalışma girişimleri para piyasasını tam bir bunalmaya itmektir. Esasen limitte çalışıp

dondurulmuş kredi olanaklarına sahip bulunan örneğimizdeki (A) şirketi, piyasayı kredi olanakları yönünden değil ancak müşterileri sıkıştırmak yönünden zorlayabilmektedir. Daha küçük ölçekli ve genellikle pazarlayıcı şirketler ise kaçınmadıkları bu yeni yükü örgütsüz ve denetimsiz başıboş tefeci piyasasına yansıtılmakta, ya da gerçek tüketicileri yüksek fiyatlı ve büyük ölçüde avanslı ve peşinli işlemlere zorlamaktadır.

Sonuçta hep aynı... Bugünün ulusal felaketi halini almış bulunan enflasyonu daha da körüklemek.

Biz bu yazımızdaki iki somut sorun; birisi yasal uyumsuzluğa, diğeri ise uygulamada gözlemlenen somut çarpıklığa işaret etmek istedik. Bunun ötesinde daha bir seri gelişimler, örneğin kredi yelpazesindeki tıkanıklıklar, ihracat ve orta vadeli öncelikli krediler, fondan ideler ve rantabilite yönünden gözlemlenen diğer sorunlar ağı; zaman zaman çeşitli yazıların konusunu oluşturmuştur. Üzerlerinde çok şey söylenmiştir. Onun için de yazı için kullandığımız genel nitelikli başlığa rağmen o konulara özellikle girmek istemedik.

-
- ◆ Sorumlu bulunduğunuz bir alanda geçen olayları kontrol etmezseniz, olaylar sizi kontrol eder.

Harland Suare

- ◆ Hammadde ve maharetli kişilerin kıt oluşu, daha fazla araştırma ve eğitime ihtiyaç göstermektedir.

Saul M. Silverstein

- ◆ İstedikini değil, sana gerekeni al. İstemediğin şeyin fiyatı, pek az bile olsa yine senin için pahalıdır.

Cato

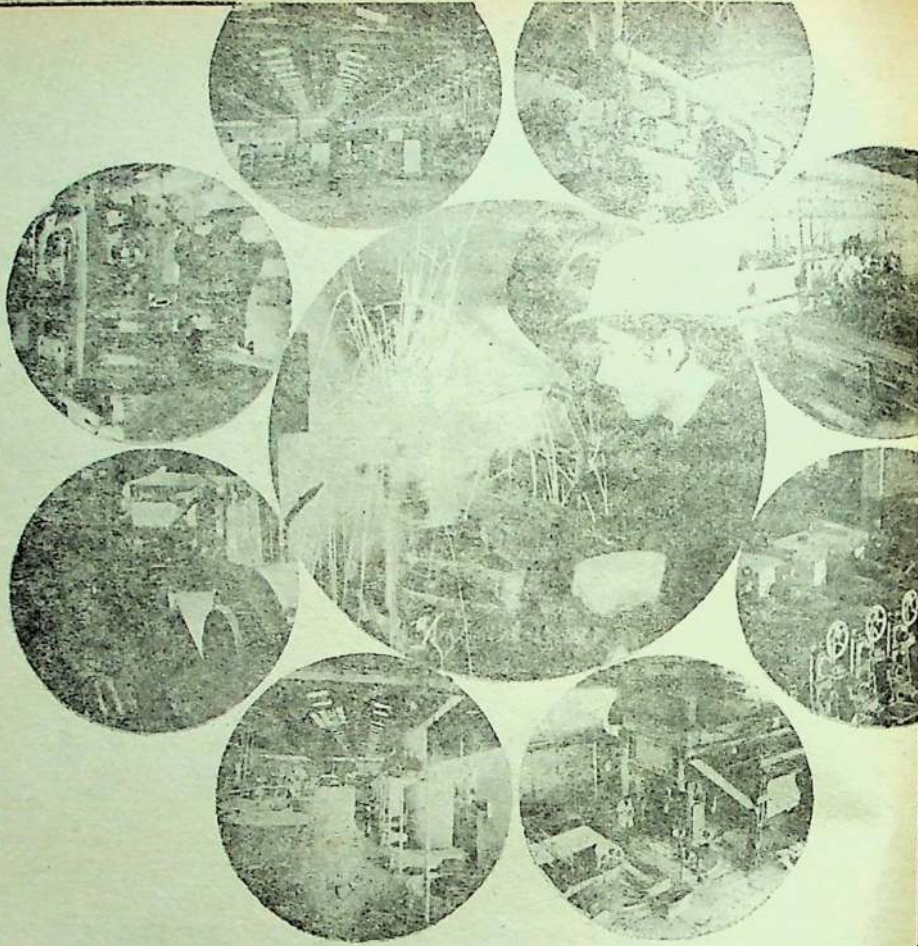
SELENA

**HAZIR BANYO
VE
MUTFAKLARI**

İNTEMA

**İNŞAAT ve TESİSAT MALZEMELERİ
YATIRIM ve PAZARLAMA ANONİM ŞİRKETİ**

Büyükdere cad. Tam han 15/A kat.5 Şişli-İstanbul Tel. 479893 -479894

Endüstrimizin Temelinde Borusan

Borusan ürünleriyle, endüstrimizde üretimin temelidir. İleri teknolojilerle, ürünlerini sürekli geliştiren Borusan, su ve gaz boruları-alçak basınç kazan boruları-sanayi boruları-soğuk çekme borular-paslanmaz çelik borular elektrik boruları-kare ve dik-dörtgen borular-yapı profilleri-kapı kasası açık profiller-soğuk çekme bant ambalaj çemberi-düz ve oluklu galvanizli sac-metal kaplı bant (nikel, piring, çinko, bakır) nikel kaplı perde rayı ve saç işleyen makineler

gibi üretim olanakları sunarak temel endüstrilerimizi de geliştirir.

Borusan, ürünleriyle endüstrimizde üretim temelidir.

 BORUSAN
gelişen... geliştiren

AYIN EKONOMİK OLAYLARI

DOÇ. DR. YILDIRIM KILKIŞ

Yeni Hükümet Kuruldu

GERİDE bıraktığımız dönemin en önemli olayı, politik bir olay olmakla beraber, ekonomik hayata yapacağı etkiler dolayısıyla özellik arzeden, yeni bir hükümetin iktidarı devralmasıdır. Bilindiği gibi, 14 Ekim 1979 tarihinde yapılan ara seçimleri sonucu, Ecevit Hükümeti görevden ayrılmıştır. Cumhurbaşkanı, yeni hükümeti kurmak üzere Adalet Partisi Başkanı Demirel'i görevlendirmiş ve Demirel'in Başkanlığında oluşturulan yeni hükümet Cumhurbaşkanı tarafından 8 Kasım 1979 günü onaylanmıştır.

Demirel, hükümeti, hemen hemen bütün partilerin desteğini göreceği garantisi ile kurmuştur. Bu garanti, esas olarak, ekonomik ve anarşik olaylara karşı önlemlerin desteklenmesini kapsamaktadır. Anarşi ile ilgili önlemler konusunda her parti, işveren ve işçi kuruluşlarının hemen hemen görüş birliği içinde oldukları anlaşılmaktadır.

Demirel'in 19 Kasım 1979 günü TBMM'ne sunduğu Hükümet Programı, başına intikal eden şekliyle başlıca şu hususları kapsamaktadır: Darlığı çekilen maddelerin piyasaya arzının artırılması, sınai üretim kapasitelerinin mümkün olduğu kadar tam olarak çalışabilmesinin sağlanması, enflasyon hızının azaltılması, devletçi uygulamaların düzenlenmesi, vergi kanunlarında mükellef lehine kolaylıkların ve geçim zorluklarını giderici hükümlerin getirilmesini sağlayacak düzenlemelerin yapılması, dış ekonomik ilişkilerimizin geliştirilmesi.

Yeni hükümetin programı Parlamento'da müzakere edilmiş ve Demirel Hükümeti Millet Meclisi'nin 25 Kasım 1979 günü yaptığı oturumda güvenoyu almıştır.

Hükümet Programı ne olursa olsun, ülkemizin içinde bulunduğu ekonomik durum ve karşı karşıya olduğu sorunlar hayli çetindir. Artan petrol fiyatları; kalkınmamız ve sanayileşmemiz için gerekli döviz ihtiyacının karşılanmasındaki büyük güçlükler; IMF'nin, kalkınma hızının azaltılması, bazı temel maddelere zam yapılması ve yeni devalüasyon önerileri, hükümetleri yıpratıcı önemli sorunlardır. Bu sorunların bilgili ve planlı bir şekilde ele alınabilmesi, uygulamaların olumlu sonuç verebilmesi, çok uzun süreli dönemler gerektirecektir. Bununla beraber, anlayış ve yapıcı davranışlarla ve kuruluş ve kişilerin fedakârlıkları ile bir çok sorunumuzun belirli aşamalara getirilmesi muhakkak ki imkânsız değildir.

Aşağıda, geçirdiğimiz dönemin bazı önemli ekonomik olayları açıklanmaktadır.

Elektrik Kesintileri

Gündelik hayatı olduğu kadar ekonomik faaliyetleri de olumsuz şekilde etkileyen elektrik kısıtlamaları süresi, geçen ay içinde günde 4,5 saate çıkarılmıştır. Birçok sanayi kuruluşunun yarım günlük çalışma süresini kapsayan bu kısıtlamanın, hammadde ithalindeki sıkıntılar nedeniyle zaten çok azalmış bulunan fiili üretim miktarını daha da etkileyeceği şüphesizdir.

İthal malı petrolün gerektirdiği yüksek fatura ve bunların ödenmesi için gerekli dövizlerin yetersizliği, elektrik üretiminin hidro-elektrik ve termik santrallerin çalışmaları ile sağlanmasını zorunlu kılmaktadır. Ülkemizin elektrik ihtiyaçlarının bu iki şekilde karşılanmasının gerektirdiği alt yapı yatırımlarının çok zaman alması karşısında, komşu ülkelerden elektrik satın alınması yoluna gidildiği bilinmektedir. Bu durum, ülkemizde elektrik kısıntılarının daha uzun bir süre devam edeceğini göstermektedir.

Fiyat Artışları

Üretim yetersizliğinin meydana getirdiği önemli sorun olan fiyat artışları, özellikle geçen ay içinde hızla devam etmiştir. 1979 yılı başından Kasım ayı sonuna kadar, İstanbul toptan eşya fiyatları genel indeksindeki artış oranının % 80'e yaklaştığı anlaşılmaktadır. Bu durum, bir çok maddenin fiyatlarında, bu yıl içinde önemli artışlar olduğunu ve bu artışların devam edeceğini açıkça göstermektedir. Örneğin; inşaat malzemelerinde fiyat artışları, 1979 başından bu yana % 30 ile % 400 arasında olmuştur. Özellikle inşaat demiri % 400, çivi % 300, kalıplık kereste % 100 pahalılaşmıştır. Et fiyatları ile birlikte çeşitli temizlik maddeleri, ayakkabı, kumaş gibi maddelerin fiyatları da hızla artmaktadır.

Tüketim maddelerindeki fiyat artışlarının yanında, sanayiın başlıca hammaddelerinde de büyük artışlar görülmektedir.

Üretim azlığının başlıca neden olduğu bu enflasyonist durumun, petrol fiyatlarına yapılacağı anlaşılan yeni zamlar dolayısıyla devam etmesi endişe ile beklenmektedir.

EV

sahibi olmak
SİZİN DE
hakkınızdır

YUVA
hesabımızla
EV
edinmenize
yardımcıyız

tasarruf bankası

EMNİYET
SANDIĞI

Beklenen Ücret Artışları

Hayat pahalılığı dolayısıyla, zamanımızda «bordro mahkûmları» diye isimlendirilen ücretlilerin, gelirlerinde artış beledikleri bilinmektedir.

Ecevit hükümeti, giderayak devlet bütçesine 2 milyar lira külfet yükleyen, ücretlilere verilen yakacak ödeneğini arttırmıştır. Ayrıca devlet memurları için katsayının 22'ye, hatta 25'e yükseltileceği sözleri ortaya atılmıştır.

Diğer taraftan, 500 bin işçinin toplu sözleşmelerinin bu yıl sona ermesi dolayısıyla hazırlıklar ve müzakereler başlamış bulunmaktadır. Geçim indekslerindeki artışların, toplu sözleşme müzakerelerinin zorlu geçmesine neden olacağı anlaşılmaktadır.

Üretim azalması yanında fiyat-ücret artışı kısır döngüsüne yeniden yakından tanık olmaktadır.

Piyasanın Durumu

Fiyatların hızlı artışı nedeniyle piyasalarda mevsimin normal canlılığı görülmektedir. Bu durumun yarattığı olumsuz sonuç, tahsilât güçlükleri, ödeme zorlukları ve binlerce protestolu senet olarak ortaya çıkmaktadır. Yalnız İstanbul'da 1979 Eylül ayında protesto edilen senet sayısı 45.000'i aşmıştır ki, bu rakam geçen yıla nazaran % 24'ten fazla bir artış oranı ifade etmektedir. Piyasalara sürülen malların azlığı nedeniyle fiyat artışlarının talebi pek kısımladığı, spekülâtif satınalmaların çoğaldığı anlaşılmaktadır.

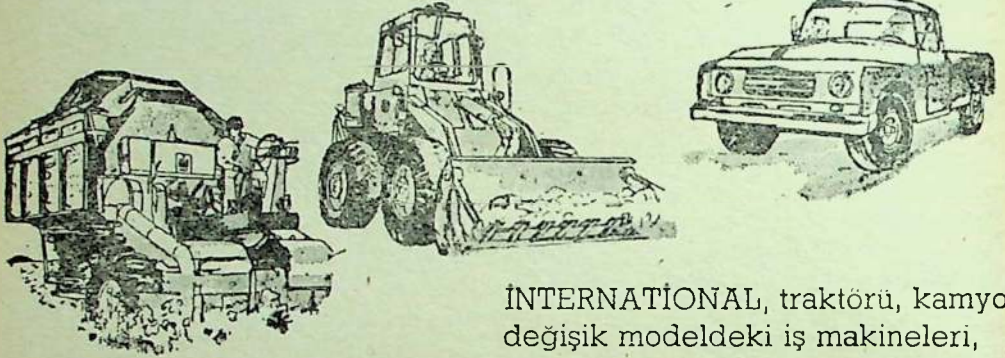
Dış Kredi Anlaşmaları

OECD tarafından oluşturulan ivedi yardım çerçevesinde ülkemize sağlanan dış kredilerin miktarı artmaktadır. Son olarak iki yeni dış kredi anlaşması yapılmış bulunmaktadır.

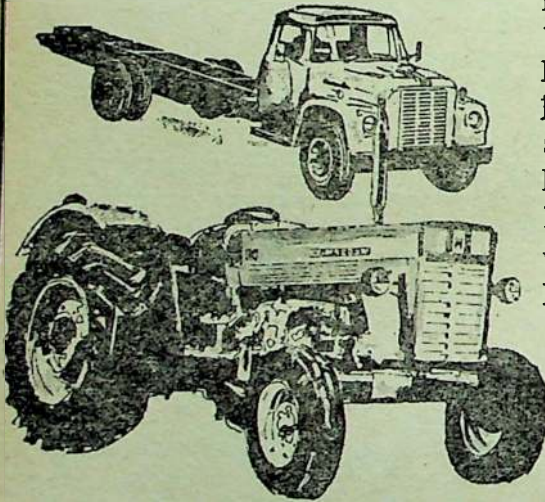
- 25 Ekim 1979 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanan bir Bakanlar Kurulu Kararı ile OECD tarafından oluşturulan ivedi yardım çerçevesinde İngiltere hükümeti tarafından sağlanan 15 milyon sterlin tutarındaki krediye ilişkin anlaşmanın onaylandığı bildirilmektedir. Bu anlaşma ile İngiltere'den satın alınacak mallar için her kredi miktarının çekiminde % 6 faiz ödenecektir. Bu kredinin vadeleri 1 Mart 1985 ve 1 Eylül 1985'tir. Krediden yararlanılarak ithal edilebilecek maddeler şunlardır: Özel vasıflı çelikler, sınav ve tarımsal amaçlı kimyasal maddeler (ilâç için ara malları dahil), çelik yapımlı için gerekli refrakter tuğlalar, bloklar, kremitler, çimento ve harç, yedek parçaları da dahil olmak üzere metal işleme tezgâhları, vinç ve mekanik taşıma (aktarma) teçhizatı, kravler loder (yükleyici), damperli kamyon ve yol grayderi yedek parçaları.
- Geçirdiğimiz dönem içinde yapılan ve 7.11.1979 günü imzalanan ikinci anlaşma, İtalya ile olan 25 milyon dolarlık kredi anlaşmasıdır. Bu kredi, İtalyan kaynaklı malların ithalinin finansmanında kullanılacaktır. Kredi % 7,5 faizli olup, süresi 8,5 yıldır ve ilk yıl faiz ödemesiz olarak yürürlüğe girecektir.

Yukarıda açıklanan iki kredi anlaşması ile, Türkiye'ye OECD tarafından oluşturulan ivedi yardım kredilerinin toplamı 541 milyon doları bulmuştur. Bu suretle, 30 Haziran 1979 tarihinde OECD Türkiye'ye Yardım Konsorsiyumu ülkeleri ile yapılan anlaşma gereğince, yardım taahhüdünde bulunan 17 ülkeden 8'inin kredi taahhüdü gerçekleşmiş bulunmaktadır.

güçlü yatırım International

INTERNATIONAL, traktörü, kamyonu, değişik modeldeki iş makineleri, pamuk toplama makineleri, yükleyicileri ve çekicileri ile Dünyada ve Türkiyede önderdir. INTERNATIONAL satış sonrasında da gülyüzle süren bakım ve onarım hizmetleri, bol orijinal yedek parça stokları, ve gezici servisleri ile her zaman, her yerde hizmetinizdedir.

International en güçlü yatırımdır
International alın
geleceğe güvenle bakın

İmalatçı firma

**TÜRK
OTOMOTİV
ENDÜSTRİLERİ A.Ş.**

Türkiye Genel Distribütörü:

**MOTORLU
ARAÇLAR
TİCARET A.Ş.**

Merkez 4. Levent Tel. 64 49 90-91-92
Telex: 26239

İSTANBUL

TOE ve MAT Ordu Yardımlaşma Kurumu'nun (OYAK) iştirakidir.

TÜRK EKONOMİSİNDE YÖNETİM SORUNLARI

DR. ŞAHAP Ş.
KOCATOPÇU

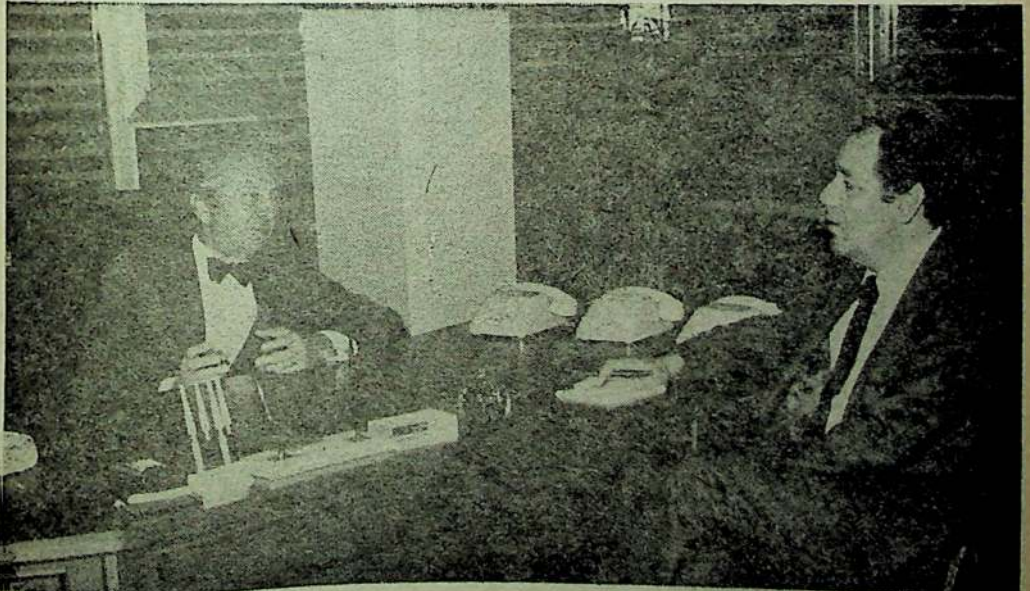
Söyleşi

BESİM
BAYKAL

BAYKAL — Yakın bir geçmişte Mısır'da, Başkan Enver Sedat'ın himayesinde düzenlenen bir toplantıda size bir ödül verilmişti. Bu ödülün ne vesile ile verildiği hakkında okuyucularımızı aydınlatır mısınız?

KOCATOPÇU — «Milletlerarası Altın Merkürî Ödülü» olarak isimlendirilen bu ödül, tüm dünyada barış ve kalkınmanın gerçekleşmesinde katkısı olan kişi ve kuruluşlara yıllık olarak toplanan

bir teşkilât bünyesinde verilir. Ödüllerin bir kısmı şahıslara, bir kısmı da müesseselere yöneltilmektedir. Türkiye'den de bu kez Sayın Sakıp Sabancı şahsen kalkınmadaki hizmetleri dolayısıyla, Şirketimiz ise kalkınmakta olan ülkeler arasında ticari faaliyetlerindeki gelişmeler dolayısıyla bu ödüllere layık görülmüş ve almış bulunuyor. «Profilo» da bu ödülle layık görüldüğü halde merasime katılamadı. Bu nedenle, onların ödülünü de ben ülkemize getirdim. Konu ile ilgili ola-

SÖYLEŞİ: Fotoğrafta Besim Baykal, Dr. Şahap Ş. Kocatopçu ile görüşürken görülmektedir.

rak, Mısır Hükümeti çok görkemli bir organizasyon hazırlamıştı. Mısır Hükümeti'nin 7-8 bakanı konuya gerçekten yakın ilgi gösterdiler ve merasime katıldılar. Çeşitli ülkelerin büyükelçileri de törende hazır bulundular. Akşam yapılan toplantıda Mısır Sanayi Bakanı Türk Delegasyonu ile özel olarak ilgilendi. İki ülke arasındaki ilişkilerin daha fazla geliştirilebilmesi için çalışmaya açık bulduklarını, bu sahada işbirliği yapabilmek için bizlerden haber beklediklerini, iki ülke arasındaki sinai ve ticari ilişkileri daha somut projeler yoluyla geliştirmek isteklerini bildirdiler. Bu konuda iki ülke arasında işbirliği yapılabilecek çeşitli sahaların var olduğuna inanıyorum. Bu arada Büyükelçiliğimiz erkânı ile yaptığımız temaslarda, bu ilişkilerin artması hususunda kendilerinin çok içten çalışmaları olduğunu görmekle de ayrıca kıvanç duydum.

BAYKAL — Şişe-Cam'daki yeni yatırımlar ve son gelişmeler hakkında da bilgi verir misiniz?

KOCATOPÇU — Türkiye'nin yüzyüze bulunduğu zorluklar, özellikle petrol krizi ile başlayıp ekonomik konjonktürümüzün dış ticaret dengesi yüzünden bozulması ile ortaya çıkan koşullar nedeniyle, Türkiye'de yatırım yapabilmek çok zorlaştı. Bu zorluklara rağmen kalkınan Türkiye'mizin yatırımlarda aksamaması gereğini benimseyen şirketimiz önemli projeleri gerçekleştirebilmeyi ön plana almış bulunmaktadır. Karşılaşacağımız zorluklar bilinmekle beraber, bu projelerin gerçekleştirilmesi gerek Türkiye'deki yoklukların giderilebilmesi, gerekse ihracatın artırılması ve istihdam politikamızın olumlu gelişmesini sağlayabilmek bakımından kaçınılmaz bir duruma gelmiş bulunmaktadır.

Bugünkü değerleriyle 15 milyar lirayı bulan ve 108 milyon dolarlık dış malzeme gerektiren çeşitli projeleri ele almış bulunuyoruz. Bu projelerin gerektireceği iç ve dış finansmanın temininde bugünkü koşullarda büyük zorluklarla karşılaşılacağı aşikârdır. Ancak, gerek Türkiye İş

Bankamızın Şirketimize olan itimadı, gerekse Şirketimiz camiasının devamlı gelişme sorumluluğunu bilinçli bir şekilde üstlenmesiyle, bu kalkınma savaşında bizlerden beklenenleri yerine getireceğimize inanıyorum. Bu projelerin başında Trakya Cam Sanayii, dört milyar liralık bir miktarla ön planda yer almaktadır. Projenin gerektirdiği 35 milyon dolarlık kredi sağlanmış bulunmaktadır. Ayrıca Sinop Cam Sanayii projemiz yurdumuzun az gelişmiş bir yöresinde istihdamı arttırıcı, ihracata yönelik bir kalkınma projesi olarak çarpına nazaran çok daha büyük önem taşımaktadır. Bunun da kısa bir zamanda gerçekleşmekte olduğu kıvançla görmekteyiz. Çayırova Cam Fabrikamızda ve Topkapı Şişe Sanayiinde birer yeni ünite ilâvesi ile ilgili çalışmalar başlamış bulunuyor. Güneyde bir Otomatik Züccaciye ve Trakya'da bir Televizyon Camı Fabrikası kurma ile ilgili projelerimiz yine büyük rakamlara ulaşılmış bulunulmasına rağmen, yürütülmeye çalışılmaktadır. Bu arada Paşabahçe Cam Sanayiinde otomatik imalâtımızı daha kaliteli ve randımanlı bir duruma getirebilmek için bir teknik yardım alınmış bulunmaktadır. Yakın bir geçmişte Topluluğumuza katılmış bulunan İstanbul Porselen Sanayii'nin uzun yıllar gerekli ilgiden yoksun kalmış olmasının doğurduğu sorunları çözümlenebilmek ve şirketi özlediğimiz duruma getirebilmek için çalışmalarımız devam etmektedir. Tüm bu çalışmalarımızda Şirketimizi yalnız yurt çapında değil, uluslararası düzeyde de başarılı bir sonuca ulaştırabilmek temel amaçlarımızdandır. Sanayi kolumuzun temel girdilerinden olan «Soda»nın Mersin'deki üretim tesislerini % 100 tevsi etmek ve böylece 300 bin ton kapasiteye çıkarmak kararıyla, bir başka önemli girişimi de ele almış bulunuyoruz. Bu projenin dış döviz ihtiyacı tamamen sağlanmış bulunmaktadır. Amacımız gerek Trakya Cam Sanayii'nin, gerekse Soda Sanayii'nin yatırımlarını 1980 yılı sonuna kadar tamamlamaktır.

BAYKAL — Dış satışların ülkemiz kalkınmasındaki önemli rolü bilindliğine

göre, Şişe-Cam'ın bu konuda geleceğe yönelik proje ve planları hakkında açıklamada bulunmanız mümkün mü?

KOCATOPÇU — Türkiye'nin içinde bulunduğu zorluklar, bilindiği gibi, özellikle petrol krizinin de etkisiyle dış ticaret dengesinin bozulmasından ileri gelmektedir. Kalkınan Türkiye'de herkesin daha mutlu ve daha hakça yaşama düzeyine gelebilmesi için ne kadar çok çalışmamız gerekirse, o oranda da bir süre gerekli fedakârlıkları yaparak ürettiğimiz malların önemli bir bölümünü ihraç etmek zorundayız. İhracatta Şirketimiz 1961 yılında başlayan bir öncülükle görevini yürütmeye devam etmektedir. Biz üretiminin ancak, % 14'ünü ihraç edebilmekteyiz. Eğer bütün sanayi şirketleri üretimlerinin % 10'unu ihraç eder duruma

gelseler, dış ticaret dengemiz rahatlıkla özlediğimiz düzeye gelebilecektir. Fakat birçok sanayimiz ne yazık ki, bugüne kadar iç tüketime yönelik olarak kurulmuş ve ihracat konusunu ön plana alamamıştır. Bu açıdan hükümetin her ne şekilde olursa olsun ihracatı teşvik etmekte bugünkünden daha etkin önlemler alması gerekir. Bu arada yapılan ihracattan sağlanan dövizin % 50'sini yalnız kendi ihtiyaçları için değil, diğer sanayilerin zaruri ihtiyaçları için de kullanılabilmesi yolunda bir izin çıkması suretiyle bu denge kendiliğinden oluşabilir ve birçok sanayi kolu hammadde yokluğu ve yedek parça eksikliğinden dolayı % 50 kapasite ile çalışma durumundan kurtulabilirler. Kanımca böyle bir teşvik bugüne kadar sanayide ihracata yönelmemiş birçok kolları ihracata itici kuvvetli bir güç olur. Öy-

Yük. Müh. Dr. Şahap Ş. Kocatopçu 1916 yılında İstanbul'da doğmuştur. Burslu okuduğu Galatasaray Lisesi'ni 1936'da bitirmiştir. Yüksek öğrenimine M.T.A. bursu ile Belçika'da başlamış ve savaş çıkınca A.B.D.'nde sürdürerek Metalurji Mühendisi olmuştur. İleri öğrenimine devam ederek aynı dalda önce «Master» daha sonra MIT'den «Doktora» derecesi almıştır. Zorunlu hizmetini Sümerbank'da Filyos Ateş Tuğlası Fabrikası'nda İşletme Şe-

fi, Türkiye Çimento Sanayii'nin kuruluşunda Etüd ve Plan Müdürü olarak tamamlamıştır. Bu arada ilk yedi fabrikanın kuruluş çalışmalarında görev almıştır. 1954'de Türkiye Şişe ve Cam Fabrikaları A.Ş. Genel Müdürlüğü'ne atanmıştır. Halen aynı görevdedir. Ağustos 1960 - Nisan 1961 arasında Sanayi Bakanlığı yapmıştır. Uzun süre; İstanbul Sanayi Odası Meclis Başkanlığı'nda; kurucularından olduğu Türk Sevk ve İdare Derneği, Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu, Sevk ve İdarecilik Eğitim Vakfı Yönetim Kurulu Başkanlıklarında, Galatasaray Spor Kulübü Divan Başkanlığı'nda bulunmuştur. Ayrıca; Ekonomik ve Sosyal Etüdlere Konferans Heyeti, İktisadi Kalkınma Vakfı, Türk Sanayicileri ve İş Adamları Derneği ile Türk Eğitim Vakfı'nın kurucularından ve faal üyelerindedir. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Mütevelli Heyeti ve Boğaziçi Üniversitesi Vakfı Yönetim Kurulu üyeliklerinde bulunmuştur. Fransızca ve İngilizce bilmektedir. Evlidir ve iki çocuk babasıdır.

le umuyorum ki, bu karar önümüzdeki hükümetler tarafından mutlaka verilecektir. Bu umutla ihracatımızı, bugün zor koşullar altında yapmamıza rağmen, gelecekte sağlayacağı avantajları da düşünerek, hem yurt çıkarına hizmet etmek hem de şirketlerimizin çıkarlarına uzun vadede yardımcı olabilmek için hızlandırmak zorundayız. İhracattan kaçınan şirketlerin dünya konjonktüründe ergeç hüsrana uğrayacakları kuşkusuzdur. Bu imtihanı vermek ve ancak bu şekilde başarılı olmak bütün şirketlerin görevi olmalıdır. Başlatılmış bulunan Soda Sanayii'nin tevsii, Şişe Sanayii'nin tevsii, hatıta Güney Cam'ın kurulmasının önemli bir kısmı ihracata yöneliktir. Kapasitelerimizi daima yurt ihtiyacının üstünde tutarak ihracat payını devamlı surette artırma çabasını sürdürebildiğimiz takdirde, Camiamızın sağlam bir temelde gelişmesini uzun vadede sağlamış olacağız.

BAYKAL — Sayın Kocatopçu, ülkemizde sanayinin sağlıklı gelişmesi bakımından kamu ve özel sektör arasındaki işbirliği veya işbölümü sizin görüşünüze göre nasıl olmalıdır? Bugünkü durum sizi tatmin etmekte midir?

KOCATOPÇU — Bugünkü durum beni tatmin etmiyor, evvelâ ona cevap vereyim. Ama Türkiye'de bu konu 1934'de Atatürk tarafından gayet açıklıkla ortaya konmuştu. Atatürk sanayileşmesi gereken Türkiye'de özel sektörün henüz yerini bulamamış olduğunu göz önünde tutarak, kamu eliyle birçok sanayii geliştirmeyi ve bu şekilde sanayileşmeyi hızlandırmayı öngörmüştü. İlgili kanunu çıkarırken de kurulmuş olan bu şekildaki sanayi'nin bir kısmının özel sektöre rüştünü ispat etmesinden sonra özel sektöre aktarılmasını dahi öngörmüştü. Bizim gibi gelişmekte olan ülkelerde bu bence çok olumlu bir hareket ve önemli bir görevdi. Ancak, Türkiye'de kamu ve özel sektör anlayışı maalesef ideolojik çelişkilere zemin sağlamıştır. Ülkemiz çıkarları düşünülmeden kamu sektörünün çalışmaları da politik amaçlarla yozlaştırılmış ve sonunda bugünkü durum ortaya çıkmıştır.

Aslında yurdumuzda altyapı ve temel büyük sanayi gibi özel sektörün gücünün üstündeki büyük çaptaki sanayinin kamu eliyle yapılması gerekir. Petrol sanayii, büyük demir-çelik kompleksleri, alüminyum sanayii, altyapı, enerji, yollar, ulaştırma, haberleşme, büyük maden işletmeleri gibi endüstrilerin; Atatürk'ün de işaret ettiği gibi, devletin elinde olması gerekir. Ancak bunların da gelişmesinde özel sektörün kullanacağı malzemenin temelini teşkil eden ürünlerin dünya ekonomisine uygun fiyatlarla sağlanması gerekir.

Size bir örnek verecek olursam, 1960 yılı sonunda Bakanlığım sırasında Ereğli Kömür İşletmeleri'nin bütçesini hazırlamak için o zamanın Genel Müdürü olan arkadaşım ile hazırlıkları yaptık. O sırada öğrendiğimde Ereğli Kömür İşletmeleri'nde 34 bin işçi takriben 6 milyon ton üretim yapmakta idi. Batı'daki standartlara nazaran çok yüksek olan bu işçi adedinin nasıl düşürülebileceğini sorduğumda; «Politik baskılar olmazsa bu kolaylıkla iner.» demişti. O devrenin kolaylığı, yani politik baskıların olmayışı nedeniyle yapılan çalışmalar sonucu, 1961 Nisanında Bakanlık görevinden istifa ettiğim gün telefonla öğrendiğimde, işçi adedi 27 bine inmişti. Bugün yine 6 milyon ton civarında üretim yapılmakta, fakat işçi adedi 54 bine çıkmış bulunmaktadır. Türkiye gerek politik gerek ekonomik düzenlemeleri Anayasası ile de çizmiş bulunmaktadır. Batı düzenini genellikle benimsemiş olan Türkiye, özel sektörün yapabileceği yatırımların özel sektöre yapılabilmesini benimsemiş durumda iken, bu polemik ne yazıkki hâlâ devam etmektedir. Aslında temel sanayinin kamu elinde ekonomik bir şekilde gelişmesini sağladığımız ölçüde, özel sektör gelişebilir. Kamu sektörünün başarısızlığı, özel sektörün de dış dünya ile ilişkilerini gerçekleştirmesini büyük ölçüde engelliyor. Bu bakımdan biz gerek dış ilişkilerimizin gerekse ihracatımızın başarılı olabilmesi için, her yönden ekonomik olmak ve kapalı bir ekonomi yerine açık bir ekonominin gereklerini yerine getirmek zorundayız. Bu

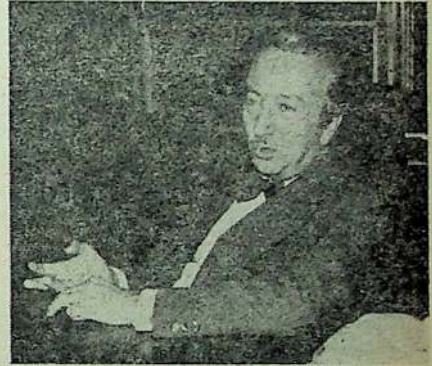
açından Türkiye'de bu düzenin gerektiği koşulları mümkün mertebe yerine getirmemiz gerekmektedir.

Başlangıçta da söylediğim gibi çok büyük sanayi yatırımlarında ve bilhassa bir tek yatırımın bütün Türkiye'ye yetiştirilebileceği alanlarda devletin bu sanayi alanına girmesi yerine bu yatırımlara düşük oranlarda katılarak bunların sömürücü bir zihniyetle yürütülmesini önlemesi ve dinamik bir gelişme içinde dış dünyaya açılacak ölçülerde çalışmasını sağlayıcı bir kontrol düzeni yaratması çok daha uygun olur. Nitekim Şirketimiz, Soda Sanayii'nin kuruluşunda böyle bir ilkeye yer vermiş ve Soda Sanayii'nin % 10 Sümerbank katkısı ile içerden kontrolünü benimsemiş durumdadır. Aslında bugün devletin elinde bulunan Tekstil Fabrikaları, Şeker Fabrikaları, hatta Seramik Fabrikaları halka açık şirketler haline getirilmeli ve bunların içinde az miktarda devlet hissesi bırakılmak suretiyle, özel sektörün yönetiminde ve sorumluluğunda geliştirilmeleri sağlanmalıdır.

BAYKAL — Eğer bir sakınca yok ise, özel bir sorum var size... Siz bugün Türkiye'de iş hayatında gerek kamu gerekse özel sektörde gerçekte üstün başarıya ve mevkilere ulaşmış bir kimsesiniz ve herkes bunu böyle kabul etmektedir. Sorum şu: Acaba sizin bu duruma gelebilmenizi mümkün kılan çeşitli vasıflarınız, nitelikleriniz arasında sizin görüşünüze göre en etkin olan beceriniz veya niteliğiniz ne olmuştur veya neler olmuştur? Yanıtınızın özellikle geleceğin yöneticisi olacak bugünün gençleri tarafından ilgi ile izleneceğine inandığım için rica ediyorum.

KOCATOPÇU — Sorunuz çok ilginç, cevabı da zor. Kendi kendimi bu dakikada eleştirmek ve gerçeği aramak durumunda oluyorum. Belirgin bir tek vasıf yahut özellik göremiyorum, ama çocukluğuma doğru giderek bunun cevabını aramaya çalışacağım... Fakir bir aileden yetişmiş bir genç olarak kendi kendimi yetiştirmek, kimseye muhtaç olmadan başarıya ulaşabilmek amacım oldu. Okulda iyi çalıştım. Ancak zenginliğe kar-

şı hiç kıskançlık duymadım. Çalışarak başarıya ulaşacağıma inandım. Bunda Atatürk gençliğinin, ondan aldığım ilhamın da büyük katkısı oldu. Şimdi hatırlıyorum, Amerika'da okuyan gençler arasında çok zengin ailelerin çocukları sosyalizm müdafası yaparken, ben Türkiye'de içinde her yönden gelişebileceğine inandığım bir Atatürkçü düzeni benimsemiş bulunmaktaydım. Nitekim hiç bir tanıdığım olmadan bu memlekette adım adım başarıya ulaşmanın hazını tattıkça, bunun bütün gençler için de açık bir

yol olduğunu göstermeyi görev saydım. Şirkette başarılı olmamın nedenlerini düşünürken, Türkiye Şişe ve Cam Fabrikaları'na girerken o zamanın İş Bankası Genel Müdürü Sayın Üzeyir Avunduk'la yaptığım konuşmada politikanın Şirketime girmemesi konusunda aldığım sözü hatırlarım. Başarılı oluşumuzda bu sözün ve bu politikanın çok rolü oldu. İş hayatımda her zaman fabrika veya şirket benim gibi çalıştım. Zaten kimin olursa olsun, ancak bu şekilde çalışmanın mutluluğuna erişebilenler esas başarıya ulaşabilirler. Kazanılan paralar öbür dünyaya gitmez. Onu kıskananlar, o burukluk içinde çarpık düşüncelere sahip olurlar. Ben o çarpık düşüncelere sahip olmamanın mutluluğu ile buraya geldim. Zannediyorum esas, temel kıskançlıklardan uzaklaşıp başarının herkese açık bulunduğunu hissetmek ve ispat etmek mücadelesindedir.

BAYKAL — Teşekkür ederim.

duvarlarınızın
vazgeçilmez
dostu

ÇANAKKALE SERAMİK fayansları

banyo
ve mutfagınız
için

sihhi

temiz

ucuz

dayanıklı

modern

renkli

KE

Çanakkale Seramik Fabrikaları A.Ş.

Karaköy, Tersane Caddesi, Hediye Sokak No. 4-6 Tel.: 43 03 55 (5 hat)

sermaye piyasasında bilirkışı

mentas

tasarruflarınızı en kârlı gelir kaynağınız yapar

Satın alınmak istenen tahvil ve hisse senetlerinin en kârlı seçimi, önce tecrübe-
beyi, sonra da piyasa hareketlerini anında izlemeyi ve doğru yorumlamayı
gerektirir. Mentaş bilir bunu.

Kuruluşların, tahvil ve hisse senetlerinin ihraç başarısı ise, sermaye piyasası-
nda uzmanlığı, geniş bir tanıtımı ve önemle, iyi bir pazarlamayı gerektirir.
Mentaş bilir bunu.

KURULUŞLAR:

- * Çıkaracağınız tahvil ve hisse senetlerinin organizasyonunu yapar, gerekirse
tamamını satın alırız.
- * İhraç edeceğiniz tahvillerin plasmanı ile ilgili tüm işlemleri gerçekleştirir
ve yürütürüz.

TASARRUF SAHİPLERİ:

- * Tasarruflarınızı yöneltmek istediğiniz menkul değerlere ilişkin en ayrıntılı
bilgiyi verir, öneriler sunar, en kârlı alımı yapmanızı sağlarız.
- * Tahvil faizlerinizi ve hisse senedi temettü kuponlarınızı vadesine 15 gün ka-
la aynen öderiz. Tahvil faizlerinizi vadesine enaz bir ay kala cüz'i bir indiri-
mle satın alırız.
- * İsterseniz, portföyünüzü yönetir ve ücretsiz saklarız.
- * Satacağınız ya da satın alacağınız her kıymetin gerçek borsa rayicini,
şirketimiz merkezindeki elektronik cihazlardan izleyebilirsiniz.
- * Satacağınız ve satın alacağınız her kıymetli yerinizde teslim alır, yerinizde
teslim ederiz.
- * Haftada iki gün alış ve satış fiyat bülteni yayınlamaktayız. Adresinizi
bildirirseniz hemen göndeririz.
- * Tecrübeli kadromuzla, ücretsiz, yatırım danışmanlığı için her an emri-
nizdeyiz.

"Sermaye piyasasında bilirkışı,,

mentas
menkul değerler ticaret a.ş.

Gümüşsuyu, İnönü caddesi No.70 Kat 2 Taksim - İSTANBUL
Telefon: 45 55 29 - 49 99 27 - 45 66 14 - 44 85 57 - 49 34 38

Sermaye piyasamızda çağdas örgütlenme, dinamizm ve güven

Meban adını tasır...

Kendi alanındaki ilk bilimsel çalışmaların ve örgütlenmenin öncüsü Meban, günümüzde 100 milyon TL sermayesiyle, 1978'de ulaştığı 2 milyar 600 milyon TL cirosu ile, ülkemiz sermaye piyasasının önderidir. Merkezidir... Eksiksiz hizmet merkezi. Bilgi merkezi. Uzmanlık merkezi.

TASARRUF SAHİPLERİNE SUNULAN MEBAN HİZMETLERİ

- Tasarruflar için en verimli menkul değerleri önermek.
- Hisse senedi ve tahvil alım satımı ve değişimi.
- Hisse senedi ve tahvil konularında tam ve gerçekçi bilgi vermek, ücretsiz danışmanlık yapmak.
- Portföy işletme sistemiyle, ellerindeki nakit ve menkul değerlere en yüksek verimi sağlamak.
- Ülkemizin tek yatırım fonu Meban Yatırım Fonu ile tasarrufları enflasyonun kemirici etkisinden korumak.
- Süreli Meban yayınları.

KURULUŞLARA SUNULAN MEBAN HİZMETLERİ

- Hisse senedi ve tahvillerin pazarlanması, gerektiğinde satışlarının garanti edilmesi.
- Finansman danışmanlıklarını üstlenmek.
- Portföy analiziyle, menkul değerlerinin verimlilik, güven ve likidite açılarından, bilimsel değerlendirmesini yapmak.
- Hisse senetlerinin bugünkü gerçek değerini saptamak.
- Şirket birleşmelerinde yardımcı olmak.
- Yurt içinden ve dışından finansman sağlamak.
- Süreli Meban yayınları.

MEBAN
MENKUL DEĞERLER
BANKERLİK ve
FİNANSMAN A.Ş.

İstanbul Merkez Şubesi

Odakule İş Merkezi
İstiklal Cad.
No. 286 Beyoğlu - İSTANBUL
Tel. : 45 17 05 - 44 28 36
43 06 32 - 46 64 30
Teleks : 24 124 MEBAN TR

İzmir Şubesi

Cumhuriyet Bulvarı
1378. Sokak No. 4/4
Alsancak - İZMİR
Tel. : 14 71 45 - 14 01 84
Teleks : 52 731 EBAN TR

Ankara Şubesi

Gazi Mustafa Kemal Bulvarı
İhtiyaş Han. No. 8/10
Kızılay - ANKARA
Tel. : 25 20 82 - 17 42 88
Teleks : 43 105 MEAN TR

MAN

Sermaye Piyasası

DOÇ. DR. ŞEREF TÜREN

KASIM ayında, pay senedi pazarındaki durgunluk had safhaya ulaşmıştır. Nitekim sermaye pazarı indeksimiz geçen aya oranla % 7 ve Ocak 1979'a oranla da % 25 gerileyerek 107.66 düzeyine inmiştir. Kasım ayında 21 pay senedinin fiyatı hiç bir değişme göstermemiştir. Buna karşılık sadece İş Bankası pay senetleri 1000 TL.'lik bir artış gerçekleştirmişlerdir. Bu artışa neden, bankanın sermaye arttırımına gideceği haberlerinin basında yer almış olmasıdır. Sermaye arttırımının gerçekleşmemiş olması nedeniyle, bankanın pay senetlerinin fiyatında bir gerileme beklenebilir. Bu arada, geçtiğimiz ay içerisinde 23 işletmenin pay senedi fiyatında düşüşler izlenmiştir. Ortalama fiyat düşüşleri 220 TL.'dir. Özellikle Çukurova Elektrik 300 TL., Kordsa 400 TL., Otosan 500 TL. ve Yapı ve Kredi Bankası 800 TL.'lik fiyat düşüşleriyle önde gitmişlerdir.

Eğer kişisel yatırımcıların tahminleri, pay senedi pazarının kısa bir gelecekte tekrar canlanacağı yönünde ise, pay senedi fiyatlarının minimum düzeye indiği bu günler, yeni pay senedi alımları için iyi bir ortam olacaktır.

Buna karşılık pay senedi yatırımlarında hatırlatılması gereken ilke, kişisel yatırımcının yanlış kararlarının sonucu olan veya zarar doğuran yatırımların çok çabuk elden çıkarılması gerektiğidir. Çünkü zarar tutarı küçükken, onu elden çıkarıp yeni bir yatırıma girişerek kârlı bir duruma geçmek olasıdır. Kişisel yatırımcı zarar doğuran bir pay senedine sahip ise, bu yatırımı elden çıkarmak için, parasını yatıracağı yeni bir olanağın çıkmasını beklememelidir. Çünkü bu olanağı beklerken, bu yatırım daha büyük zararlara yol açabilir.

Tahvil pazarında uzun bir süredir gözlenen canlılık ise hâlâ devam etmektedir. Nitekim 15 Kasım'a kadar çıkarılan tahvillerin seyri şöyledir (rakamlar Meban'dan alınmıştır) :

Santral Pazarları	40	milyon TL.
Sinangil Holding	30	» »
Kefçelik Kefeliler	19.4	» »
Akın Tekstil	20	» »
Ege Plastik	13.06	» »
Pekşen Pazarlama	6	» »
Otosan (% 20 faizli)	95	» »
Elmor	20	» »
Toplam	243.46	milyon TL.

Tahvil pazarında kişisel yatırımcılara sunulan nominal getiriler oldukça yüksek düzeyde ise de, gene de enflasyonun değer torpüleyici etkisini giderecek ölçüde yüksek değildir. Çünkü ülkede % 60 enflasyon olduğu varsayılırsa, kişisel yatırımcının net reel geliri şöyle olur :

Bir yıllık yatırımlarda — % 11
İki yıllık yatırımlarda — % 10

O halde, kişisel yatırımcı bir tahvil satın almakla % 31.2 veya % 33.2 düzeyinde nominal gelir elde etmekle beraber, bu gelirin gerçek değeri (yani satın alma gücü) — % 10 dolayındadır. Buna göre tahvil almakla kişiler gelir elde etmemekte, esasında gelir kaybına uğramaktadırlar.

Bugünkü koşullar altında tahvil, işletmeler açısından ise oldukça ucuz bir finanslama aracı olmuştur. Nitekim nominal % 25 faiz oranlı tahvilin maliyeti garantisiz ihraçlarda % 35 dolayındadır. Verginin etkisini dikkate alarak yaptığımız hesaplarda bu maliyet % 23'e düşmüştür. Ayrıca, tahvil çıkarımı nedeniyle işletmenin katlandığı nakit çıkışları, enflasyonun da hesaba katıldığı gerçek nakit çıkışları haline dönüştürüldüğünde, işletme bir eksi faizle karşılaşmaktadır. Nitekim % 60 enflasyon ortamında tahvil çıkarımının işletmeye reel maliyeti — % 30 dolayındadır. Buna göre işletme tahvil çıkarmakla bir maliyete katlanmamakta, aksine gelir elde etmektedir. Buna da neden, işletmenin tahvil ihracından elde ettiği fonların tutarının, 7 yıl boyunca katlandığı reel nakit çıkışlarından çok daha fazla tutarda olmasıdır.

Görülüyor ki, bugünkü koşullarda tahvil çıkarımı işletme için bir gerçek maliyet doğurmazken, kişisel yatırımcıların tahvil yatırımlarından elde ettikleri % 31-33 dolayındaki nominal getirinin seviyesi gerçek kârlılık olarak ifade edilirse sadece — % 10 dolayındadır. Kişisel yatırımcıların, enflasyonun doğurduğu

KEMAL KURDAŞ
Ekonomik Politikada Bilim ve Sağduyu
ES YAYINCILIK

1955-1979 yılları arasında Türkiye'nin temel ekonomik sorunları

*** Hatalı tutum ve politikalara doğru cevapların bulunması.**

Neden ve nasıl bu günlere geldik ?

**İsteme adresi : Ekonomik ve Sosyal Yayınlar A.Ş.
Çatalçeşme Sokak No. 17/4, Cağaloğlu - İstanbul
Telefon : 26 34 11**

Ödemeli gönderilir * 175 lira.

OKUYUCULARIMIZA DUYURU

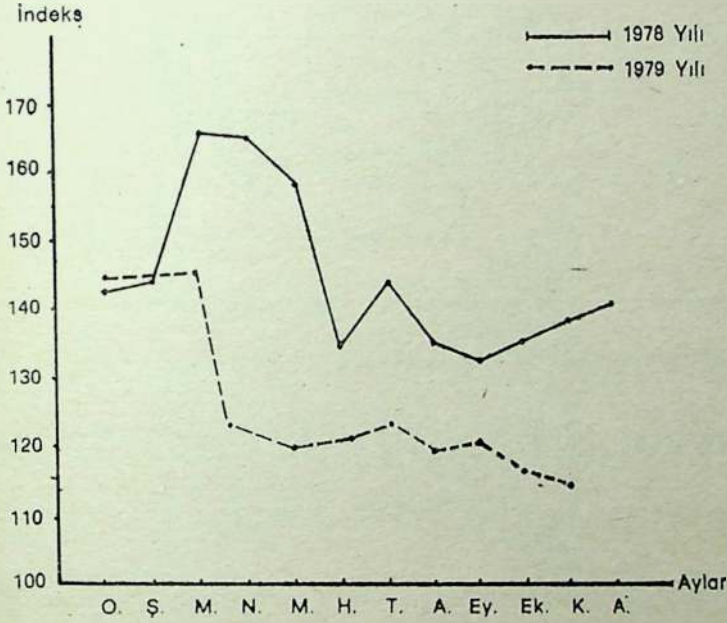
Artan maliyetler ve ağırlaşan piyasa koşulları nedeniyle;
Banka ve Ekonomik Yorumlar Dergisi Ocak 1980 sayısından itibaren 40.— TL.'na satılacaktır.

Yıllık Abone : 480.— TL.
Öğrenci Abone : 240.— TL.

Zorunlu olan bu fiyat artışını, abonelerimizin ve okurlarımızın anlayışla karşılayacaklarını sanıyoruz.

bu olumsuz etkiden korunabilmesi için, sermaye pazarında fiyat artışlarına göre değeri ve faiz oranı ayarlanabilen tahvil, kâra katılma olanağı veren tahvil ve indeksli tahvil türü tahvillerin çıkarılmasına gereksinim çok büyüktür.

Bu tür tahvillerin işletmeler bakımından da yararları tartışılmaz ölçüdedir. Çünkü bu tahviller sayesinde özel tahvil pazarında likidite ve kârlılık, bankerlik kuruluşlarının politikalarına bağlı olmadan artacak ve dolayısıyla tahvil pazarına, temeli olan bir canlılık ve istikrar gelecektir.

Banka ve Ekonomik Yorumlar Dergisi
Hisse Senedi Fiyat İndeksi ve Grafiği

(Ocak 1974 = 100)

Aylar	1975	1976	1977	1978	1979
Ocak	95.26	118.85	118.91	142.21	144.23
Şubat	96.11	118.57	120.82	144.09	144.25
Mart	96.67	121.11	123.65	166.76	144.79
Nisan	97.86	125.34	136.12	166.05	122.40
Mayıs	97.23	118.00	127.26	159.26	120.40
Haziran	96.67	119.13	128.05	134.63	121.36
Temmuz	94.58	119.81	128.22	143.21	121.69
Ağustos	96.33	124.15	125.56	135.39	119.05
Eylül	98.65	126.02	134.48	132.82	119.48
Ekim	101.24	137.81	139.11	135.55	115.69
Kasım	104.46	119.19	139.00	138.71	107.66
Aralık	109.20	117.44	141.93	141.58	

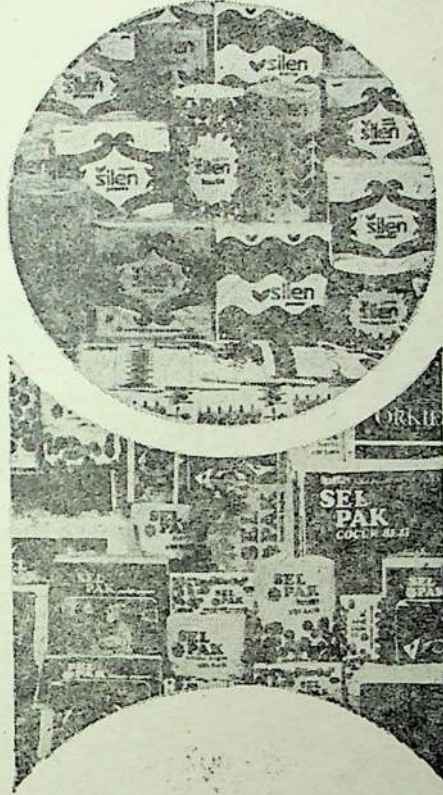
Sıra No.	Kuruluşun Adı	Kayıtlı Sermaye (000) TL.	Ödenmiş Sermaye (000) TL.	Talebin Yılı Kârı (000) TL.		Dağılım Kâr Payı (%)			Piyasa Fiyatı (TL.)				
				1976	1977	1978	1970	1977	1978	Kasım 1978	Eylül 1979	Ekim 1979	Kasım 1979
1	AKCİMENTO	105 000	105 000	47 300	58 000	87 400	70 00	25 00	30 00	1 850	2 300	2 300	2 100
2	ALTAŞ	30 000	30 000	13 000	21 300	12 500	15 00	20 00	7 00	1 400	1 100	1 100	1 100
3	ANADOLU CAM	350 000	350 000	17 000	80 000	89 000	—	—	—	1 400	1 400	1 400	1 000
4	AROMA	87 500	45 000	617	46 000	14 700	20 00	30 00	z.	1 400	1 000	1 000	600
5	ASLAN CİMENTO	426 800	300 000	2 500	19 100	(100 000)	—	—	z.	850	600	600	600
6	BAGFAŞ	400 000	300 000	63 000	50 000	43 000	40 00	30 00	25 00	2 000	1 150	1 150	1 100*
7	BAŞTAŞ	108 000	108 000	1 800	3 300	13 400	—	—	—	650	600	600	600
8	BATI ANADOLU ÇİM.	75 000	75 000	—	40 600	58 100	10 00	35 00	50 00	2 200	2 100	2 300	2 300
9	BURSA CİMENTO	94 500	108 000	—	55 000	84 800	20 00	43 75	56 25	3 000	2 500	2 300	2 100
10	ÇELİK HALAT	108 000	108 000	11 889	71 500	146 900	30 00	35 00	40 00	5 300	2 150	2 150	2 000
11	ÇİMSA	180 000	180 000	210 000	239 100	375 600	—	—	—	1 350	1 200	1 100	1 000
12	ÇUKUROVA ELEKTRİK	400 000	400 000	21 182	33 000	48 900	25 00	50 00	60 00	2 400	1 900	1 900	1 600
13	ECZİCİBAŞI YATIRIM H.	180 000	180 000	—	—	—	19 00	20 00	25 00	1 050	1 000	1 000	1 000
14	EGE GÜBRE	400 000	350 000	—	1 500	(49 900)	—	—	z.	1 300	900	900	900
15	EGRE FAB	400 000	300 000	110 000	32 700	63 600	28 58	15 25	23 75	1 400	1 000	950	900
16	GOOD YEAR	81 000	81 000	40 000	40 000	64 300	30 00	30 00	40 00	1 000	1 400	1 400	1 400
17	HEKTAŞ	200 000	100 000	26 169	30 200	54 000	25 00	25 00	30 00	1 950	1 100	1 200	1 100*
18	İS BANKASI	40 000	40 000	523 815	630 700	707 552	201 50	231 50	253 00	23 000	25 000	25 000	26 000
19	İZOCAM	33 700	18 000	26 200	34 000	39 100	70 00	140 00	100 00	9 000	5 000	5 000	5 000
20	KARTONSAN	140 000	140 000	35 600	83 400	148 200	35 00	40 00	50 00	6 200	3 200	3 200	2 600
21	KAV	30 000	30 000	17 862	30 400	53 400	25 00	50 00	55 00	4 800	4 150	4 100	3 750
22	KOC HOLDING	300 000	275 000	247 000	412 600	566 900	20 00	25 00	25 00	1 000	1 600	1 600	1 600
23	KOC YATIRIM	400 000	400 000	118 000	125 300	150 800	19 00	20 00	22 50	3 000	2 000	2 000	1 600
24	KORCSA	375 000	256 250	83 000	79 600	145 100	15 00	30 00	35 00	2 600	2 750	1 600	1 500
25	KORUMA TARIM	105 000	105 000	21 600	39 000	105 600	35 00	35 00	40 00	2 200	1 600	1 600*	1 600*
26	LASEA	1 200 000	1 200 000	—	(24 000)	(30 000)	z.	z.	z.	2 400	2 050	2 000	1 900
27	MAKİNA TAKİM	125 000	75 000	30 063	23 200	32 100	35 00	35 00	100 00	1 650	1 000	900	500
28	MENŞULCAT SANTRAL	81 000	81 000	26 800	200 000	166 200	10 00	25 00	35 00	9 000	2 300	2 700	2 500
29	NASAŞ	195 000	195 000	106 000	124 300	186 100	20 00	20 00	25 00	2 200	1 600	1 600	1 600
30	NUH CİMENTO	71 500	71 500	16 600	119 600	172 800	75 00	62 50	76 25	3 250	2 500	2 500	2 500
31	OLMUK	150 000	150 000	48 800	69 700	58 800	25 00	30 00	30 00	6 600	3 000	3 000	3 000
32	OTOSAN	270 000	270 000	—	212 000	145 500	71 20	130 00	96 25	1 400	1 100	1 100	1 100
33	PİMAŞ	100 000	100 000	12 800	40 000	48 100	15 00	20 00	30 00	3 200	1 700	1 700	1 600
34	PLASTİFAY	18 000	18 000	21 779	25 000	7 700	30 00	30 00	30 00	2 700	2 400	2 100	1 900
35	POLYLEN	150 000	123 750	26 500	65 700	70 600	20 00	35 00	43 75	2 800	1 850	1 700	1 600
36	RABAK	280 000	280 000	98 500	132 300	187 000	35 00	35 00	35 00	3 600	2 850	2 400	2 400
37	SARKUYSAN	150 000	150 000	—	135 900	103 400	70 00	50 00	50 00	2 800	2 600	2 400	2 400
38	SIĞAS	70 000	70 000	45 000	19 900	117 400	30 00	z.	25 00	2 000	2 200	2 200	2 200
39	SUNTA	104 000	104 000	43 928	88 500	127 500	25 00	30 00	40 00	3 750	3 400	3 200	3 200
40	T. ŞİŞE VE CAM FAB.	80 000	80 000	45 900	80 300	104 400	40 00	40 00	78 00	6 700	2 600	2 600	2 600
41	T. ŞİŞE VE CAM FAB.	200 000	200 000	80 000	178 800	248 000	22 00	30 00	35 00	3 500	2 700	2 700	2 500
42	TRANSTURK HOLDING	300 000	300 000	33 317	46 000	85 500	19 00	20 00	24 00	1 550	1 550	1 560	1 550
43	T. DEMİR DÖKÜM FAB	204 000	153 000	27 000	61 600	132 700	30 00	15 00	70 00	2 900	2 500	2 500	2 300
44	UNİROYAL	150 000	150 000	28 558	34 800	54 700	18 75	15 00	40 00	1 750	2 250	2 250	2 250
45	YAPI VE KREDİ BANKASI	600 000	600 000	257 000	310 900	427 800	25 00	20 00	15 00	3 500	6 000	5 600	5 000

Notlar: 1) Ödenmiş Sermaye rakamları 15 Ekim 1979 tarihi itibarıyla düzenlenmiştir. 2) Parantez içindeki rakamlar zararları göstermektedir.

3) (*) Kuponlu fiyatları göstermektedir.

4) z.m = zarara mahsuben; z. = zarar.

Kaynak: MENTAŞ ve MEBAN Sermaye Piyasası Bültenleri

kâğıdın ipeği, temizliğin gereği...

Sağlıklı temizliği arıyorsanız,
evde, işte, yolda,
emici, yumuşak SELPAK
sizin içindir.

Titiz olmakta haklısınız.
Sağlıklı, pratik,
ekonomik temizlik için
üretiliyor SİLEN mamülleri.

**SEL
PAK**

her yerde her zaman

silen

temizliğin simgesi...

novosit'li **detan** YOK EDER!

sinekleri, sivrisinekleri,
hamamboceklerini DETAN yok eder..
size zarar vermeden..
bileşimindeki novosit sayesinde.

**yuvanızda
detan
güveni**

Gerçekte Zannettiğiniz Kadar mı Kazandınız?

DR. AHMET YÜKSEL

ÇEŞİTLİ çevrelerde, son yıllarda işletmelerin dönem kârlarının arttığından söz edilmektedir (1). Aslında, enflasyon ortamında, sadece bu kânda olanlara değil, tüm işletme ilgililerine; «Gerçekte zannettiğiniz kadar mı kazandınız?» sorusu yöneltilmelidir. Özellikle enflasyon hızının % 70'lere ulaştığı ülkemizde bu soru daha da büyük bir önem taşımaktadır. Gerçekte neyin kazanıldığı, ekonomik bir gerçek olarak, enflasyonun etkisinin işletmenin finansal tablo bilgilerine yansıtılması ile görülebilir. Diğer bir ifade ile enflasyon ortamında geleneksel muhasebenin ürettiği ve sunduğu bilgilere dayanarak işletmelerin faaliyet sonuçları, finansal ve ekonomik yapıları hakkında yapılan yorumlar hem gerçekçi olmaktan uzak, hem de yanıltıcıdır. Bu durum geleneksel

muhasebenin, enflasyon koşullarında ekonomik gerçekleri yansıtmakta yetersiz ve tarihi maliyetlere göre düzenlenmiş finansal tabloların, aynı koşullarda, ekonomik önemlerini yitirmiş olmalarının bir sonucudur (2). Bu nedenle ekonomik gerçekleri finansal tablo bilgilerine, belirli ölçülerde dahi olsa, yansıtmadan işletmeler hakkında genel yargılara varmakta ihtiyatlı olmak gerekmektedir.

Muhasebe literatüründe geleneksel muhasebe bilgilerine ekonomik gerçeklerin yansıtılabileceği çeşitli uygulama modelleri geliştirilmiştir (3). Bunlardan fiyatlar genel seviyesindeki değişmelerin dikkate alınıp enflasyonun etkisinin muhasebe bilgile-

(1) Mümtaz Soysal, *Milliyet Gazetesi*, 25 Mayıs 1979; Nurullah Gezgin, «300 Büyük Sanayi Kuruluşunu Açıklarken», *İstanbul Sanayi Odası Dergisi*, 15 Ağustos 1979, Sayı 162, s. 5.

(2) Robert R. Sterling, «Relevant Financial Reporting in an Age of Price Changes», *The Journal of Accountancy*, Febr. 1975, s. 42-51.

(3) Fazla bilgi için bakınız: Richard F. Vancil, *Inflation Accounting - The Great Controversy*, *Harvard Business Review*, March-April, 1976, s: 58-67; Sidney Davidson and Roman L. Weil, «Inflation Accounting: What will General Price Level Adjusted Income Statements Show?» *Financial Analysis Journal*, January-February, 1975, s. 27-30; F.A.S.B. - Financial Accounting Standards Board, *Exposure Draft: Financial Reporting in Units of General Purchasing Power*, F.A.S.B., Stan-

rine yansıtılmasının amaçlandığı «fiyatlar genel seviyesi muhasebesi» yaklaşımı içinde 15 işletmeyi kapsayan araştırma sonuçları, raporlanmış bilgilere bakarak ulaşılabilecek yargılarda ihtiyatlı olmak gerektiğine dair savımızı güçlendirmektedir.

Araştırma kapsamına alınan işletmelerin seçiminde elimizdeki mevcut olanaklar kullanılmıştır. Sadece 1977 yılına ait elde edebildiğimiz 40 işletmeye ait faaliyet raporu, incelememize ve gerekli düzeltmeleri yapabilmemize yetecek düzeyde bilgi gereksinmesini karşılayacak nitelikte olup olmadıkları bakımından değerlendirilmiş ve bunlardan gerekli bilgiyi değil, ancak diğerlerine nazaran daha fazla bilgiyi veren 15 tanesi seçilmiştir. Bu işletmeler, olumlu bir rastlantı sonucu, çeşitli faaliyet kollarından oluşmaktadır. Bu rastlantı, enflasyonun işletmelerin faaliyet sonuçlarına etkisinin, çeşitli işletmeler itibarıyla görülmesi olanağını sağlamaktadır. Böylece, aynı faaliyet kollarında olan ve benzer finansal ve ekonomik yapıya sahip bulunan işletmelerin genellikle enflasyondan aynı yönde etkilenmesi nedeniyle (4) ulaşılan sonuçlardan yanıltıcı bir yargıya ulaşılması önlenmiş olmaktadır.

Araştırma kapsamına alınan işletmelerin, fiyatlar genel seviyesi muhasebesi modeli esas alınarak, sade-

ce gelir tablosu bilgilerinin düzeltilmesi sınırları içinde kalmıştır. Bu bilgilerin düzeltilmesi ile ilgili olarak söz konusu modelin varsayımları benimsenmiş, ancak 15 işletme ile ilgili faaliyet raporlarından yeterli bilginin sağlanamaması nedeniyle diğer varsayımların yapılması zorunda kalmıştır.

Modelde önerildiği gibi benimsenen varsayımlar ve uygulama yaklaşımı aşağıda görüldüğü gibidir (5) :

- a. İşletmelerin ilkelere dayalı bir muhasebe uygulaması içinde buldukları varsayımlar. Aksi halde eksik uygulamalardan doğan hatalar düzeltilmiş bilgilere de yansımaktadır. Nitekim, fiyatlar genel seviyesi muhasebe modeli, geleneksel muhasebe sisteminin tüm ilkelerini benimsemekte, ancak ölçü birimi olarak paranın nominal değeri yerine, paranın satın alma gücünü kullanmaktadır. Geleneksel muhasebenin ürettiği ve sunduğu finansal tablo bilgilerinin, paranın satın alma gücü itibarıyla ifade edilmek üzere fiyatlar genel seviyesi indeksleri ile düzeltilerek ulaşılan sonuçların gerçekleri gösterme niteliği, bu nedenle, raporlanmış bilgilerin sıhhati ile sınırlıdır (6).

- b. Satışlar, alışlar (amortismanlar hariç), imalât genel giderleri, doğrudan doğruya işçilik, faiz ve finansman giderlerini de kapsayan satış ve idare giderleri, diğer gider ve gelirlerin dönem içinde dengeli

ford Cann. Dec. 31, 1974; James A. Largent and John L. Liumstone, **Accounting for Changing Prices-Replacement Cost and General Price Level Adjustments**, John Wiley and Sons, Inc., N.Y. 1976; H. Volten, «Accounting and Inflation: Responses to Changing Prices», **The Accountant**, June-July, 1975; Patrick R. A. Kirkman, **Accounting Under Inflationary Conditions**, Ed. II., George Allen and Unwin Ltd., London, 1975; Peirson Graham, «Three Kinds of Adjustments for Price Changes», **The Accounting Review**, October, 1976.

(4) James E. Parker, «Impact of Price-Level Accounting», **The Accounting Review**, January, 1977, s. 69.

(5) Fazla bilgi için bakınız : F.A.S.B. Exposure Draft., op. cit.; Parker, op. cit.; Davidson and Weil, op. cit.

(6) Largent and Livingstone, op. cit., s. 294-295.

bir dağılım gösterdiği varsayılmıştır (7).

- c. Amortismanların düzeltilmesinde esas alınacak yıllar, dönem sonu birikmiş amortisman tutarının, dönemin amortisman tutarına bölümü ile saptanmıştır.
- d. Fiyatlar genel seviyesi kazanç veya kayıplarının saptanmasında dönem başı **net nakdi değerler** ve dönem sonu **net nakdi değerler** esas alınmış ve bu esasa uygun bir düzeltme yaklaşımı izlenmiştir (8). Örneğin, dönem başı net nakdi değerler 100 TL., dönem sonu net nakdi değerler 150 TL. ise; 100 TL.'nin bir dönem boyunca elde tutulduğu, 50 TL.'nin de dönem içinde dengeli bir artış gösterdiği varsayılmıştır.

Bu genel uygulama varsayımlarının ve yaklaşımlarının yanında, faaliyet raporlarından gereksinme duyulan diğer bilgilerin sağlanamaması nedeniyle bazı kestirme uygulama yöntemleri kullanılmıştır. Özellikle satılan malın maliyetinin unsurları ile ilgili bilgilerin elde edilememesi, bizi stokların değerlendirilmesinde «basit ortalama yöntemi»nin (9) kullanıldığı varsayımına yöneltmiştir. Böylece 15 işletmede aynı şekilde uygulanan ve örnek olarak bunlardan birinin Ek I'de sunulduğu düzeltme yaklaşımı içinde yaklaşık sonuçlar elde edilmektedir. Ancak bu, uygulamanın geçersizliği anlamında anlaşılmalıdır. Söz konusu düzeltmeler için gereksinme duyulan tüm bilgilerin elde edilebilmesi ve kullanılması halinde ulaşılabilecek sonuçlarla, bu etüdün uygulama yaklaşımı içinde elde edilen sonuçlar arasında ancak raporlanan bilgilere göre değişmelerin oranında bir fark ortaya çıkabilir, fakat değişmelerin yönünün aynı kalacağı açıktır. Bu nedenle, uygulama sonuçları yaklaşık da olsa, doğru olmak kesinlikle yanlış olmaktan iyidir, anlayışı ile değerlendirilmelidir.

Yapılan düzeltme sonuçlarına göre; 15 işletmeden yedisinin raporlanmış dönem kârları, bu kârın % 1 ile % 163'ü arasında değişen tutarlarda azalış göstermektedir. Dönem kârlarından % 40 tutarında vergi ödeneceği varsayılarak yapılan düzeltmelerde ise, geleneksel muhasebe net kârı ile düzeltilmiş net kâr arasındaki ilişki düzeltilmiş net kârın raporlanan net kârdan, bu kârın % 1 ile % 270'i arasında değişen tutarlarda az olduğu yönündedir. Söz konusu yedi işletmeden altı tanesinde düzeltilmiş dönem kârı, raporlanmış dönem kârının % 49'u ile % 99'u arasında değişmektedir. Bu işletmeler, düzeltme sonuçlarına göre, dönemi yine kârlı kapatmaktadır. Ancak düzeltilmiş dönem kârları raporlanmış dönem kârlarından daha azdır. Yedinci işletmede düzeltme sonuçları ise zarar göstermektedir. Raporlanmış dönem kârı 100 TL. olarak ifade edilebilen bu işletmelerin düzeltilmiş

(7) F.A.S.B. Exposure Draft, op. cit., s. 38.

(8) Kirkman, op. cit., s. 88.

Fiyatlar genel seviyesi muhasebesinin amaçları bakımından varlık ve borçlar, nakdi olanlar ve nakdi olmayanlar diye iki ana gruba ayrılmaktadır. Bunlardan; fiyatlar genel seviyesindeki değişmelerin etkisinden bağımsız olarak tutarları paranın nominal değeri veya sayısı itibarıyla değişmeyen varlık ve borçlar (örneğin; kasa ve bankadaki paralar, alacak ve alacak senetleri, borçlar ve borç senetleri v.s. gibi) nakdi değerler olarak nitelendirilmektedir. Böylece, nakdi varlıklar ile nakdi borçlar arasındaki fark net nakdi değerleri ifade etmektedir. Nakdi değerler dışında kalan diğer finansal tablo kalemleri ise nakdi olmayan değerler olarak nitelendirilmektedir.

(9) Basit ortalama yöntemi, stokların Fiyatlar Genel Seviyesi'ne göre düzeltilmesinde, bir dönemin dönem sonu stokunun o dönemin ortalama fiyatlarından oluştuğunu varsayar.

faaliyet sonuçlarına göre (163) TL. zarar ettiği saptanmıştır. Söz konusu yedi işletme ile ilgili özet bilgiler Tablo I'de görüldüğü gibidir.

İncelemeye konu alınan diğer sekiz işletmeden yedisinin düzeltilmiş dönem kârlarında, raporlanmış dönem kârlarının % 11'i ile % 50'si tutarında artış görülmektedir ⁽¹⁰⁾. Diğer bir işletme ise (100) TL. olarak ifade edilebilen dönem zararı % 77'lik bir azalış göstererek (23) TL.'na düşmektedir. % 40 vergi ödemesi varsayılarak yapılan düzeltmelerde ise düzeltilmiş net kâr tutarları geleneksel muhasebe net kârından bu kârın % 22'si ile % 83'ü kadar daha fazladır. Düzeltilmiş kâr tutarları raporlanmış kâr tutarlarına göre artış gösteren işletmelerle ilgili özet bilgiler Tablo II'de görüldüğü gibidir.

⁽¹⁰⁾ Citybank'ın 3581 işletmede yaptığı araştırmada da benzer sonuçlara ulaşılmaktadır. Nitekim bu işletmelerin % 80'inde, 1977 yılına nazaran 1978 yılında daha çok kâr edildiği, ancak bu kârın önemli bir kısmının gerçek kâr olmadığı ifade edilmektedir. Fazla bilgi için bakınız: «Corporate Profits», The Conference Board, May 1977.

Düzeltilmiş kâr bilgilerinin, raporlanan kâr bilgilerine göre artış görüldüğü bu işletmelerde, izlenen finansman politikası ile düzeltilmiş kâr tutarlarının artışı arasında çok yakın bir ilişki vardır. Gerek enflasyon ortamında nakdi nitelikte borçlanmanın sağlayacağı kazançlardan yararlanma bilinci ile olsun, gerek işletmelerin faaliyetlerinin ve politikalarının bir sonucu olsun, bu işletmelerde yüksek oranlarda borçlanmaya gidilmiştir. Elimizdeki bilgilerle borçlanmanın maliyetleri ve borçlardan sağlanan kaynaklarla elde edilen verimin analiz edilme olanakları bulunamamıştır. Ancak saptanan Borçlar/Öz sermaye oranları oldukça yüksek görülmektedir. Sekiz işletmeden dördünde, borçlar öz sermayenin bir katından daha fazla, ikisinde iki katından, birinde beş ve bir diğerinde 14 katından daha fazla bulunmaktadır. Bu işletmeler, nakdi nitelikteki borçlanma yolu ile enflasyon ortamında elde edilebilecek yararları artırma becerisini göstermişlerdir. Ancak diğer yandan, alınan finansal risk önemli ölçüde artmaktadır. Olası bir ekonomik bunalım halinde, bu işletmelerin devamlılığının tehlikeye düşeceği ile-

TABLO I

Düzeltilmelerden Sonra Kârları Azalan İşletmelerin
Düzeltilmelerden Sonraki Kâr Bilgisinde Saptanan Değişmeler

İşletme	Düzeltilmelerden Önceki Dönem Kârı	Düzeltilmelerden Sonra	
		Dönem Kârı	Net Kâr
1	100	99	99
2	100	85	75
3	100	84	74
4	100	73	66
5	100	66	44
6	100	49	16
7	100	(163)	(270)

ri sürülebilir. Fakat incelememizin amacı bir finansal analiz yapmak değil, ekonomik gerçeklerin finansal tablo bilgilerine yansıtılmasında geleneksel muhasebenin gösterdiği yeterlilikler nedeni ile, düzeltmelerin gerekli olduğu ve bu düzeltmeler sonucunda elde edilen bilgilerin çeşitli işletmelerde raporlanan bilgilere göre ne yönde değişmeler gösterdiğini saptamaktır. Değişmeler araştırma sonuçlarında da görüldüğü gibi, raporlanan bilgilere nazaran olumlu veya olumsuz yönde olabilmektedir. Araştırmanın hipotezi enflasyon ortamında işletmelerin gerçekte daha az veya daha çok kârlı olduğu değil, ancak ekonomik gerçekleri yansıtan bilgilerin raporlanan bilgilerden farklı olduğudur. Bu nedenle araştırma sonuçları hipotezimizi doğrulamaktadır.

Nitekim enflasyonun finansal tablo bilgilerine etkisi :

- Dönemin enflasyon hızına
- İşletmenin varlık, borç ve sermaye bileşimine
- İzlenen yönetim ve finansman politikalarına
- Nakdi varlık ve borçların durumuna

e. Nakdi olmayan varlıkların yaşına ve toplam varlıklara oranına göre değişmektedir (11).

Bu nedenle enflasyonun işletmenin faaliyet sonuçlarına, finansal ve ekonomik yapısına olan etkisini genel bir yargıyla değerlemek olanaksızdır. Amaç işletmelerin gerçek durumlarını görebilmek ve kararlarını daha gerçekçi bilgilere dayandırabilmek, böylece kararların isabetini ve kısa ve uzun vadede verimliliğini arttırabilmek için, enflasyon ortamında ilkelere uygun dahi olsa geleneksel muhasebe uygulamasının yeterli olmayacağını, söz konusu uygulamadan elde edilen bilgilerin yanıltıcı olduğunu sergilemektir. Finansal tablo bilgilerinin yanıltıcı nitelikleri, ancak ekonomik gerçeklerin belli ölçüler içinde olsa bile bu bilgilere yansıtılması ile sağlanabilir.

Sağlanan bu bilgiler, yansıtılmış ekonomik gerçekleri ifade ederken, bunun düzeltmelerin yapıldığı dönem ile sınırlı olduğu hatırlanmalıdır. Diğer bir ifade ile, enflasyon ortamında, geleneksel muhasebenin yıllar iti-

(11) Kirkman, op. cit., s. 110-111.

TABLO II

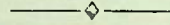
Düzeltilmeden Sonra Kârları Artan İşletmelerin
Düzeltilmelerden Sonraki Kâr Bilgisinde Saptanan Değişmeler

İşletme	Düzeltilmelerden Önce Dönem Kârı	Düzeltilmelerden Sonra	
		Dönem Kârı	Net Kâr
1	100	111	118
2	100	113	122
3	100	120	133
4	100	129	148
5	100	133	155
6	100	133	155
7	100	150	183
8	(100)	(23)	(23)

barıyla sunduğu bilgiler aynı değerle para birimleri ile ifade edilmedikleri için nasıl birbirleriyle karşılaştırılmaları hatalı ise, belli bir dönem için düzeltilmiş finansal tablo bilgilerinin önceki dönemlere ait ve o dönemlerin cari para değerleri ile düzeltilmiş finansal tablo bilgileri ile karşılaştırılması da hatalıdır. Karşılaştırma ancak, önceki dönemlerin aynı yöntemlerle düzeltilmiş finansal tablo bilgilerinin bu dönemin cari para değeriyle yeniden düzeltilmesi halinde gerçekleştirilebilir. Aksi halde yapılan karşılaştırmalardan yanıltıcı sonuçlara ulaşılmaktadır (12).

Sağlanan bu bilgilerden, incelememize esas alınan ve belli ölçülerde ekonomik gerçeklerin yansıtılabildiği dönem kârları tutarları, aslında alışılmışın dışında karışık bir anlam taşımaktadır. Çünkü ulaşılan kâr bilgisi ne gerçekleşen tarihi maliyetler muhasebesi kârıdır, ne de cari anlamda bir kâr bilgisidir. Bu nedenle uygulamanın amacı bilinmediği takdirde, yanıltıcı bir niteliğe sahiptir. Ancak bu bilgi, sermayenin paranın satın alma gücü itibarıyla korunması bakımından ve yaklaşık olarak gerçek kârın tanınması bakımından taşıdığı anlam itibarıyla büyük bir önem taşımaktadır (13). Nitekim tarihi maliyetler muhasebesinde; faaliyet sonuçları ile sadece gerçekleşen nominal kâr ifade edilirken, sermayenin de paranın sayısı veya nominal değeri itibarıyla korunup korunmadığı gözlenebilir (14). Oysa fiyatların artış gösterdiği enflasyon dönemlerinde

üretim faaliyetinde kullanılan varlıkların yeniden sağlanması büyük bir önem taşımakta, fakat tarihi maliyetlere dayalı olarak saptanan kâr rakamları paranın cari satın alma gücü itibarıyla işletmenin böyle bir kabiliyetinin olup olmadığı hakkında bir bilgi vermemektedir (15). Bu nedenle gerek geleneksel muhasebe bilgilerinin, gerek bu bilgilere ekonomik gerçekler yansıtılarak elde edilen düzeltilmiş bilgilerin neyi gösterdikleri kadar, neyi göstermediklerinin de iyice bilinmesi gerekmektedir. Ancak bu koşullarda hatalı ve yanıltıcı yorum, yargı ve kararlardan uzak kalma olanağı vardır. Çünkü ulaşılmış düzeltilmiş kâr tutarları ile geleneksel ilkelere göre hesaplanmış kâr tutarları arasındaki farklar çok önemlidir.

(12) F.A.S.B. Exposure Draft, op. cit., s. 7-8.

(13) Sandilands, «Inflation Accounting», Report of the Inflation Accounting Committee, London, 1975, s. 120.

(14) Ibid., s. 67-82.

(15) Reg. S. Gynther, «Capital Maintenance, Price Changes and Profit Determination», *The Accounting Review*, Oct. 1970, s. 712.

EK — I

X Sanayi A.Ş.'nin Gelir Tablosu Bilgilerinin Fiyatlar Genel Seviyesindeki Değişmelere Göre Düzeltme Yaklaşımı ve Uygulaması

	Raporlanmış Bilgiler (TL.) (000 ilâvesiyle)	Düzeltme Katsayısı	Düzeltilmiş Bilgiler (TL.) (000 ilâvesiyle)
	1977		1977
Net Satış Kârı	125.007		
+ Dönem Amortismanı	18.456		
Toplam	143.463	1.110*	159.244
- Dönem Amortismanı	18.456	2.930**	54.076
Brüt Kâr			105.168
- Toplam Satış ve Yönetim Giderleri	47.266	1.110	(52.465)
+ Fiyatlar Genel Seviyesi Kazanç (veya kaybı)			3.361***
Diğer Gelirler	2.556	1.110	2.837
Diğer Giderler	—		
Dönem Kârı	80.296	(21.395) = (% 27)	58.901
% 40 Vergi	(32.118)		(32.118)
Vergiden Sonraki Net Kâr	48.178	(21.395) = (% 44)	26.783

* : 1977 yılı sonu FGS indeksinin, 1977 yılı ortalama FGS indeksine bölümü ile elde edilmiştir. $\left(\frac{584.8}{12 \text{ aylık FGS İndeksleri toplamı} / 12} = \frac{584.8}{494.4} = 1.110 \right)$

** : Birikmiş Amortismanlar/Dönem Amortismanı oranı ile sabit varlıkların 1972 yılında satın alındığı saptanmış ve 1977 yılı sonu FGS indeksinin 1972 yılı sonu FGS İndeksi ile bölünmesiyle katsayı elde edilmiştir.

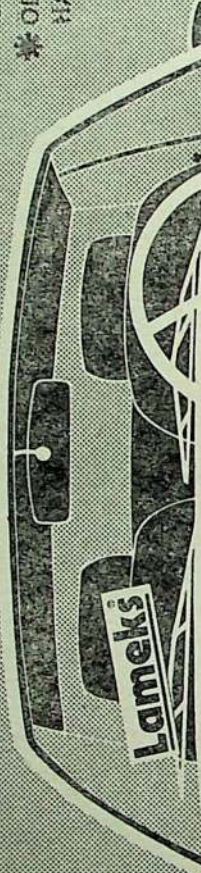
*** : Dönem Sonu Net Nakdi Değerler = 2.823.353 TL.
Dönem Başı Net Nakdi Değerler = 1.742.272 TL. 1.240 2.161 TL.
Dönem İçi Net Değişim = 1.081.081 TL. 1.110 1.200 TL.
Fiyatlar Genel Seviyesi Kazancı = 3.361 TL.

1.240 : 1977 yılı sonu FGS İndeksinin, 1976 yılı sonu FGS İndeksi ile bölünmesiyle elde edilmektedir.

Not : Düzeltmelerde Ticaret Bakanlığı Konjonktür ve Yayın Müdürlüğü'nün Toplam Eşya Fiyatları İndeksi kullanılmıştır.

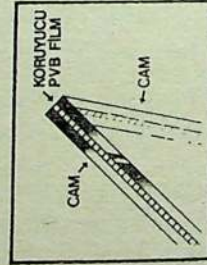
Lamex® oto camları yolda bırakmaz!

- * GİFTİK KALİTE
- * YÜKSEK DARBE MUKAVEMETİ
- * OLCU VE KALIP HASSASİYETİ

POLYİNİLE BUTYRAL (PVB)

CAMLA EN İYİ BİRLEŞEN BİR PLASTİK BAĞLAYICI ELEMANDIR. POLYİNİLE BUTYRAL YİRTİLMEZ, MAZKOPMAZ, ESNEKTİR, KUVVETLİDİR. Lamex, EMNİYETİNİ BÜNYESİNDEKİ ULUSLARARASI STANDART KALINLIKTAKİ PVB FİLM'DEN ALIR.

Sertleştirilmiş oto camları kırılınca bir anda önünüzü göremez, güç durumunda kalırsınız. Anında yumrukları kırıp, durmak için uygun bir yer bulmanız gerekir... ve bu saniyeler içindeki kötü ihtimalleri her sürücü çok iyi bilir. Bundan sonrası ise bir dramdır, hele uzun yoldaysanız. Çok katlı Lamex Oto Emniyet Camları faklidir, Dağılmaz. Önünüzü daima göre bilirsiniz. Dağılmayı camlar arasındaki PVB koruyucu film tabakası önler. Güvenle sürebilirsiniz otonuzu Lamex Çok katlı Lamex Oto Emniyet Camları farklıdır. Dağılmaz. Önünüzü daima görebilirsiniz.

Genel Dağıtım:

Cam Pazarlama A.Ş.

Valikonağı Cad. No. 73 Nişantaşı - İSTANBUL
Tel: 47 06 66 - 46 80 27

Lamex®

ARACINIZDA CAN GÜVENLİĞİ

Cam Pazarlama A.Ş. bir Türkiye Şişe Cam Fabrikaları A.Ş. kuruluşüdür

Banka: 114

ENFLASYONUN GERÇEK YÖNLERİ *

Yazan :
DR. WALTER W. HELLER

Ceviren :
DOÇ. DR. YILDIRIM KILKIŞ

ENFLASYONUN, ulusal ekonomi politikanın bir numaralı düşmanı olması yeni bir şey değildir. Enflasyon, doların dış değerini, para ve vergi politikasını ve ülkedeki işsizliğin ve ekonominin kaderini tayin etmektedir. 1970'lerde biri hafif, diğeri ağır olan iki durgunluk dönemini ve ortalama olarak % 6.3'e varan işsizlik oranını ve % 6 ortalama enflasyon hızını yaşamış bulunuyoruz.

Bizler «istikrarsız üçlünün» meydana getirdiği «kolay olmayan üçgenin» acımasız kurbanlarıyız. 30 yıldan beri, barış döneminin talebi yöneltmeye dönük modern politikaları, ABD ekonomisini tam istihdama ulaştırdığından; Keynesyen ekonomistler, tam istihdamın, fiyat istikrarının ve ekonomik tercih serbestliğinin bir arada yaşayıp yaşamıyacağından endişe etmeye başlamışlardır.

Güçlü ve örgütlenmiş üretici grupları -etkili birlikler, oligopol teşkil eden işadamları ve politik bakımdan baskılı çiftçiler- karşısında

(*) **Dergi'nin Notu** : Bu yazı, «Wall Street Journal 1979»dan Dow Jones and Co. tarafından alınan izin üzerine yayımlanmaktadır. Dr. W.W. Heller, Başkan Kennedy ve Johnson'un zamanında Ekonomik Danışmanlar Kurulu Başkanı idi. Wall Street Journal'ın yazarlarından. Halen Minnesota Üniversitesi'nde ekonomi profesörüdür.

ekonomistlerin cevabı karamsardı. Ekonomik pastadan daha fazla pay isteyen gruplar karşısında, artan verimliliğin bu istekleri karşılaması çok şüpheliydi. Bu nedenle bir şeylerin dengeyi bozması zorunluymdu.

Ya tam istihdam, makul bir fiyat istikrarını muhafaza edebilmek için ekonomik durgunluğa yol açacak; veya fiyat istikrarı enflasyona yol açarak tam istihdamı sağlayacak; veya ekonomik tercih serbestliği ücret-fiyat kısıtlamalarına veya kontrollerine yol açarak tam istihdam ile makul bir fiyat istikrarını bağdaştıracaktı.

1940'ların sonlarında «dikensiz gül olmaz» diyen ekonomistlerin sezgileri, modern ekonominin temel iklimine parmak basmıştı. Şöyle ki, yüksek istihdamı sağlarken hem alçak enflasyonu, hem de kontrolsüz bir ekonomiyi sağlamak. Bu sezgilerin tahmin edemediği durum -özellikle 1961-1965 dönemindeki kalkınma ve hızlı prodüktivite gelişmeleri emeği de, iş âlemini de memnun etmişti- dolayısıyla yüksek istihdam ve yüksek enflasyon 1970'lerde devam etmiş ve dikensiz güllere kavuşmuştu.

Para politikasına önem verenler (moneter sistem taraftarları) için, iklimin cevabı çok basitti: Tedavüle para çıkarılması... Devletin açıklarını azaltmak ve para arzını yavaşlatmak suretiyle enflasyon giderilecekti. Fa-

kat şu üç hususu açıklamıyacaklardı:

A — 1975'den 1978'in başlarına kadar olan 3 yıllık ekonomik durgunluk dönemindeki ortalama % 7.5'i bulan işsizlik oranı ve normal üretim kapasitesinin % 79'unu bulan üretim faaliyeti, enflasyonun hızını kesmeye neden yetmemiştir?

B — Gayri Safi Milli Hasıla'dan 200.000 milyon dolarlık kayıba karşılık enflasyon hızından yüzde bir eksilmeyi sağlayan ekonomik incelemelere ve önerdikleri sıkı para politikasına rağmen, enflasyonun yıllar süren ekonomik durgunluğa meydan vermesi nasıl açıklanabilir?

C — Ekonomik disiplin bakımından mükemmel bir örnek olan Federal Almanya'nın, Amerika'dan çok daha düşük bir enflasyon hızını, son 4 yılda daha fazla para arzı ve daha büyük bütçe açıklarıyla (örneğin, 1978'de GSMH'nin % 4'üne karşı, ABD'nin % 0.5) sağlayabilmesi nasıl açıklanabilir?

Moneter sistem taraftarları yorgunluktan morarınca kadar uzun dönemli ilişkiler ve durgunluklar uygulayabilirler, fakat gerçek dünyada enflasyonu besleyen ve devam ettiren kurumsal ve politik güçlerle başedemezler.

Akıllanmanın Başlangıcı

Daha ziyade kurumsal ve pragmatik görüşlü olanlar —yani kendine daha az güveni olanlar— şöyle düşünebilirler: «Enflasyonun anatomisini inceliyerek, kurumsal yapımızın veya para politikasının ulaşamayacağı dış güçlerin ve talebi para arzını kırmak suretiyle yavaşlatmanın etkilerini görelim.» Bu görüş, sonuca ulaştıracak cevabı teşkil etmezse de, para perhizi ekonomisine yeni seçenekler hazırlamak suretiyle, akıllanmanın başlangıcı sayılabilir.

Moneter görüşe bağlı olmayan bir kimse, Almanların enflasyona karşı sağlam bünyesel ve kurumsal sa-

vunmaları olduğunu farkedecektir. Çünkü Almanlar, geçmişteki enflasyon yaralarıyla, çok harcayan ve az tasarruf eden 22-30 yaş grubunun Alman nüfusunun beşte biri olmasıyla —bu grup Amerika'da nüfusun dörtte biridir— değerlendirilen DM'in düşük ithal fiyatı anlamına gelmesiyle ve çünkü işveren, işçi ve devlet arasındaki işbirliğinin kabaca da olsa yıllık bir anlaşma zemini hazırlamasıyla, bu sonucu elde etmektedirler. Almanya'nın koşulları içinde etki oranı —yani para arzındaki kısıtlamaların hangi ölçüde daha yavaş kalkınma ve daha düşük enflasyon— Amerika'ya nazaran daha olumlu görülmektedir.

Carter Programı, ABD'nin etki oranını arttırmak için, para-vergi kısıtlamalarıyla talep enflasyonu, ücret-fiyat kısıtlamalarıyla maliyet enflasyonunu yavaşlatmaya gayret etmektedir. Bu programın hedefi, fiyatları kovalayan ücretler ve ücretleri kovalayan fiyatlar döngüsünü bozmaktır.

ABD enflasyonunu daha yakından tanıyabilmek için, bu enflasyonun yapısını şöyle inceleyelim: (1) Sınırlı bir süre içinde fiyat düzeylerini etkileyen özel faktörler ile (2) Fiyat-ücret helezonunu birbirinden ayıralım.

Elimizdeki 1977 ve 1978'e ait son tüketici fiyat indekslerinden (TFİ) başlarsak şu durumlar saptanacaktır;

— 1977'de fiyatlar % 6.8, 1978'de ise % 8.9 yükselmiştir. Aradaki fark yaklaşık olarak % 2'dir.

— TFİ'ndeki en hızlı artışları teşkil eden üç dilim, ne de onu takip eden enflasyona bağlıdır. Şöyle ki; gıda maddeleri fiyatları 1978'de, 1977'ye nazaran % 3 daha hızlı artmıştır (% 11'e karşı % 8). Ev sahiplerinin finansman maliyetleri, vergiler ve sigorta —esas olarak ipotek faiz hadlerinin yükselmesiyle artmıştır— yaklaşık olarak % 5 daha hızlı yükselmiştir (% 16'ya karşı % 11). Kul-

lanılmış otomobil fiyatları ise % 15 artış farkı göstermiştir.

— Bu üç dilimin oluşturduğu kötü faktörleri saymazsak, Tüketici Fiyat İndeksleri'nin geri kalan kısmının 1978'de % 7.3, 1977'de % 6.3 arttığını görürüz. Bu % 1'lik artış, ücret-fiyat veya fiyat-ücret helezonunun artışı ile ilgili ilk yaklaşımı sağlamaktadır.

Ücret artış indekslerinin ve GSMH deflatörünün incelenmesi de, temel enflasyon hızı ile ilgili benzer sonuçlar verecektir:

— Saat ücretlerinin ve nezaretçi olmayan işçilerin üretim maliyetinin genel bir ölçüsü olan ortalama saat başına ücret indeksi, 1977'de % 7.5 iken, 1978'de % 8.3 olmuştur. (1978 düzeyleri, ikinci, üçüncü ve dördüncü üç aylık dönemlerin ortalamasına göre tahmin edilmiştir.)

— Bütün işçileri kapsıyan ve yalnız çıplak ücretleri değil, yan ödemelerin ve işverene düşen bordro vergilerini de içine alan, saat başına ücret artışları 1977'de % 8.1 iken, 1978'de % 9.1'e yükselmiştir.

— Tarım dışı faaliyetlerin ürettiği mal ve hizmet fiyatlarının indeksi sayılan özel tarım dışı fiyat deflatörü 1977'de % 5.9'dan 1978'de % 7.2'ye yükselmiştir.

Yaklaşık % 1 olan fiyat-ücret helezonunun bu artışının sebebi nedir? Yaklaşık olarak yarısı, asgari ücretteki % 15 artıştan ve bordro vergilerinin 1978'deki sıçramasından ileri gelmiştir. Emek piyasalarındaki daralma, muhtemelen bu artışın üçte birinin nedenidir. Geri kalan payı da; (A) doların devalüasyonu dolayısıyla fiyat artışlarına olan baskı ile (B) ücret tespiti işlemindeki resmi ve resmi olmayan artışların ücretlere katkısının fiyatlara yansımaları oluşturmaktadır.

1979'da ücret ve fiyat cepheleğinde ne gibi gelişmeler bizi beklemektedir? İlk önce, incelediğimiz üç indekse bakalım:

— Geçen yıl, asgari ücret artışının etkisi massedildikten sonra, saat başına ücret indeksi ile ölçülen ücret enflasyon hızı, % 7.5'e kadar yavaşlamıştı. Bu yılın asgari ücret artışı —geçen yılın % 15'ine karşılık % 9— bu hızı pek az etkiliyecektir. Ücret kısıtlaması programı ve ona yardımcı olan, yılın ikinci yarısındaki işsizlik artışı göz önünde tutulursa, 1979'da saat başına ücret artışının % 7.5 dolaylarında kalması beklenmelidir.

— Özel yan ödemeler ve bordro vergileri artışı, saat ücretlerinin artışına yaklaşık % 1 eklenecektir. Bu durumda saat ücretlerinin artışı % 8.25 ile % 8.5 arasında olacaktır.

— Özel tarım dışı deflatöre bu durum nasıl etki yapacaktır? 1965-1971 döneminde deflatörün yüzde artışı, saat başına ücret artışlarından % 2.5 az olmuştur. 1976-1978'de bu fark ortalama % 2 idi. Buna göre özel tarım dışı deflatörün, yıl sonundan yıl sonuna % 6.5 ile % 6.3 artacağı hesaplanabilir. (Veya yaklaşık yıllık artış % 7.5 dolayında olacaktır.)

Tekrar Tüketici Fiyat İndeksi'ne dönersek, tarım dışı deflatörle açıklanan temel enflasyon oranına, gıda maddeleri ve ithal malı petrol fiyatlarıyla, ipotek faiz hadlerinin de eklenmesi gerekecektir. İthal malı petrol fiyatlarının programlanan artışı, tüketici fiyat indeksini yıl içinde % 7'ye getirecektir. Eğer gıda maddeleri fiyatları da % 7 artarsa, hiç bir yükselme olmayacaktır. Gıda maddeleri fiyatlarını tahmin etmek oldukça güçtür ve bu yılki artışın ne olacağı hakkında elimizde halen hiç bir bilgi yoktur. Eğer inşaatın gelişmesi durur, ekonomik durgunluk başlarsa ve ipotek faiz hadleri yavaşlar ve ev fiyatlarının artışı gecikirse, tüketici fiyat indekslerinin artışı 1979'da % 7'den az olacaktır. (Buna rağmen yıllık gelişme yüzde yarım daha fazla olabilir.)

İyimser Tahminler

Bu fiyat projeksiyonları, tahminlerin iyimserlik sınırındadır. 1979 başındaki ekonomik durumun (asgari ücretin, bordro vergilerinin, ithal fiyatlarının, et fiyatlarının ve ipotek faiz hadlerinin artışları) gösterdiği enflasyonist güçleri de kapsayan bu projeksiyonlar, yıl içinde değişebileceği gibi, Carter'in ücret-fiyat programı da yıl içinde kendini hissettirecektir.

Enflasyonla ilgili rakamları incelemek hiç bir ebedi gerçeği ortaya koymaz. Fakat enflasyonun tek boyutlu basit bir problem olmadığı konusunda bizi uyarır. Bu inceleme, bazıları devamlı, bazıları geçici olan bir sürü «güç»ün varlığını ortaya koyar. Enflasyonu, işe ve verimliliğe önemli

maliyet yüklemesi yapmadan kontrol altında tutmayı ümit ediyorsak, onunla çok ve çeşitli silâhla mücadele etmek zorundayız.

Bu zorunluluk, daire şeklinde gelişen enflasyona karşı ücret-fiyat kısıtlamaları, para-vergi kısıtlamalarıyla talebin azaltılması; hükümetin serbest rekabeti teşvik eden masraflı uygulamalarını düzenlemesi; bordro vergilerinin, asgari ücret yükselmelerinin ve tarım destekleme fiyatlarının yeniden ele alınması anlamına gelmektedir. Bu zorunluluk aynı zamanda, parasal kısıtlama yöntemleriyle soruna basit bir çözüm yolu arayanlara, veya devletin bütçe açıklarına son vermek isteyenlere, yahut enflasyona karşı dualarımızla kontrol ve çözüm önerisinde bulunanlara karşı direnme demektir.

ULUSAL
BANKACILIKTA

15 YIL

TÜRK DIŞ TİCARET BANKASI

"bankacılıkta uzmanlık"

İstanbul Şubesi
Cumhuriyet Cad. 199 201 Harbiye, İst.
Telefon: 465150/54

Beyoğlu Şubesi
İstiklal Cad. 154 156 Beyoğlu, İst.
Telefon: 492045

Şişli Şubesi
Şişli Meydanı 352 Şişli, İst.
Telefon: 484092

Ankara Şubesi
İsmir Cad. 18 Yenikapı, Ankara
Telefon: 191 06

İzmir Şubesi
Cumhuriyet Bulvarı 90 İzmir
Telefon: 12 06 06

Yeni bankacılık Garanti Bankası'nda

Yeni bankacınız, bankacılığın
bir hizmet kurumu olduğuna inanıyor.
Ve yeni bankacılık yeni hizmetler vermektir,
bunu da biliyor.

Garanti Bankası, yılbaşından bu yana sizlere yeni hizmetler getirdi:

Çocuk Kulübümüz ilk kez
şube içi video ve film gösterilerinden
başka, aile bütçesine katkıda
bulunmak üzere, alışverişlerde
%10 indirim imkânı da getirdi.
Şimdilik Kulübümüz İstanbul,
Ankara, İzmir, Adana ve
Gaziantep'te faaliyet gösteriyor.
Ayrıca, çocuk dergimiz ve
kumbaramız da var.

Yurt dışındaki çalışanlarımıza
seslenmek, onların sorunlarını
duyurmak için,
Garanti Gazetesi'ni
çıkartıyoruz. Şubelerimize
başvuranlar, yurt dışındaki
yakınlarına gazetemizde mesaj
gönderebiliyor.

Çocuk Yılı nedeniyle, yurt dışındaki
işçilerimizin çocukları arasında
yaptığımız ödüllü bir yarışma sonucu
açtığımız **Resim Sergisi** ile, sanat
faaliyetlerini sürdürüyoruz.

Tarım Programı çiftçi ve
köylülerimize hizmet sunuyor.
Bu programda, ilk olarak üç elkitabı
yayın ediyoruz. Ayrıca, tarımla ilgili
sorularınızı da uzmanlarımız
cevaplandıracağız.

Her şubemizde bulunan
"Yeşil Yoncalı" elemanlarımız,
müşterilerimizin bankacılık ve
özellikle emeklilerin, emeklilikle
ilgili sorunlarını çözmeye çalışacak.

Size yakın olan Garanti Bankası,
tüm banka işlemlerinin yanı sıra,
Garanti Çeki'yle de hediye seçme
güçlüğünü ortadan kaldırıyor.

Garanti Bankası, bankacılıkta
yeni örnekler vermeye devam edecek.

**TÜRKİYE
GARANTİ
BANKASI**

"yeni bankacınız"

yurt içinde ve dışında
büyük çapta

YOL
KÖPRÜ
BARAJ
KAZIK TEMEL
RIHTIM İSKELE KIZAK
FABRİKA
SANTRAL
SU ALTI
İNŞAATLARI

ENKA
İNŞAAT VE SANAYİ A.Ş.

Enka Hanı Balmumcu Şevki Bey Sok. İST
Tel. 66 2215 Tlx. 22 639 Pima - TR

EURO - PAZARLAR VE TÜRKİYE

DR. İHSAN ERSAN

ULUSAL paraların ulusal sınırlar dışında oluşturdukları bütünlüştürmüş bir para ve sermaye sistemi olarak tanımlanan Euro-pazarlar 1973 sonrası petrol fonlarının da sisteme girişiyle büyük boyutlar kazanmışlardır. Yaklaşık \$800 milyar büyüklüğündeki bu pazar ödemeler sıkıntısı çeken pek çok petrol üretmeyen gelişmekte olan ülkenin giderek artan bir biçimde başvurdukları bir kaynak olmuştur. Çalışmanın amacı Euro-pazarları tanıtmak ve ülkemizin bu pazarlardaki girişimlerini ve gelecekteki beklentilerini incelemektir.

Pazarın Özellikleri

1950'li yılların ilk yarısında Brown Shipley adındaki bir İngiliz bankacısının ulusal sigorta şirketlerini ikna ederek Amerikan bankalarındaki mevduatlarını kendi bankasına yatırtması gerçekte Euro-pazar öyküsünün başlangıcını oluşturmaktadır (1). Daha sonra iki Sovyet bankasının benzer biçimde mevduatlarını Amerikan bankalarından çekip daha yüksek faiz veren Avrupa bankalarına yatır-

maları öyküyü belirgin kılan bir gelişim olmuştur.

1973 sonrası «petrol zengini» Araçların petrol dışsatımından sağladıkları gelirlerinin büyük bölümünü Euro-pazarlara yönelmeleri, bu pazarların gelişimine yeni boyutlar kazandırmıştır.

Uluslararası pazarlardaki hızlı değişim ve gelişim süreci zaman için çeşitli borçlanma araçlarını ortaya çıkarmıştır. Bu araçların başlıcaları şunlardır; Mevduat Belgeleri (Certificates of Deposits), Euro-ticari Senet (Euro-commercial Paper), Euro-kredi (Euro-credit), Euro-tahvil (Eurobond) ve Dalgalı Borç Senedi (Floating Rate Certificates of Deposits).

Bu finansal araçlar arasında en önemlileri Euro-kredi ve Euro-tahvildir. Yapısal olarak Euro-kredi dalgalı faiz temeline dayalı orta ve uzun süreli bir borçlanma aracıdır. Euro-tahvil ise sabit faiz bazına dayalı uzun süreli bir taşınır değerdir.

Uluslararası finans yazınında sözü edilen iki finansal araç pazarın tümüyle kendilerine özgü çalışma biçimleri olan alt bölümlere ayrımında bir ölçüt oluşturmaktadır.

Euro-kredi pazarı bir dönüşümü simgelemektedir. Pazarda etkin olan uluslararası bankalar kısa süreli mevduatları gereksinim duyanlara orta ve uzun süreli kredi olarak sunmaktadırlar. Açılan kredilerin kaynağı ulusal sınırlar dışındaki döviz mevduatlarıdır ve pazardaki aracı kuruluşlar bu mevduata bir faiz ödemek durumundadırlar. Bu amaçla çoğu kez temel alınan faiz oranı LIBOR olarak adlandırılan Londra bankaları arasında mevduata ödenen faiz oranıdır.

Son yıllarda Orta ve Uzakdoğu yeni finansal merkezlerinin önem kazanmaları SIBOR ve KIBOR kavramlarını gündeme getirmiştir.

SIBOR Uzakdoğu'da önemli bir finansal merkez olan Singapur'da, KIBOR ise Ortadoğu'da canlı bir mer-

(1) Padraic Fallon, «Introduction to the Euromarkets», **International Management Supplement**, (December 1976), s. 3.

kez olan Kuveyt'de bankalararası mevduata ödenen faiz oranıdır.

Uluslararası bankalar bu fonları kredi olarak sunarken, müşterilerinden mevduata ödenen faizin üstünde ek bir faiz isteminde bulunmaktadır. Borç alınan kredi değerliliğine göre değişen bu ek faize «Spread» denmektedir.

1973 sonrası hızla gelişen Euro-kredi pazarı geçtiğimiz yıl sonunda \$ 66 milyarlık bir büyüklüğe ulaşmıştır (2).

Aynı dönem içinde borçlanmanın temel koşullarında da köklü değişimler gözlenmiştir. Örneğin uluslararası bankaların borçlananlardan istedikleri ortalama spread'ler 1975 sonundaki % 1.25'den, 1978'de % 0.87'e ve içinde bulunduğumuz yılın ilk üç ayı sonunda yüzde 0.85'e düşmüştür.

Pazarda gerçekleştirilen kredilerin sürelerinin borçlular yararına bir gelişimle uzadıkları gözlenmektedir. OECD kaynaklarına göre 1975 sonunda 5 yıl 6 ay olan ortalama süre 1978 sonunda 6 yıl 11 ay olmuştur.

Benzer şekilde Euro-kredilerin tutarları da pazarın gelişimi ile orantılı olarak değişmektedir. 1960'lı yıllarda \$ 50-100 milyonluk krediler yankı uyandırır iken, bugün \$ 1 milyarlık «jumbo-krediler» kanıksanır olmuştur.

Borçlanmanın temel koşullarında gözlenen bu gelişmeler borçlanmayı kolaylaştırmakta ve Euro-kredi pazarının giderek bir «borçlular pazarı» (borrowers market) haline dönüşmesine neden olmaktadır.

Pazara borçlanma amacıyla çıkan ülkelerin kredi değerliliklerinin belirlenmesi uluslararası bankacıların üzerinde önemle durdukları bir konudur ve IMF bu alanda tartışmasız bir etkinliğe sahiptir.

Euro-pazarların ikinci temel bölümü olan Euro-tahvil pazarı kredi değerliliği yüksek borçlulara açık bir

pazardır. Bu olgunun temel nedeni pazardaki yatırımcıların büyük ölçüde bireylerden oluşmasıdır. Bireysel yatırımcılar doğal olarak yatırımları için riskten kaçınmayı amaçlamaktadırlar. Bu nedenle gelişmekte olan ülkelerin pazarda başarı şansları oldukça sınırlıdır.

Türkiye'nin Euro-pazarlardaki Borçlanma Girişimleri

Ülkemizin genelde Euro-pazarlarda oldukça sınırlı sayıda ve etkin olmayan girişimleri olmuştur. Biri tahvil ihracı biçiminde olmak üzere 11 girişim ve bunun sonucunda sağlanan 1161.1 milyon dolar Türkiye'nin bu pazarlardaki etkinliğini simgelemektedir. 1974 - 77 arası petrol üretmeyen 32 gelişmekte olan ülkenin pazardaki toplam borçlanmalarında ülkemizin payı yalnızca % 1.84 dolaylarındadır.

Kaldığı 1975 Ekimindeki BOTAS kredisine değin sözkonusu girişimlere tipik birer Euro-kredi borçlanmaları olarak bakmak oldukça tartışmalıdır. Örneğin Türkiye Sınai Kalkınma Bankası'nın her üç borçlanmasında da Dünya Bankası'nın bir yan kuruluşu olan Uluslararası Finansman Kurumu (IFC) bir ticari banka gibi hareket ederek yönetim grubuna 5'er milyon dolar ile katılmıştır. Sözkonusu girişimler arasında geçtiğimiz yılın son aylarında gerçekleştirilen T.C. Merkez Bankası kredisi oldukça ilginçtir.

Bu kredide büyük ölçüde Libyan Arap Foreign Bank'ın çabaları ile düşük bir ek faiz (spread) sağlanmıştır. Türkiye'de bu kredi ile ilk kez spread'lerde % 1'lik «psikolojik baraj»ın altına düşmüştür. Bu göstergiyi Türkiye'nin uluslararası para ve sermaye pazarlarında kredi değerliliğinin yüksek oluşundan çok Libya hükümetinin dostane tutumuna bağlamak yerinde olacaktır. Bu girişimde T.C. Merkez Bankası'nın Euro-pazarlara ilkbaşvurusunda Libyan Arap Foreign Bank güvencesine gereksinim duy-

(2) *Financial Market Trends*, OECD, April 1979, s. 2.

ması ayrıca üzerinde düşünülmesi gereken bir olgudur.

Euro-tahvil pazarındaki tek deneyimde ise başarılı olduğu pek söylenemez. Türkiye Petrolleri A.O. tahvillerinin satışında güçlüklerle karşılaşmış ve tahvillerin büyük bir bölümü yönetim grubuna katılan bankaların portföylerinde kalmıştır. İhracın teknik koşullarının yanısıra bu başarısızlığa yol açan temel etmen Euro-tahvil pazarının genel yapısıdır. Euro-tahvil pazarı büyük ölçüde kredi değerliliği yüksek «birinci sınıf borçlulara» (prime borrowers) açık tutucu bir pazardır. Bu bakımdan kredi değerliliği oldukça tartışmalı olan ülkemize ait bir ihracın başarı şansının başlangıçta az olduğunu kabullenmek yerinde olacaktır.

Türkiye'nin Gelecekte Euro-pazarlardan Borçlanma Olanakları

Ulusal sınırlar dışında oluşan uluslararası para ve sermaye sisteminde borçlanabilme her şeyden önce yeterli bir kredi değerliliğine bağlıdır.

Ülkemiz açısından kredi değerliliğinin kazanılması yolundaki ilk adım geçmişteki yanlış uygulamalar sonucu oluşan borç faturasının dengelenmesidir. Gerçekten de kısa sürede ülkemizin uluslararası finansal pazarlardan yararlanabilmesi, mevcut oldukça büyük boyutlara ulaşmış borç olgusuna bağlı bulunmaktadır.

Ülkemizin toplam dış borçları 1978 yılı sonunda \$ 14.086 milyara ulaşmış durumdadır. Bu tutar içinde kredi sözleşmelerinin imzalanmış olmasına karşın henüz kullanılmamış olan toplam \$ 4.451 milyarlık bir kredi olanağı yer almaktadır. Bu da hesaplamaya katılınca toplam \$ 19.125 milyar olmaktadır. Söz konusu borçların faizinin de dikkate alınması ülkenin borçlarını geçtiğimiz yıl sonu itibarıyla \$ 25.123 milyar gibi ür-

kütücü bir boyuta ulaştırmaktadır.

Aynı yılın dışsatımının yaklaşık 11 katına eşit olan bu tutar, ülkemizin dünyanın en ağır borç yükü altındaki üç ülkesinden biri olduğunu simgelemektedir. Ayrıca yıl içindeki yoğun borç erteleme girişimlerine karşın bu borçların % 48.7'si kısa sürelidir.

Öte yandan, ülkemize ekonomik yardımın biçimlendirildiği Paris doruğu sonrası borç erteleme ve kaynak sağlama girişimleri hız kazanmış ve de özellikle % 2,3 milyar tutarındaki DÇM borcunun 7 yıl süreli bir erteleme programı doğrultusunda devlet borcu haline dönüştürülmesi, kredi değerliliğinin kazanılması yolunda olumlu bir gelişim olmuştur.

Ülkemizin uzun dönemde uluslararası finansal pazarlardan yararlanma olanakları incelemede ikili bir yaklaşım temel alınmıştır.

Borçlanma koşullarını temel alan ilk yaklaşım iki göstergeye dayanmaktadır; uluslararası bankaların mevduata ödedikleri faize ek olarak müşterilerinden istedikleri üste (spread) ve kredinin süresi.

Borçlanmanın sözü edilen iki koşulu temel olarak 1975 sonrası uluslararası finansal pazarlardaki tüm girişimler sonucunda, ülkemiz için tartılı ortalama spread (weighted average spread) 1.516 ve ortalama süre (average maturity) ise 5 yıl dolaylarında bulunmuştur.

Bu bulgulara göre Türkiye, uluslararası finans çevrelerinin önde gelen yayın organı Euromoney'in 91 ülkeyi içeren değerlendirme sisteminde üç yıldız değerindeki 15 ülke arasında yer almaktadır.

Öz olarak orta sınıf kredi değerliliğindeki bir ülke görünümü veren bu bulguda, 1978 yılı sonlarında gerçekleştirilen T.C. Merkez Bankası kredisi özel bir pay sahibi olmuştur.

Ülkemizin kredi değerliliğini belirlemeye yönelik ikinci aşamada dinamik bir yaklaşım izlenmiş ve beş

yıllık bir zaman kesiti içinde nicel ve nitel etmenlerdeki olası değişme ve gelişmelerin kredi değerliliği üzerindeki etkileri incelenmeye çalışılmıştır.

Nicel etmenler, bir diğer anlatımla ekonomik göstergeler arasında Borç Karşılama Oranı (Debt Servicing Ratio) özel bir öneme sahiptir.

Yıllık borç taksidi ve faiz yükümlülüğünün, dışsatım ve faktör dışı gelirler toplamına bölümünü ifade eden bu oranın IV. Plan döneminin başlangıcındaki % 41.1'den, 1980'de % 45.1'e, 1981'de % 55.15'e ve planın son yılı olan 1983'de % 54.5'e ulaşması beklenmektedir.

Ertelene programının kapsamı durumunda ise sözkonusu oran, plan döneminin sonunda % 69.72 gibi ürkütücü bir boyuta ulaşmaktadır.

Dinamik yaklaşımın ikinci aşamasında nitel etmenler devreye girmekte ve özellikle ülkedeki politik görünüm değerlendirmede önemli olmaktadır. Bu konudaki ülkemizdeki gelişmeler ne yazık ki umutlu olmayı güçleştirmektedir.

SONUÇ

Özetle ülkemizin uluslararası finansal pazarlardaki girişimleri son derece sınırlı olup, etkin olmaktan oldukça uzaktır. 1973 sonrası petrol fonlarının da sisteme girmeleri ile olağanüstü boyutlar kazanan bu pazarlardan şimdiye dek yalnızca \$ 1161.1 milyonluk bir kaynak sağlanabilmesi bu savı kanıtlamaktadır. Petrol üreticisi olmayan pek çok gelişmekte olan ülkenin yalnızca bir yılda Euro-pazarlardan bu tutarın çok üstünde borçlanma olanakları buldukları anımsanınca, pazar ile diyalog kopukluğu kendiliğinden ortaya çıkmaktadır.

Ülkemizin uluslararası pazarlardan etkin bir biçimde yararlanmasının kökeninde kendine özgü bir çalış-

biçimi, yapısı, ilkeleri ve dinamizmi olan bu pazarları yeterince tanımanın yanısıra geçmişte başvuru olan yanlış borçlanma modelleri yatmaktadır. Özellikle uluslararası finansal pazarları zorlayarak, ülkemizin kredi değerliliğini büyük ölçüde zedeleyen DÇM uygulaması bunların başında gelmektedir.

Ülkemizin gelecekte uluslararası finansal pazarlardan daha etkin bir biçimde yararlanması olanaklıdır. Bu savın kökeninde bir yerde pazarın yapısal gelişimi yatmaktadır.

Özellikle 1973 sonrası petrol fonlarının sisteme katılmaları ve de uluslararası bankalar arasındaki yoğun rekabet uluslararası pazarları bir «borçlular pazarı» (borrowers market) haline dönüştürmüştür. Bu gelişim; tutar, ek faiz (spread) ve süre olmak üzere borçlanmanın temel üç koşulunda borçlular yararına değişimlerde gözlenmektedir.

Önümüzdeki yıllarda uluslararası pazarların bu genel görünümünde fazlaca bir değişiklik beklenmemektedir. Özellikle Euro-kredi pazarının ödemeler açıkları veren gelişmekte olan ülkelere zorunlu ilgisinin devamı beklenmektedir.

Kredi değerliliği daha yüksek borçlulara açık tutucu bir pazar olan Euro-tahvil pazarındaki beklentiler ise fazlaca iyimser değildir. Uluslararası tahvil pazarının ikinci temel bölümü olan yabancı tahvil pazarı ise, ülkemiz açısından, daha gerçekçi bir kaynak durumundadır.

Öte yandan uluslararası finansal pazarlardan etkin bir biçimde yararlanabilme ulusal ekonominin dışı açılmasını zorunlu kılmaktadır. Dış açılma ise kurumsal yapıda köklü düzenlemeleri gerektirmektedir. Bu tür düzenlemeler arasında kambiyo ve ulusal bankacılık sistemini düzenlemeye yönelik olanlar yaşamsal bir öneme sahiptir.

YAPI ve KREDİ BANKANIZ

Türkiye'nin her iline yayılmış
576'yi aşkın
şubesi ile sizlere
daima en iyi ve en yeni
Bankacılık
hizmetlerini
sunmaktadır.

YAPI ve KREDİ BANKASI
Daima en iyi hizmet

nebatî yağ sanayiinde
yıkama maddelerinde **öncü.**

60 yılı aşkın tecrübe...
uzman kadro. **Turyag**

Türkiye Yağ ve Mamulâtı A.Ş. İZMİR

EUROMONEY

ULUSLARARASI ÖDEMELERDE DENGE ARAYIŞI

DERLEYEN : HÜLYA KABAALIOĞLU

BUGÜN yürürlükte olan, uluslararası para sistemi değil de daha çok bir uluslararası anlaşmalar dizisi olarak tanımlanabilir. Bretton Woods sisteminin sürekli istikrarı, rezerv merkezinin ekonomik üstünlüğünü korumasını, özellikle de anti-enflasyonist politikalar yoluyla para (dolar) değerinin korunmasını zorunlu kılmıştır. İlk yıllarda bu koşul kolaylıkla karşılanmış olsa da, sonradan oldukça güçleşmiştir.

Batı Avrupa ve Japonya savaştan sonra büyük ölçüde Amerika'nın yardımı ile durumunu düzeltirken, Birleşik Devletler'in ekonomik durumunda, daha doğrusu genel üstünlüğündeki kaçınılmaz düşüşün bir sonucu olarak sistemdeki dengesizlikler derinleşip daha sürekli bir hal almış, ama sistemin ayarlama mekaniz-

ması kullanılmaya kullanılmaya felç olmuştur. ABD dışındaki ülkelerde uygun oranlarda ve uygun yönde yapılan döviz kuru ayarlamalarını, gerekli sayıda gerçekleştirmek, artık olanaksız hale gelmiştir.

ABD'nin bankacı rolünden vazgeçmeden döviz kuru oyununda diğer oyuncularla aynı kuralları benimsemesi şeklinde nitelendirebileceğimiz bir tutarsızlık, sistemin rezerv parasını ortadan kaldırmıştır.

Bununla beraber, şimdi ABD'nin altınla bağıni koparmasından sekiz ve doların genel dalgalanmaya bırakılmasından altı yıl sonra, bugünkü rejimi değerlendirmeye çalışmanın zamanıdır.

Eğer döviz kuru hareketlerinin genel olarak uyum sağladığına ve ulusal kur politikalarının etkin bir ortam yarattığına ilişkin küçük belirtiler görülebilseydi, döviz kurlarının devamlı olarak değişmesine tahammül etmek mümkün olurdu. Böyle belirtiler vardır, ama çok zayıf olduklarını söylemek yerinde olacaktır. İkiz şeytan-

(*) Gordon Richardson, The IMF Essay, The Pursuit of Equilibrium, Euro-money Ekim 1979. **Not** : Bu yazı, İngiltere Merkez Bankası Başkanı Richardson'un, Belgrad toplantısı dahil, çeşitli toplantılarda yaptığı konuşmalardan derlenmiştir.

lar, «işsizlik ve enflasyon» azalmadan gelişmektedir; yerli sanayii koruma siyasetinin tehdidi sürmektedir; ekonomilerin güçlü ve zayıf, dış ödemelerde fazla veren ve açık veren kutuplara ayrılması azalmamış, aksine daha da artmıştır.

Kısa Süreli Baskılar

Gerçekten konuya ilişkin olarak politika saptayanların çok azının döviz kuru hareketlerini ya sadece zararlı veya sadece daha temel gelişmelerin belirtileri olarak kabul edeceğini sanırım. Onun yerine, döviz kuru ile gerçek ve devamlı bir cari işlemler dengesi arasındaki ilişkinin zayıflaması ve belirsizleşmesi ve döviz kuru üzerindeki kısa vadeli piyasa baskılarının gücünün karşı konulamayacak ölçüleri bulması endişe ile karşılanmaktadır.

Öne sürülen görüş şöyledir: Değişik ülkelerdeki farklı para hacmi artış oranları, eğer hiç bir resmi müdahale olmazsa, ödemeler dengesinde zamanı gelince kendiliğinden dengeye yol açacak döviz kuru hareketlerine neden olacaktır.

Üzülerek belirtmeliyim ki, ekonomik dengeyle doğrudan doğruya tecrübem gerçekten çok az olmuştur; bildiğim kadarıyla hiç olmamıştır. Bazen gelecek yıl veya belki bir daha sonraki yıl dengeye doğru yaklaşacağımızın belirtilerini görüyorum; ancak her nasılsa bu denge pek yerinden oynamamakta. Ama bu arada hükümetler ve merkez bankaları çözümlenmesi gereken birçok güçlükle karşılaşmaktadır.

İstikrarlı ve uzun vadeli sermaye girişini cazbetme kabiliyetinin, cari işlemler dengesinin sağlanmasına bağlı olan kredi değerliliğine dayandığı söylenebilir. Eğer kredi değerliliği kaybedilirse, bunun bir sonucu olarak güvenin ve döviz kurunun sarsılması, şüphesiz eninde sonunda genel olarak bir uyum ve yeni denge yaratacaktır. Ancak ülke sanayilerinin bir-

çok zararlı ayarlamalarla karşılaşması gerekebilir. Tam bir uyum sağlama, ders kitaplarının dediği kadar pürüzsüz gitmez ve denge sağlamanın yolu, çekilmez derecede engebeli çıkarılır.

Ulusal yetkilerinin ödemeler dengesinin yapısı ve döviz kuru düzeyleriyle ilgilenmemeye başlayacaklarını sanmıyorum. Dalgalanmanın ilk yıllarında kurların serbest şekilde dalgalanmasına en fazla izin veren ABD ve Kanada bile, en azından bazı durumlarda dalgalanmaların tam anlamıyla gerçekleşmesini sağlayacak önlemleri almaya her zaman hazır olmadıklarını göstermiştir.

Daha önce de belirttiğim gibi, döviz kurunun yurt içi politik etkilerden ayrı tutulabildiği hallerde, döviz piyasasına müdahale edecek para otoritesinin sınırlı ölçüde başarılı olabileceği şimdi eskisinden daha fazla kabul edilmektedir. Bu durumda belki en iyi çözüm, direnmeye niyet bile edilmemesidir.

En azından, bütün büyük ülkele- rin geniş ölçüde uygun ve uyumlu ulusal politikalar izledikleri enflasyonsuz sayılabilecek bir dünyada yaşayınca kadar, uluslararası döviz kurlarında katı bir düzenleme aramak boşuna olacaktır.

Bilimsel Cevap

Bununla beraber döviz kuruna resmi müdahalelerin hiç bir rolü olmadığı anlaşılmalıdır. Aslında bir merkez bankasının müdahaleden kaçınması, piyasanın davranışını ve bekleyişlerini belli bir yönde etkilemekten çekinmesi zordur. Bütün merkez bankaları belirli koşullarda müdahaleye hazır olduklarını -gerçekten fazlasıyla müdahale ederler- gösterdiklerinden, belirli durumlarda hareketsiz kalmaları, neredeyse diğer zamanlarda harekete geçmelerinde olduğu kadar, resmi politikanın belirtisi olarak alınabilir. Kambiyo piyasasındaki bekleyişler, bazen kendi veri-

lerine dayanarak yapılan tahminler cinsindedir. Bu hallerde resmi müdahale aşırı ve gereksiz istikrarsızlığın önlenmesinde tek çıkar yol olabilir. Eğer ilgili ülkelerde hüküm süren koşullar belirli bir döviz kuru modeliyle bağdaşmıyorsa, o zaman model devam edemez. Ama geniş ölçüde tutarlı bir ulusal politikalar dizisi ile birlikte koordine edilmiş ve o şekilde ortaya konmuş müdahale operasyonları döviz piyasası bekleşimlerini etkilemede çok daha etkin olabilirler.

Bilimsel görüşlere göre, iç ve dış parasal hedefler birbirinden bağımsız olamaz ve birinden birine öncelik tanınması gerekir. Bu görüş, İngiltere dahil birçok ülkenin son yıllardaki tecrübeleriyle güç kazanmıştır.

Ancak bu görüşün gerçekçiliği kabul edilmekle beraber, bir zaman ölçeğinden yoksun olması, politik amaçlarla ilişkisini önemli ölçüde sınırlandırmaktadır. Özellikle, ulusal bir para politikası kabul edildikten sonra döviz kuruna yapılabilecek tek resmi müdahalenin hareketlilik olduğu sonucuna ulaşmak, bu yaklaşımın eksikliğidir.

Bence iç ve dış hedefler arasındaki kısa vadeli uyumsuzlukları yetkili makamlar yok etmeye hazır olduklarında ve öyle göründüklerinde, bekleşimlerde istikrar sağlayıcı tesirleri çok daha fazla olacaktır. Her ikisini de elde etmeye uğraşırken geçici bir sıkıntının ikisine de zarar vermeden atlatılmasına izin verecek bir miktarda esneklik en iyi yol olabilir.

Koruma Politikası (Protectionism) Ağır Hareket Ediyor

Bu beni daha genel bir noktaya getirmektedir. Bir ülke yetkililerinin döviz kuru ile yurt içi para politikalarını hiç olmazsa çoğu zaman birbirine rakip olmaktan çok, tamamlayıcı bir şekilde kullanmaması için hiç bir neden görmüyorum. Enflasyon bekleşimini ve enflasyon sonucu olan

ücret artışlarını azaltmaya çalışırken, döviz kuru ile para veya kredi hedefinin belirtilen kısıtlamaları birbirini takviye edebilir. Ortaya çıkabilecek uyumsuzluklar hiç olmazsa belirli ölçüde Avrupa Para Sistemi (EMS)'deki döviz kurları için kullanılan ve birçok otoritenin para alanında kullandığı bir araç yoluyla halledilebilir.

Hükümetler ve merkez bankaları tamamiyle sistemsiz olan bir dalgalanma rejiminden tatmin olmamıştır; atılmakta olan esas itibariyle pragmatik ama daha önemlisi işbirliği sağlayan cinsten adımlar, sorunlarımızın bir ölçüde çözümleneceği umidini vermektedir.

Bu on yıl içinde dünyanın performansı zayıf olursa da, ekonomik başarının eksikliğini fazla büyütmeğe yanlış olur. Dalgalı kurların yarattığı belirsizliklere karşın, dünya ticareti dünyadaki üretimden daha hızlı büyümeye devam etmiştir. İşadamları belirsizlikten yarar sağlamaz, ancak bu belirli güçlülük yaşamayı da öğrenmişlerdir. Koruma politikası yavaş hareket etmekte, son hızla gitmemektedir. Standart mutlak değeri yitirmiş bir dünyayı belirleyebilecek değişken ve belirsiz davranış her yerde belirgindir; ancak kendimizi tamamen kaptıracak ölçüde güvenimizi yitirmedik.

Doların Azaltılması

Yakın zamanlarda uluslararası para ilişkilerinin özelliği olan istikrarsızlığın rezerv koşulları ile ilgili olarak son düzenlemelerin tutarsızlığın dan ortaya çıkmış olduğundan eminim.

Altının uluslararası rezerv varlığı olmaksızın çıkarılması oybirliği ile kabul edilmiştir.

Resmi rezervlerin geri kalanının çoğunluğu para cinsinden değerlerden ve bunların % 80 kadarı -ülkeler toplamı alındığında uzun süredir dik-kate değer ölçüde sabit bir orandolardan meydana gelir. Gerçekten,

Bretton Woods dönemi sonlarında bile oran buna çok yakındı. Tüm olarak oranlar arasındaki en önemli fark son yıllarda sterlinin neredeyse yok olması, onun yerine bu oranın yerinin Alman markı ve daha az ölçüde Japon yen'i tarafından elde edilmesidir.

Daha sonraları, dünya para rezervlerinde tek bir ulusal paranın bu kadar büyük bir oranda isteyerek tutulacağını sanmak güçtür. Birleşik Devletler'in mutlak üstünlüğündeki düşüş -ki bunun şimdiki durumun birçok yönden nedeni olduğu üzerinde durmuştum- büyük olasılıkla devam edecektir. Eğer toplam değerlerin içeriğine bakılırsa -ve özellikle döviz piyasasına müdahaleler sonucu son yıllarda dolar alımları artan «10'lar Grubu» ülkelerinin ellerindeki dolarlar ayrı tutulursa- birçok ülkenin şimdiden dolar oranını azaltarak rezervlerinde diğer paralara geçmiş oldukları görülebilir. Bundan başka ABD yetkililerinin kendileri de birçok kere, uzağı gören ve akıllı olarak kabul ettiğim bir yaklaşımla, uluslararası istikrara zararlı yan tesirleri olmadığı ve işbirliği ile sağlanabildiği takdirde, doların üstün rolünün biraz azaltılmasına ve bir rezerv merkezinin yüklerini ve ayrıcalıklarını paylaşmaya hazır olduklarını belirtmişlerdir.

Böyle bir gelişmenin sonunda iki olasılık vardır: Ya tek bir rezerv varlığına sahip, ama ulusal para yerine yapay birçok ulusal «dış varlığı» olan bir dünyaya doğru gitmekteyiz; veya yakın gelecekte en önemlisi dolar olmak üzere birçok büyük belli başlı rezerv paranın olduğu bir dünyaya doğru gitmekteyiz.

SDR'ye Karşı Engeller

Halen IMF'de bir SDR ikame kolaylığı için göz önüne alınan öneriler, SDR'nin önemini arttırmaya ve şimdiki düzenlemelerin portföy istikrarsızlığını azaltmaya yönelik katkıda bulunabilir.

Bununla birlikte, SDR'ye dayalı bir rezerv sisteminin uzun vadede de olsa elde edilmesinin engellerini önemsemek doğru olmaz. Hiç bir rezerv para olmaksızın SDR'ye dayalı bir dünya konvertibilite ve varlık ödeme yükümlülüklerini her ülke için gerekli kılacaktır. SDR'nin ülkeler arasında politik kararlarla saptanan tahsisinin ve büyüme oranının ve ona bağlı olarak bütün ülkeler için zorunlu konvertibilite yükümlülüklerinin, önceden bilinmeyen ve kabul edilemeyecek ölçülerdeki deflasyonist ve enflasyonist baskılar arasında uygun yolda ilerlemeyi sağlayacak miktarda ve dağılımda tahsisi meydana getirebileceğini ve getirmeye devam edeceğini pek tahmin etmiyorum.

En azından açıkça görülmektedir ki, SDR'nin uluslararası para konularında etkin bir rol alabilmesi için uzun zaman geçecektir.

Sahip olmak istedikleri varlıklar için karar vermede eşit ölçüde serbest kamu ve özel kuruluşları olan bir serbest piyasa dünyasında, dünyanın daha üstün başarılı ekonomileri üzerindeki haklar şeklindeki rezervlere daha fazla sahip olma baskılarının artması beklenir.

Ancak eğer «çok para» birimli bir rezerv sisteminin doğuşuna karşı baskılara bütünüyle karşı koymak olanaksız olursa, ki bu durumun gerçekleşmesi mümkündür, bu baskıların en azından bir ölçüde minimum sakıncalarla uygun olarak yaşamasına izin vermek akıllı bir yol olur. Geçiş dönemi sırasında elde edilen tecrübelerle dayanarak rezerv merkezleri arasında ve hatta kısa vadeli istikrarsızlıkları önlemek üzere merkezlerle rezerv bulunduranlar arasında işbirlikçi anlaşmalar ve düzenlemeler geliştirmek olanağı olabilir.

En büyük rezerv merkezi dahil, dünyanın her tarafında geçerli olan yüksek düzeylerdeki enflasyon, dünyanın rezerv esasının özelliğini belirleyen istikrarsızlığın hiç kuşkusuz baş

nedenidir. Eğer enflasyonun önüne geçilebilirse, çeşitli paralar arasında ve bütün paralarla altın arasındaki tercihten doğan rahatsız edici dalgalanmalar oldukça kolaylıkla idare edilebilecek bir düzeye belki indirilebilirdi.

Dünyamız tek bir «süper güç» değil de eşit olmayan ama çok güçlü birkaç ulusal ekonominin üstünlüğünde olduğu için, ben oligopolcü olarak tanımlıyorum. Her ülke belirli bazı döviz kuru veya para politikasını ve açık veya zımnen de olsa belirli bir ödemeler dengesi hedefini gerçekleştirmeye sürekli olarak gayret edecektir. Bu amaçlar ve politikalar otomatikman karşılıklı olarak uyum içinde değildir. Ayrıca ne üstünlüğe sahip tek bir rezerv merkezinin asimetrik yer almasının emniyet subapı, ne oyunun üzerinde anlaşmaya varılmış bir kurallar dizisi, ne de döviz kurunun yönetimi başta olmak üzere politik hedeflerden birini terk etmek için genel bir istek mevcuttur. Bu kadar fazlasıyla katı bir durumda gerginlik tehlikesini ve potansiyelini görmek için fazla hayal gücüne gerek yoktur.

Bölgesel İşbirliği

Son yıllardaki gelişmelerden bazılarını bu yaklaşımı göz önünde tutarak ele almalıyız. Bir taraftan en belirgin olarak EMS'nin doğuşunda görülen bölgesel işbirliğinin derecesi artmaktadır.

Diğer taraftan, «zirve diplomasi-sine» başvurunun artışı ve 1 Kasım 1978'deki işbirliği önlemleri, bölgeler veya başlıca güçler arasında ekonomik yönetimlerin ve döviz kuru politikalarının daha fazla koordinasyona ve uyumuna doğru atılan adımlar olarak kabul edilebilir.

Tam olarak belirlenmiş ve yazılı bir kurallar dizisi olan sisteme ulaşmak açısından düşünürsek, daha uzun zaman hayal kırıklığına uğrayabileceğimizi zannediyorum. Ancak soruyu bu şekilde ele almak belki ola-

sılık ve gerçeklerle ilgili gerçek dışı bir izlenim ortaya çıkarmaktadır.

Savaş öncesinde mevcut olanın çok daha ileri bir düzeyinde bilgi, danışma ve işbirliği ağıımız vardır. Yirminci yüzyıl sonunun uluslararası ekonominin yaşatılabileceği ve belki sonunda gelişebileceği en gerçekçi bir çerçeveyi, resmi şekilde olmasa dahi, içine alan bir düzenlemeler ve anlaşmalar dizisini bu araçlar yoluyla geliştirmeye başlamalıyız ve başlıyoruz sanırım.

Avrupa'da Parasal Bütünleşme

Önce belki Avrupa'da ortaya çıkan ama şimdi daha geniş kabul gören görüşe göre, döviz kurlarında daha çok istikrar sağlanmalıdır. Bir yandan daha büyük döviz kuru disiplininin kabul edilmesi düşüncesi, diğer yanda ise yeterli yatırım için zorunlu olan ticari güveni döviz kuru istikrarının tek başına sağlayabileceği görüşü vardı.

Bence değişen ekonomik ve parasal sorunlar karşısında görüş birliği, davranış birliğine ve buna bağlı olarak da amaçların birliğine yol açar. Avrupa'da kademeli bir para bütünleşmesi işte bu yoldan gerçekleşecek. Ne yazık ki, pürüzlü nokta da bu. Koşullar o kadar farklı ki, sonuçta aynı yere varmak için birbirine zıt politikalara gereksinim olmaktadır ve böyle bir birleşmenin eksikliği halen Topluluğun birçok ekonomik sorununun temel nedenidir.

Birleşik Krallığın geleceğinin Avrupa'ya dayandığına inanan bir kişi olarak, bütün AET paraları arasında daha fazla istikrar getirmeye yarayacak her türlü düzenlemenin taraf-tarıyım. Ancak şu gerçek vardır ki, diğer önde gelen paralara karşı önemli ölçüde dalgalanan bir AET para bloğunun, Birleşik Krallık da aralarında olmak üzere değişik AET ülkeleri üzerinde farklı ticaret hadleri etkileri olacaktır. Aynı zamanda bazı Avrupa ülkelerinde Avrupa'ya ve Av-

rupa'dan dışarı tersine çevrilebilir akımlar diğerlerinden daha önemli ölçüde olacağı için, AET içindeki müdahale sistemine de baskı yapma eğiliminde olacaktır.

Müdahale düzenlemelerinde üçüncü paralar ve özellikle dolarla ilgili olarak fazla bir şey getirilmemiştir. Onun için, AET para otoritelerinin bloğun maruz kalabileceği ve değişen baskılara nasıl karşılık vereceği uygulamada çok şeyi etkileyecektir. Bu bakımdan, geçen Kasım başında ABD yetkililerinin kabul ettiği adımlar ve tutumlardaki değişme, onlarla özellikle Alman yetkilileri arasındaki yakın işbirliği ile birlikte cesaret verici işaretlerdir. Yine de çıkmaz sürmektedir ve Avrupa'nın kendisini dünya çapındaki ticaret ortaklarından bir «istikrar bölgesi» arayışıyla ayırabileceğini sanmakta manâ yoktur.

Avrupa Para Sistemi'nin, müdahale rejiminde, Yılan'da olduğundan daha çok borçlularla alacaklılara eşit bir ayarlama yükü verilmesinin sağlanmasını İngiltere sürekli olarak savunmuştur.

İstedığımız kadar başarılı olmayan ancak diğerlerinden uzaklaşmakta olan paralara sahip ülkelerin derhal bu uzaklaşmayı yavaşlatacak veya durduracak şekilde harekete geçmesi sonucunu saptayan ECU 'uzaklaşma göstergesi' konusunda uzlaşmaya varılmıştır.

Avrupa Para Sistemi'nin sadece bir «süper yılan» olmanın ötesinde potansiyel olarak çok daha geniş kapsamlı bir kurum olduğunu kesinlikle inanıyorum. 1978'de bir Avrupa Para Fonu geliştirilmesi için atılan adım, rezervlerin bir ölçüde birleştirilmesi, Avrupa para ve ekonomi politikalarının koordinasyon ve işbirliğinde genel bir düzelme ve dünyada daha istikrarlı para koşullarının yaratılması, ki Avrupa Fonu ve ECU olarak adlandırılacak, müdahale düzenlemesinden daha etkili ve önemli olabilir.

Avrupa Para Sistemi için sürülecek görüşmelerde İngiltere Merkez Bankası 5 Aralık'daki Avrupa Konseyi ile sonuçlanan ve benim sadece birinci raund olarak nitelendirdiğim müzakerelerde yaptığı gibi yapıcı bir rol almaya devam edecektir. Birleşik Krallık başlangıçtaki müdahale düzenlemelerine katılmayacağını bildirilmişse de, aslında Avrupa Para Sistemi'nin tümü için olan hazırlıklarda görev alıyoruz. Kendi çıkarlarımız için takip etmemiz gereken politikaların para alanındaki hareketlerimizin Toplulukta diğer ortaklarımızla yakın uyum içinde kalmamızı gerektireceği açıktır. Bunu parasal bütünlüğün işleyişinin uygulamadaki bir ispatı olarak kabul etmekteyim.

banka ve ekonomik yorumlar

Dergisi'nin ciltlenmiş
eski sayıları :

- Bankacılar
- İktisatçılar
- Yöneticiler

ve ilgili alanlarda
yüksek öğrenim gören

- Öğrenciler

için en yararlı kaynak.

1978 yılı cildi	: 300.— TL.
1977 yılı cildi	: 200.— TL.
Daha önceki yıllar	: 150.— TL.

İSTEME ADRESİ

Catal Çeşme Sokak No. 17
Kat 4; Cağaloğlu - İstanbul

TELEFON : 26 34 11

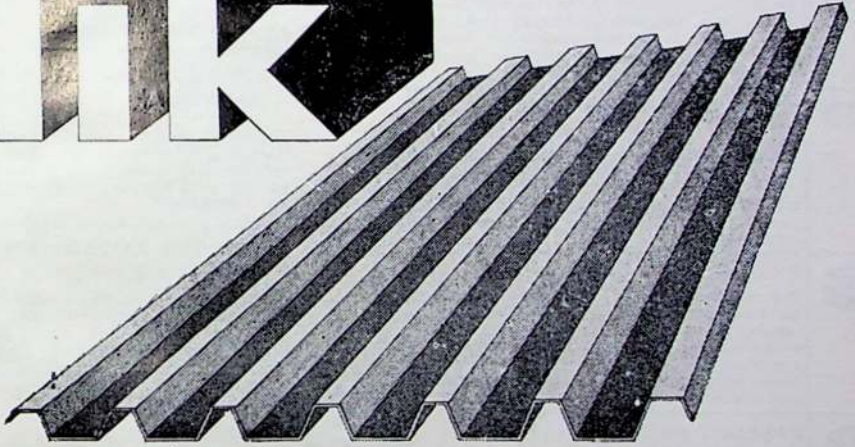
SIZE HİZMET BİZİM GÖREVİMİZ
SIZE HİZMET BİZİM ZEVKİMİZ

**ANADOLU
BANKASI**

"BİRA"
BU KAPAĞIN
ALTINDADIR.

Yeni lik

trapezoidal

**ALÜMİNYUM
ÇATI
ÇEPHE ve
TAVAN KAPLAMA
ELEMANI**

- Daha geniş aşık aralığı
- Daha az demir kullanımı
- Daha az işçilik
- Daha kolay ve süratli montaj

BETAYLI BILGI İÇİN TEKNİK ELEMANLARIMIZ HİZMETİNİZDEDİR

Merkez - Büyükdere Cad. No. 48 Kat 5 İSTANBUL Tel. : 66 33 00 (4 Hat)
İzmir İrtibat Bürosu - Cumhuriyet Bulvarı 1380 Sok. 4 B/8 İZMİR Tel. : 12 60 68
Ankara İrtibat Bürosu - Tunus Cad. No. 83/6 Kavaklıdere ANKARA Tel. : 28 15 08
Fabrika : Gebze Dilovası

 NASAS
ALÜMİNYUM SAN. ve TİC. A.Ş.

SERMayESİ : 300.000.000 TL.

Kurtkaya Holding A.Ş.

Kendi sahalarında herbiri ayrı ayrı lider olan en güçlü sanai ve pazarlama firmalarını bünyesinde toplamış gerçek anlamda bir sermaye holdingidir

BAĞLI KURULUŞLAR

ERKA

ERKA BALATA VE OTOMOTIV SANAYII A.Ş.

1953 yılında kurulan ve bugün 27.000m²lik kapalı alanda 30 dan fazla mühendis nezaretinde 1000 e yakın işçinin çalıştığı Erka işletmelerinde. Fren, debreyaj ve endüstri biletlentileri, balata perçinleri, Erkalit çentalık levhaları mamulleri üretilmektedir.

BASAĞ TICARET VE SANAYI LTD. ŞTİ.

Oto yedek parça ve aksesuarlarını başarıyla dağıtan güçlü ve sürekli gelişim içinde olan bir pazarlama kuruluşudur.

KURT KAYA OTO SANAYI VE TICARET A.Ş.

15 bin civet namulu, 7 satış merkezindeki 200' u aşan personeli ve Türkiye saatinde yaygın ve geniş dağıtım teşkilatlı şirketimiz, yurdumuzun oto yan sanayindeki en büyük pazarlama kuruluşudur.

BAŞER MADENCİLİK LTD. ŞTİ.

Yurtici kaynaklarımızı üretime açan holdingimize dahil bu kuruluş da, ürettiğimiz mamuller ile yurt savunması için ürettiğimiz araç ve gereçlerin en önemli hım maddesi olan amyant istihrac edilmektedir.

ITO KILIT VE YEDEK PARÇA SANAYII A.Ş.

Konut, iş yeri, otel, motel, hastahane, fabrika, celik esya ve otolar için 56 cesit kilit yanında, 40 tan fazla oto yedek parçasını, 20 yıllık tecrubesi ile, Balkanların ve Ortadoğunun en modern tesis ve makine parkında üretmektedir.

ERKA-OTO

ERKA-OTO RADYATÖRLERİ SANAYII A.Ş.

Türkiye'nin ilk Oto radyator fabrikası olup Yurdumuz Otomotiv montaj sanayinin tüm radyator ihtiyacının %70' ini karşılama, yuzlerce cesit komple Oto radyator ve petekleri üretmektedir.

PANKURT SANAYII A.Ş.

Ekonomik kalkınmamıza önemli katkıları olan bu kuruluşumuz sanai firmaları için bastır redüktörler olmak üzere komple sanzıman ve diferansiyeller, dişli çarklar ve kamalı miller, elastik ve ricat kaplinler ve varyatörler gibi çeşitli üretim mamulleri ve makine parçaları imâl etmektedir.

ERKATEKS

ERKATEKS AMYANT TEKSTİL SANAYII A.Ş.

Her tür amyant ıplığını, amyant dokumalarını, salmastra ve fitillerini, suni plastikten ıplık, şerit, levha, torba, halat, ağ üreten yurdumuzun bu konudaki tek kuruluşudur.

BAŞKURT KABLO SANAYII LTD. ŞTİ.

Oto tesisat, oto montaj, elektrikli ev aletleri radyo ve televizyon sanayininin ihtiyacı olan kalaylı ve kalaysız elektrik kablolarını ve oto kalorifer motorlarını, şarj armatürlerini, dinamo yastıklarını üretmektedir.

ÇELİK YAY SANAYII ANONİM ŞİRKETİ

1956 tarihinden bu yana her çeşit taşıt araçlarının celik makaslarını, celik dövme parçalarını, otomotiv montaj sanayinde kullanılan çeşitli aksam parçalarını üreten bir kuruluştur.

ŞAHİN

ŞAHİN MOTOR YATAKLARI SANAYİ VE TICARET A.Ş.

GLACIER lisansı ile yurdumuzun tek motor yatakları üreticisi olan kuruluşumuz yurt ihtiyacımızın karşılanması yanında milyonlarca liralık döviz tasarrufu sağlamaktadır.

ERKAFLKS YER DÖŞEMELERİ SANAYII LTD. ŞTİ.

Modern üretim teknolojisi ile PVC esaslı yer kerosu ve yapıstırıcı üreten, günden güne güçlenen bir kuruluştur.

İŞTİRAKLERİMİZ

CIHAN Batarya Sanayi ve Ticaret A.Ş.

SİMİTAŞ A.Ş.

MİKAFOR Plastik Levha Sanayii ve Ticaret A.Ş.

BALIKESİR ÇİMENTO FABRİKASI A.Ş.

CANAKKALE SERAMİK FABRİKALARI A.Ş.

ALTINFORMİKALAR A.Ş.

KALEBODUR Seramik Fabrikası A.Ş.

BOZÜYÜK Orman Ürünleri ve Sanayii A.Ş.

Kurtkaya Holding A.Ş. Sirkeci, Nöbethane Cad. No. 25/2 İstanbul Tel.: 28 25 98

banka ve ekonomik yorumlar

Aylık Dergi

ONIKI
SAYININ
İÇİNDEKİLER

1979

AÇIKLAMA : «Yazarların Soyadlarının Alfabetik Sırasına Göre Yazılar» ve «Ekonomik Göstergeler» bölümlerinde, satır sonlarında yer alan rakamlardan birincisi dergi sayısını, ikincisi ise sayfa numarasını gösterir.

YAZARLARIN SOYADLARININ ALFABETİK SIRASINA GÖRE YAZILAR

AKGÜÇ, Dr. Öztin

1978 Yılında Bankalar, Mevduat ve Krediler.

9 : 53

ARTUN, Tuncay

Türk Banka Sisteminde Kâr ve Kârlılık Üzerine

10 : 55

AYKUT, İmren

İş Uyuşmazlıklarında Yönetimin Karşılaştığı Çeşitli Sorunlar

3 : 47

AYSAN, Prof. Dr. Mustafa A.

Bankacılıkta Dışa Açılmanın Gerektirdiği Politikalar

1 : 21

Atatürk ve Devlet Harcamalarında Öncelikler

9 : 5

Atatürk'ün Enflasyonu Önleyici Görüş ve Uygulamaları

11 : 31

BABAYİĞİT, Lâtife

Pay Senetleri Fiyatları Performans Ölçüleri

11 : 57

BALKIR, Dr. Canan

(Doç. Dr. Muzaffer Demirci ile ortak yazı)

Özel Yabancı Sermayenin Türkiye'nin Sabit Sermaye Yatırımları

Üzerindeki Etkisi

4 : 51

BAŞBUĞ, Falk Y.

Vergisel Yargı ve Yengeçler

5 : 69

Bankacılık, Bankerlik ve Para Piyasasındaki Gelişmeler

8 : 61

Kredi Düzenindeki Çarpıklıklar

12 : 29

BOZKURT, Doç. Dr. Ünal

1978 Yılında Hisse Senedi Verimliliği Nerededir, Nereye Gidiyor?	1 : 53
Sermaye Piyasası	3 : 41
Sermaye Piyasası	5 : 43
Sermaye Piyasası	6 : 53
Yatırım Ortaklıkları ve Yatırım Fonları	6 : 56

BURSAL, Prof. Dr. Nasuh

Petrol Faturası Nasıl Ödenecek?	10 : 29
---------------------------------	---------

BURUK, S. Mehmet

Kıdem Tazminatlarının Vergilendirilmesi	11 : 65
---	---------

DEMİRCİ, Doç. Dr. Muzaffer

(Dr. Canan Balkır ile ortak yazı)

Özel Yabancı Sermayenin Türkiye'nin Sabit Sermaye Yatırımları Üzerindeki Etkisi	4 : 51
---	--------

ELLIS, Harry

(Çeviren : Doç. Dr. Yıldırım Kılıç)

Paul A. Samuelson ile Bir Görüşme	1 : 62
-----------------------------------	--------

ERSAN, Dr. İhsan

Uluslararası Hesap Birimleri	2 : 49
Kredi Değerliliği Kavramı ve Türkiye'nin Durumu	8 : 47
Euro-pazarlar ve Türkiye	12 : 67

GÜMÜŞ, Muzaffer

Ekonomik Kararlarda Parasal Önlemler ve Vergi	7 : 61
---	--------

GÜRSEL, Halûk Ferden

Az Gelişmiş Ülkelerin Güçleşen Borçlanma Koşulları	4 : 59
1979'da Dış Borç Piyasaları Ne Durumda?	7 : 65
İstikrar Programlarında Fatura Kime Çıkıyor?	8 : 53
Borçlanma Yöntemi ve Az Gelişmiş Ülkeler	11 : 77

HELLER, Dr. Walter W.

(Çeviren : Doç. Dr. Yıldırım Kılıç)

Enflasyonun Gerçek Yönleri	12 : 61
----------------------------	---------

İDİL, Doç. Dr. Orhan

İşletme ve İstatistik	2 : 25
Yönetici ve Tahmin Problemi	10 : 63

KABAALIOĞLU, Dr. Halûk A.

Çok Uluslu İşletmeler ve Teknoloji Transferi Sorunu	5 : 49
A.E.T. Tasarruf Bankaları Grubu ve Onikinci Genel Kurul Toplantısı	8 : 29

KABAALIOĞLU, Hülya

Euromoney : Avrupa Yatırım Bankası / Avrupa Para Sistemi	1 : 65
Euromoney : Arjantin Ekonomisi Hakkında Bir Araştırma ve Maliye Bakanı ile Söyleşi / A.B.D.'nin Uluslararası Sermaye Piyasalarına Başvurma Planı / Uluslararası Para Piyasaları	2 : 55
Euromoney : Avrupa Para Sistemi	3 : 65
Euromoney : Uluslararası Para Piyasaları, IMF ve Ticaret Bankaları	4 : 65
Euromoney : Euro - piyasalar	5 : 75
Euromoney : Gelişmekte Olan Ülkeler ve Kredi Değerliliği	6 : 69
Euromoney : Türkiye Kurtarılmayı Reddediyor	7 : 69
Euromoney : Ekonomik Uyum Örneği Avusturya / İtalyan Bankacılığında Skandal	8 : 69
Euromoney : Petrol Bunalımı / Alman Bankacılığında Reform Çalışmaları / Tokyo Para Piyasası	9 : 71
Euromoney : Döviz Kuru Tahminleri ve Danışmanlık Hizmetleri	10 : 73
Euromoney : 1980'de Dünya Ekonomisi	11 : 75
Euromoney : Uluslararası Ödemelerde Denge Arayışı	12 : 73

KARACAN, Dr. A. İhsan

Sermaye Kredileme Açısından Bankalar ve İştirakleri	3 : 31
Bankaların Kamuya Açıklanan Mali Tablolarında Gayrimenkullerin Yeniden Değerlenerek Gösterilmesi	6 : 39

KARSLI, Muharrem

Tahvil Piyasasında Taahhütlü Satış (Underwriting) İşlemleri	5 : 33
---	--------

KILKIŞ, Doç. Dr. Yıldırım

1978 Yılıının Ekonomik Olayları ve Bir Yorum	1 : 73
Ayın Ekonomik Olayları	2 : 63
Ayın Ekonomik Olayları	3 : 77
Ayın Ekonomik Olayları	4 : 73
Ayın Ekonomik Olayları	5 : 29
Ayın Ekonomik Olayları	6 : 31
Ayın Ekonomik Olayları	7 : 27
Ayın Ekonomik Olayları	8 : 23
Ayın Ekonomik Olayları	9 : 29

Ayın Ekonomik Olayları	10 : 37
Ayın Ekonomik Olayları	11 : 37
Ayın Ekonomik Olayları	12 : 35

KURDAŞ, Kemal

Dış Ödemelerde Bunalımdan Çıkış - Bazı Gözlemler	4 : 33
--	--------

OBA, Dr. Beyza

Polonya İşletmelerinde Ekonomik Faaliyetlerin Analizi	2 : 43
---	--------

OKUR, Şükran

Bölgeler İtibarıyla Mevduat	1 : 47
-----------------------------	--------

ŞENER, Doç. Dr. Orhan

Taşımacılıkta Akaryakıt Fiyatlaması	7 : 33
-------------------------------------	--------

TEKBAŞ, Doç. Dr. Mehmet Şükrü

Sermaye Piyasası	2 : 37
Sermaye Piyasası	4 : 45
Sermaye Piyasası	7 : 45

TÜREN, Doç. Dr. Şeref

Dividant Politikasının Bir Önemi Var mıdır?	2 : 31
Kurulmakta Olan Yatırım Fonlarından Bekleyleşler Ne Olmalıdır?	7 : 39
Sermaye Piyasası	8 : 35
Sermaye Piyasası	9 : 47
Sermaye Piyasası	10 : 49
Sermaye Piyasası	11 : 51
Sermaye Piyasası	12 : 47

YÜKSEL, Dr. Ahmet

Gerçekte Zannettiğiniz Kadar mı Kazandınız?	12 : 53
---	---------

EKONOMİK YORUMLAR

AÇIK OTURUM

Ocak 1979 - Sayı: 1 - Sayfa: 7

Konu : Türk ekonomisinde olumlu ve olumsuz gelişmeler.

Yöneten : — Dr. Öztin Akgüç

Katılanlar: — Prof. Dr. Mustafa A. Aysan

— Aslan B. Kafaoğlu

— Prof. Dr. Erol Manisalı

— Dr. T. Güngör Uras

Şubat 1979 - Sayı: 2 - Sayfa: 3

Konu : 1979 yılında Türk ekonomisi için beklenenler ve ekonomik durumu iyileştirmek için alınması gereken önlemler.

Yöneten : — Dr. Öztin Akgüç

Katılanlar: — Prof. Dr. Erdoğan Alkin

— Feyyaz Berker

— Prof. Dr. Halûk Cillov

— Osman Nuri Torun

Mart 1979 - Sayı: 3 - Sayfa: 5

Konu : Türkiye yeterince dış yardım sağlayabilir mi? Hangi koşullarla sağlayabilir? Sağlanacak dış yardım Türkiye'nin temel sorunlarını çözebilir mi? Türkiye dış yardım almadan kalkınma hamlelerine devam edebilir mi?

Yöneten : — Dr. Öztin Akgüç

Katılanlar: — Prof. Dr. Erdoğan Alkin

— Prof. Dr. Mustafa A. Aysan

— Prof. Dr. Zeyyat Hatiboğlu

— Kemal Kurdaş

— Dr. İbrahim Öngüt

Nisan 1979 - Sayı: 4 - Sayfa: 7

Konu : 1979 Yılı Bütçesi ve belirlenmiş olan ekonomik önlemlerin Türk ekonomisi üzerindeki etkileri.

Yöneten : — Dr. Öztin Akgüç

Katılanlar: — Prof. Dr. Erdoğan Alkin

— Adnan B. Kafaoğlu

— Kemal Kurdaş

Mayıs 1979 - Sayı: 5 - Sayfa: 5

Konu : Ekonomiyi güçlendirme programı. Saptanan amaçlar. Alınan önlemler ve bunların amaçlara uygunluğu. Alınacak önlemlerin amaçların gerçekleşmesinde etkililik derecesi ve eksik yönleri. Bunları tamamlayacak diğer önlemler.

Yöneten : — Dr. Öztin Akgüç

Katılanlar: — Prof. Dr. Sevim Görgün

- Aslan B. Kafaoğlu
- Nuh Kuşçulu
- Dr. İbrahim Öngüt
- Prof. Dr. Baran Tuncer
- Dr. T. Güngör Uras

Haziran 1979 - Sayı : 6 - Sayfa : 5

Konu : Son alınmış olan faize ilişkin kararların banka mevduatı, banka kredilerinin maliyeti, kredi talebi ve bankaların kârlılığı üzerine olabilecek etkileri. Dış ödemeler darboğazından çıkabilmek için alınmış önlemlerin bankalara getirmiş olduğu sorunlar. Bankalar Kanunu'na ilişkin değişiklik önerileri.

- Yöneten :** — Dr. Öztin Akgüç
Katılanlar : — Dr. Orhan Altan
 — Prof. Dr. Mustafa A. Aysan
 — Memduh Güpgüpoğlu
 — Dr. Nezih H. Neyzi
 — Hüsnü M. Özyeğin

Temmuz 1979 - Sayı : 7 - Sayfa : 7

Konu : Ekonomimizde ilk 6 aydaki gelişmelerin değerlendirilmesi. İkinci 6 ayda olabilecek gelişmelerin tahmini. Bundan sonra alınması gereken önlemler.

- Yöneten :** — Dr. Öztin Akgüç
Katılanlar : — Prof. Dr. Erdoğan Alkin
 — Özer U. Çiller
 — Prof. Dr. Emre Gönensay
 — Prof. Dr. Haydar Kazgan

Ağustos 1979 - Sayı : 8 - Sayfa : 5

Konu : Son aylarda görülen hızlı emisyon ve mevduat artışı. Banka kredilerindeki gelişmeler ve bunların ekonomik etkileri.

- Yöneten :** — Dr. Öztin Akgüç
Katılanlar : — Prof. Dr. Mustafa A. Aysan
 — Memduh Güpgüpoğlu
 — Dr. T. Güngör Uras
 — Dr. Halûk Ünal

Eylül 1979 - Sayı : 9 - Sayfa : 11

Konu : Genel olarak Türkiye ekonomisi ve bu arada IMF'ye verilen Niyet Mektubu.

- Yöneten :** — Dr. Öztin Akgüç
Katılanlar : — Prof. Dr. Erdoğan Alkin
 — Osman Nurl Torun
 — Dr. T. Güngör Uras

- Ekim 1979 - Sayı : 10 - Sayfa : 5
- Konu : Bankalar Kanunu'nda, Kanun Hükmünde Kararname ile yapılan değişikliğin; bankalara, firmaların finansmanına ve Türk ekonomisine olabilecek etkileri.
- Yöneten : — Dr. Öztin Akgüç
- Katılanlar : — Prof. Dr. Mustafa A. Aysan
— Mecdet Durakbaşa
— Memduh Güpgüpoğlu

- Kasım 1979 - Sayı : 11 - Sayfa : 5
- Konu : Atatürk'ün ekonomi anlayışı ve kurduğu ekonomik model.
- Yöneten : — Prof. Dr. Yılmaz Altuğ
- Katılanlar : — Prof. Dr. Mustafa A. Aysan
— Kemal Kurdaş
— Doç. Dr. Kutlu Merih
— Prof. Dr. Mehmet Oluç

- Aralık 1979 - Sayı : 12 - Sayfa : 5
- Konu : Yeni hükümeti bekleyen ekonomik sorunlar ve devredilen varlık envanteri.
- Yöneten : — Dr. Öztin Akgüç
- Katılanlar : — Prof. Dr. Erdoğan Alkin
— Prof. Dr. Mustafa A. Aysan
— Osman Nuri Torun
— Dr. T. Güngör Uras
— Prof. Dr. Yüksel Ülken

EKONOMİK GÖSTERGELER

TALU, Ahmet S.

Ocak 1979	1 : 3
Şubat 1979	2 : 2
Mart 1979	3 : 3
Nisan 1979	4 : 4
Mayıs 1979	5 : 4
Haziran 1979	6 : 4
Temmuz 1979	7 : 4

AKGÜÇ, Dr. Öztin

Eylül 1979	9 : 10
Ekim 1979	10 : 4
Kasım 1979	11 : 36

TÜRK EKONOMİSİNDE YÖNETİM SORUNLARI

S Ö Y L E Ş İ

-
- Sakıp Sabancı - Besim Baykal
- Temmuz 1979 - Sayı : 7 - Sayfa : 51
-
- Şâkir Eczacıbaşı - Besim Baykal
- Ağustos 1979 - Sayı : 8 - Sayfa : 39
-
- Halil Bezmen - Besim Baykal
- Eylül 1979 - Sayı : 9 - Sayfa : 35
-
- Doç. Opr. Dr. Neşet Gökok - Besim Baykal
- Ekim 1979 - Sayı : 10 - Sayfa : 43
-
- Bahri Ersöz - Besim Baykal
- Kasım 1979 - Sayı : 11 - Sayfa : 43
-
- Dr. Şahap Ş. Kocatopçu - Besim Baykal
- Aralık 1979 - Sayı : 12 - Sayfa : 39
-

BANKA VE EKONOMİK YORUMLAR • *Aylık Dergi* • YAYIMLAYAN : *Ekonomik ve Sosyal Yayınlar A.Ş.* • İDARE YERİ : *Çatalçeşme Sokak, No. 17, Kat 4; Cağaloğlu - İstanbul* • YAZIŞMA : *P.K. 769; Karaköy - İstanbul* • YILLIK ABONE : 480.— TL.; Öğrencilere : 240.— TL. • İLÂN FİYATLARI : *Arka Kapak 6.000.— TL., Kapak İçleri 4.500.— TL., Tam Sayfa 3.500.— TL., Yarım Sayfa 2.000.— TL.* • BANKA HESAP NUMARALARI (İstanbul) : *Akbank Türbe Şubesi 4512, İş Bankası Türbe Şubesi 1541, Ziraat Bankası Beyoğlu Şubesi 768* • AÇIKLAMA : *Bu «Ayrı Bası» Banka ve Ekonomik Yorumlar Dergisi'nin Ocak 1980 tarihli 1 inci sayısının ilâvesidir* • BASKI : *Met/Er Matbaası, Çemberlitaş-İstanbul*
